పద్యకావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—శ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిది, 3 సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము	...	1	0
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	...	1	4
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6	0
ఉత్తరహరివంశము, నాచనసోమన	...	3	0
కవిరాజమనోరంజనము	...	1	4
కవిజనరంజనము	...	0	12
కళాపూర్ణోదయము, సూరనార్యునిది	...	4	0
కృష్ణదండకము	...	0	2
కవిత్వతత్త్వవిచారవిమర్శనము	...	1	8
కవిగజాంకుశము	...	0	4
కృష్ణరాయవిజయము	...	0	12
కాశీఖండము, శ్రీనాథకవి	...	3	8
కుమారసంభవము-నన్నెచోడ కవికృతము	...	5	0
గజేంద్రమోక్షము, సటీక	...	0	10
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యకవి	...	0	12
గయోపాఖ్యానము, ద్విపద (కృష్ణార్జునసంవాదము) గోపమంత్రిది	...	0	8
గద్యపద్యసంగ్రహము, విద్వాన్ జ. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది	...	0	12
,, శ్రీగొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది	...	1	0
గరుడాచలము - యక్షగానము, పెద్దచ్చు	...	0	4
గీతమంజరి, శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము	...	0	4
చాటుపద్యమణిమంజరి	...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మన	...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము	...	0	8
చెన్నబసవపురాణము	...	2	8
ఛందోదర్పణము, (అనంతునిఛందస్సు)	...	2	0
జైమినీభారతము	...	2	8
తెనుఁగుసమస్యలు	...	0	3
దశావతారచరిత్ర	...	4	0
దసరాపద్యములు	...	0	8
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)	...	0	8
ధనాభిరామము	...	0	12

శ్రీ ర స్తు

హ ర వి లా స ము

శ్రీనాథమహాకవిప్రణీతము

Acc. 5409

చె న్న పు రి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచేఁ బ్రకటితము.

1953

All Rights Reserved.

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE VAVILLA PRESS
Madras.—1953.

1st Edition 1931.
2nd Edition—1948

పీఠిక

శ్లో. ఇదమన్ధం తమః కృత్స్నం జాయేత భువనత్రయమ్,
యది శబ్దాహ్వయం జ్యోతి రాసంసారం న దీప్యతే.

అజ్ఞానగాఢాంధతమఃపటలంబుఁ బటాపంచలుసేసి ముల్లోకంబుల విశుద్ధదివ్యజ్ఞానతేజఃపుంజంబు వెలయించి సకలపదార్థస్వరూపంబు నిరూపింప నసాధారణం బగుసాధనంబు శబ్దజ్యోతి.

ఇయ్యది నిత్యమై దోషరహితమై పరమానందరసైకాస్పదమై పరబ్రహ్మాత్మకం బనఁగి యున్నది.

ఋగాదిచతుర్వేదంబులును, శిక్షాదిషడంగంబులును, మన్వాద్యష్టాదశస్మృతులును, శాతాతపాద్యష్టాదశాగమములును, విష్ణ్వాద్యష్టాదశపురాణములును, వాయువ్యాద్యష్టాదశోపపురాణములును భాట్టాది షడ్దర్శనంబులును, [illegible] దక్కంగల సకల శాస్త్రంబులు నీశబ్దబ్రహ్మమునివ్యాఖ్యానంబులు. ఈశబ్దబ్రహ్మము నుపాసించియే మనపూర్వాచార్యు లగువ్యాసపరాశరాది మహర్షిసత్తములు నిత్యానందరసైకాశ్రయం బగుమోక్షమార్గము నెఱింగి కృతకృత్యులైరి.

ఇట్టి పరమోపకారకం బగుశబ్దం బిహపరసుఖానందకందం బని నొక్క వక్కాణించుట సాహసంబు గాదు. కానిచో నివృత్తతృష్ణులై యరణ్యంబుల వాతాంబుపర్ణాశను లగుమహర్షులుగూడ శ్రీరామాయణాదిదివ్యప్రబంధంబుల రచించి రేయుం బవలు నాశబ్దసుధాప్రవాహమధ్యంబున మునుఁగుచుం దేలుచు నేల యుందురు? దివ్యప్రబంధ కవితామృతరసానుభవంబువలనఁ దాము నిత్యానందంబు నొందుటయేకాక, భావివిబుధులు పఠితలును శ్రోతలును విషయవైలక్షణ్యము నెఱింగి యుత్కృష్టపదవి నొందుమార్గము గనుఁగొందురు గాత మనియె మహర్షుల ముఖ్యోద్దేశము.

అట్టిమహానుభావు లగుఋషిపుంగవుల గ్రంథములు కేవలము భావగర్భములును, బరోక్షమోక్షానందమును బొందించునవియు నగు

టచేఁ బ్రతిమనుజునకుఁ దొలుదొలుత సామాన్యముగా వానియందుఁ బ్రవృత్తి గలుగుట దుర్లభము. కాఁబట్టియే ప్రాచీనులగుమహర్షులసంప్రదాయము నెఱింగినవారు గావున నర్వాచీను లగుకాళిదాసాదిమహాకవులు పురాతనరామాయణాదికావ్యరత్నంబుల వెలుంగుదివ్యకవితారసంబుఁ గ్రోలిక్రోలి మహానందంబు నొందుచుఁ దనివి సనక, యందఱు నిట్టికావ్యానందంబు ననుభవింతురు గాత మని దయాపరవశులై సులభముగ నామహర్షికృతిరత్నంబులరసానుభవంబుఁ జేయఁదగిన యోగ్యత నలవఱుచునవియు, నిరుపమంబులుగఁ బ్రాచీనర్షికృతుల ననుకరించు రఘువంశశాకుంతలకాదంబర్యాదిప్రబంధంబులు లోకోపకారకంబులుగ రచించి, కవితారసమాధుర్యం బేకాంతంబున ననుభవించి, నిత్యతృప్తహృదయులై కీర్తిశేషు లైరి.

సంస్కృతభాషావిలాస మిట్లుండ సంస్కృతజన్యము లగుకర్ణాటద్రావిడాదివైకృతదేశభాషలలోపల "దేశభాషలందుఁ దెలుఁగు లెస్స" యను పండితవచనానుసరణిగ నుత్తమభాష నాఁబడు నాంధ్రభాషయందుఁగూడ ననేకులు నన్నయభట్ట తిక్కనాది మహాకవిసార్వభౌములు కావ్యరత్నంబుల లోకంబున వెలయించి యభిరూపశిఖామణులహృదయంబుల నలరించి కీర్తిశేషులై నెలకొనియున్నారు. కాఁబట్టి యిట్టియాంధ్రభాషాకవుల దివ్యచారిత్రసుధారసమును గ్రోలి యానందానుభవము సేయుట యవశ్యకర్తవ్యమయియుండుటను, బ్రకృత మీహరవిలాసప్రబంధనిర్మాత యగుమనశ్రీనాథునిచారిత్రామృత మించుక చవి చూతము.

శ్రీనాథుఁడు

అనవద్యహృద్యకావ్యకల్పనాధురీణుం డగుమహాకవిసార్వభౌముఁడు. ఈ మహాకవి జన్మస్థానమును గుఱించి

కాశీఖండములో—

సీ. "చిన్నారిపొన్నారిచిఱుతకూకటినాఁడు రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర
నూనూఁగుమీసాలనూత్నయౌవనమున శాలివాహనసప్తశతి నొడివితి
సంతరించితి నిండుజవ్వనంబునయందు హర్షనైషధకావ్య మాంధ్రభాషఁ
బ్రౌఢనిర్భరవయఃపరిపాకమునఁ గొని యాడితి భీమనాయకుని మహిమఁ

తే. ప్రాయ మింతకు మిగులఁ గైప్రాలకుండఁ, గాశికాఖండ మనుమహాగ్రంథ మేను
దెనుఁగుఁ జేసెదఁ గర్ణాటదేశకటక, పద్మవనహేళి శ్రీనాథభట్టకవిని."

అనుపద్యమునందు "కర్ణాటదేశకటక పద్మవనహేళి" (కర్ణాటదేశపట్టణము లనుకమలములకు సూర్యుఁడు) అను విశేషణమును శ్రీనాథుఁడు దనకుఁ గూర్చుకొని యున్నందునను;

భీమేశ్వరఖండములో—

గీ. "ప్రౌఢి పరికింప సంస్కృతభాష యండ్రు, పలుకునుడికారమున నాంధ్రభాష యండ్రు
రెవ్వరేమన్న నండ్రు నాకేమి కొఱఁత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష."

అను పద్యములో "నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" యని తనకుఁ గర్ణాటభాషయందుఁ గలప్రేమను సూచించి యున్నందునను;

ఆభీమఖండములోనే—

మ. "కనకక్ష్మాధరధీరు వారిధితటీకాల్పట్టణాధీశ్వరున్
ఘనునిం బద్మపురాణసంగ్రహకళాకావ్యప్రబంధాధిపున్
వినమజ్జ్యాంతరసార్వభౌముఁ గవితావిద్యాధరుం గొల్తు నా
యనుఁగుందాతఁ బ్రదాత శ్రీకమలనాభామాత్యచూడామణిన్."

అనుపద్యమునందు శ్రీనాథుని పితామహుఁడును బద్మపురాణగ్రంథనిర్మాణాలంకర్మీణుఁడును కవితావిద్యాధురంధరుండును నగుకమలనాభామాత్యగ్రామణి పశ్చిమసముద్రతీరమునఁ గర్ణాటదేశములోఁ జేరిన కాల్పట్టణమునకుఁ బ్రభువుగా నున్నట్లు చెప్పియున్నందునను;

శ్రీనాథుని వీథినాటకములో

శా. "కుల్లాయుంచితిఁ గోక సుట్టితి మహాకూర్పాసముం దొడ్గితిన్
వెల్లుల్లిన్ దిలపిష్టమున్ బిసికితిన్ విశ్వస్త వడ్డింపఁగాఁ
జల్లాయంబలి త్రావితిన్ రుచులు దోసంబంచుఁ బోనాడితిన్
దల్లీ! కన్నడరాజ్యలక్ష్మి! దయ లేదా నేను శ్రీనాథుఁడన్."

అనుపద్యమునఁ "దల్లీ!" యని కర్ణాటదేశమును సంబోధించినందునను;

ఈతని కవిత్వమునం బ్రాయికముగాఁ గన్నడపదములు గనఁబడుచున్నందునను;

శ్రీనాథునిజన్మస్థానము కర్ణాటదేశ మనుట సమంజస మనియు, నీతఁడు కర్ణాటదేశమునం జన్మించినను శైశవముననే యీతని తల్లిదండ్రు లుద్యోగవశముననో మఱియు నేకారణముననో కొండవీటిసీమకు వచ్చి యుండు రనియు, నింటిలోఁ దలిదండ్రులతో మిశ్రకర్ణాటము మాట్లాడు చున్నను బాల్యమునుండి తెలుఁగుదేశము లోఁ దెలుఁగువారితోఁ గలసి మెలసి యున్నందునఁ దెలుఁగువానివలెఁ దోఁచుచున్నాఁ డనియుఁ బల్లాటివీరచరిత్రపీఠికాకారుల వాదము.

ఈవాదమునకుఁ బ్రతికోటికనుసరించి యాంధ్రులచరిత్ర మూఁడవభాగములో—"కర్ణాటకటకపద్మవనహేళి" అను విశేషణము కర్ణాట దేశాధీశుని(దేవరాయల) నిందోలగంబునఁ బాండిత్యశౌండీర్యంబున నుద్దండుఁ డగుడిండిమభట్టారకు నోడించి ప్రభుపండితసమ్మానపూర్వకం బుగఁ గవిసార్వభౌమబిరుదమును వడసినటయు కాక, యక్కవి సూర్యుఁడు కర్ణాటరాజధాని (యందలి విబుధరాజి) యను కమలవన మునకు సూర్యుఁడై యుండె ననునభిప్రాయమును దనకుఁ గూర్చుకొనియెఁ గాని కర్ణాటదేశాభిమానమునం గాదనియు,

"నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" అనుపద్యము రాజమహేం ద్రవరాధీశుమంత్రి బెండపూడియన్నయామాత్యునకుఁ గృతి యిచ్చిన భీమఖండములోనిది గాన, కోమటివేమభూపాలుమరణానంతరము కొండ వీటిరాజ్యము కర్ణాటాధీనము కాఁగా, శ్రీనాథుఁ డన్నామాత్యుబాం ధవ్యమును బట్టి రాజమహేంద్రవరమున కేతెంచి తద్రాజాస్థానకవీశ్వ రుఁడుగ నున్నకాలమగుటచేఁ గాకతీయరాజ్యము నశించినపిదప, నాంధ్ర దేశమున దక్షిణభాగము (పాకనాటిసీమవఱకుఁ గలదేశము) కర్ణాట రాజ్యమునఁ బరఁగుచున్నందున నచ్చటివాఁడగు శ్రీనాథుని గుఱించి రాజమహేంద్రవరపుఁగవులు కొందఱీతని కవిత్వము సంస్కృత మనియుఁ గొందఱు కన్నడమనియు వంకలుపెట్ట "నెవ్వరేమన్న నండ్రు నాకేమి కొఱఁత, నాకవిత్వంబు నిజము కర్ణాటభాష" యని యుత్తరము చెప్పియుండు ననియు,

"తల్లి! కన్నడరాజ్యలక్ష్మి" యను కర్ణాటదేశ మాతృసంబోధ నము తన కాశ్రయులగు కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్రవరపురెడ్లు,

తెలుఁగురాయఁడు, మైలారెడ్డిమున్నగువారు స్వర్గస్థులయినపిదప వార్ధక్యములోఁ గన్నడరాజ్యమున కేగినపుడా కాలస్థితిని బట్టి వారు తన్నాదరింపకుండఁగ, "తల్లీ! దయలేదా? నేను డిండిమభట్టారకు నోడించిన శ్రీనాథుఁడ"నని తన్నెఱుకపఱచుకొని యుండవచ్చు ననియు,

"కాల్పట్టణాధీశ్వరుఁ" అనుచో నా కాల్పట్టణము కర్ణాటరాజ్యములోని దైనట్లు నిదర్శనములు లేనందున నాయుక్తి విశ్వాసపాత్రము గాదనియు, నిట్లు పై కారణముల ఖండించి శ్రీనాథుఁడు పాకనాఁడు జన్మస్థానముగాఁ గలయాంధ్రుఁడని చెప్పఁబడి యున్నది.

ఈయుభయవాదహేతువులందును బలవత్తర మగువినిగమనము కనఁబడక పోయినను గొన్ని కారణములవలనను, జనశ్రుతివలనను నాంధ్రచరిత్రకారుల యభిప్రాయమె సమంజస మని తోఁచుచున్నది.

ఇద్దాని కుపబలముగా శ్రీనాథుని బంధువు లందఱు నాంధ్రదేశములోని యాంధ్రులుగనే యున్నారు కాని, కర్ణాటకుఁ డొక్కరుఁడైన నున్నట్లు తెలియఁబడదు.

నాచికేతోపాఖ్యానమును రచించి యుదయగిరిదుర్గాధీశుఁడగు చిట్టిగంగామాత్యునకుఁ గృతియిచ్చిన దగ్గుపల్లి దుగ్గయామాత్యుఁడు శ్రీనాథునిభార్యకుఁ దోఁబుట్టువు. శ్రీనాథునకుఁ శిష్యుఁడు. ఈ గ్రంథమును ఓరియంటల్ లైబ్రరిలో నేఁ జదివి యున్నాఁడను. ప్రౌఢముగా రసవంతముగానే యున్నది.

రాజమహేంద్రవరాధిపతి యగువీరభద్రభూపాలుని మంత్రి బెండపూడి యన్నామాత్యుఁడు—

"వినిపించినాఁడవు వేమభూపాలున, కఖిలపురాణవిద్యాగమములు

... ...

తే. "పాకనాటింటివాఁడవు బాంధవుఁడవు, కమలనాభునిమనుమఁడ వమలమతివి
నాకుఁ గృపసేయు మొకప్రబంధంబు నీవు, కలితగుణభవ్య శ్రీనాథకవివరేణ్య."

అని పలికె నని భీమఖండమున శ్రీనాథుఁడె వచించి యున్నాఁడు. ఇందు "కమలనాభునిమనుమఁడ" వనియుఁ జెప్పినందున, శ్రీనాథుఁడే కాక యితనితాత యగుకమలనాభుఁడు గూడ నన్నయమంత్రికిఁ జుట్టమని తేటపడుచున్నది.

మఱియు నాంధ్రభాగవతము రచించి శ్రీరామున కర్పణము సేసినభాగవతోత్తముఁ డగు బమ్మెర పోతరాజునకును శ్రీనాథునకును సంబంధించిన శిష్టపరంపరాగతము లగుగాథలను బట్టి చూడఁ గొన్ని గాథలు సత్యాసత్యములుగ నున్నను, వేంకటగిరివంశావళివలన సర్వజ్ఞ సింగమనాయనికాలములో నీకవులు సమకాలికులుగ నున్నట్లు తెలియు చున్నందునఁ గింవదంతి కనుకూలములుగ నుభయులు బావమఱఁదులు నై యుండ వచ్చును గదా !

ఇఁకఁ గవిత్వములోఁ గన్నడపదములు ప్రాయికములుగాఁ గనఁబడుచున్న వనుటకుఁ దిక్కన సోమన మున్నగువారి కవిత్వమునఁ గూడఁ గలవు. కావున వారిం గర్ణాటు లని యనఁదగదు గదా! ఒకవేళ శ్రీనాథుఁడు కర్ణాటదేశీయుఁడై యా దేశభాషయందుఁ బ్రేమగలిగిన వాఁడైన నెన్నియో కర్ణాటగ్రంథముల రచింప కుండునా ! ఏదీ యొక పద్యమయినం గానరాదే ?

ఇంతియకాక యీతనితాత కమలనాభుఁడు పద్మపురాణముఁ దెలిఁగించె ననుటవలన నీతనివంశ మాంధ్రవంశ మనియు, నితనిదేశ భాష లాంధ్రదేశభాష లనియును దృఢపడుచున్నవి. తద్జ్ఞులు ప్రమాణము. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రకర్ణాటులలో నెవ్వం డైనను గవితామాధురికి లోపము గల్గదు గదా !

శ్రీనాథుఁడు పాకనాటి నియోగిబ్రాహ్మణుఁడు, భారద్వాజస గోత్రుఁడు, ఆపస్తంబసూత్రుఁడు, కమలనాభునిపౌత్రుఁడు, మారనకు భీమనకుఁ బుత్రుఁడు. ఈ విషయము హరవిలాసము పీఠికలోని "కమల నాభునిపౌత్రు" అను 8-వ పద్యమువలన స్పష్టము.

ఇక్కవిసార్వభౌమునివలననే కొండవీటిరెడ్లు, రాజమహేంద్ర వరపురెడ్లు వన్నె కెక్కిరి. ఈ కవీంద్రుఁడు జీవించి యుండుకాలముం గుఱించి విచారణీయాంశము లనేకము లున్నను విస్తరభీతిచే సంగ్రహ ముగ వివరించెద.

శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1397 సం. మొ 1412 సం. వఱకు రాజ్యము చేసిన ఫిరోజిషాకాలమునను, 1332 సం. మొ. 1399 సం. వఱకు రాజ్య మొనర్చిన కుమారగిరి వసంతభూపాలుకాలమునను, 1379 సం.

మొ. 1401 సం. వఱకు కర్ణాటసింహాసనాధిష్ఠితుఁడైన హరిహర రాయలకాలమునను, 1422 సం. మొ. 1435 సం. వఱకు కల్బరిగె రాజ్యమును బాలించిన యహమ్మదుషా కాలమునను, అల్లాడభూపతి పుత్రులును, 1426 సం. మొ. 1450 సం. వఱకు రాజ్యముఁ బాలించిన వేమారెడ్డి వీరభద్రారెడ్ల కాలమున నున్నట్లీతని గ్రంథములవలనఁ దెలియుచున్నది. ఈవీరభద్రారెడ్డియు వేమారెడ్డియు మరణించిన పిదపఁ గొంతకాలమునకుఁ గృష్ణాతీరములోని బొడ్డుపల్లె యనునొక గ్రామమును గుత్తచేసి నదీప్రవాహముచేఁ బైరుగొట్టుకొని పోఁగా, రాజునకు గుత్తధనముఁ జెల్లింపలేక వారిచేఁ బలుబాధల నొంది యవసానకాలమున మిక్కిలి బీదతన మనుభవించె నని మెకన్జీదొర యుదాహరించిన స్థానికచరిత్రలోని శ్రీనాథకృతము లగు నీ రెండు పద్యములవలనఁ దెల్లమగుచున్నది.

సీ. "కవిరాజుకంఠంబుఁ గౌఁగిలించెను గదా పురవీధి నెదురెండఁ బొగడదండ
సార్వభౌముని భుజాస్తంభ మెక్కెను గదా నగరివాకిట నుండు నల్లగుండు
ఆంధ్రనైషధకర్త యంఘ్రియుగ్మంబున దగిలి యుండెను గదా నిగళయుగము
వీరభద్రారెడ్డి విద్వాంసుముంజేత వియ్యమందెను గదా వెదురుగొడియ

తే. కృష్ణవేణమ్మ గొనిపోయె నింతఫలము, బిలబిలాక్షులు దినిపోయెఁ దిలలు పెసలు
బొడ్డుపల్లెను గొడ్డేటి మోసపోతి, నెట్లు చెల్లింతుఁ దంకంబు లేడునూర్లు.

సీ. కాశికావిశ్వేశుఁ గలిసె వీరారెడ్డి రత్నాంబరంబు లేరాయఁ డిచ్చుఁ
గైలాసగిరిఁ బండె మైలారువిభుఁ డేగి దినవెచ్చ మేరాజు దీర్పఁగలఁడు
రంభఁ గూడెఁ దెనుంగురాయరాహుత్తుండు కస్తురి కేరాజుఁ బ్రస్తుతింతు
స్వర్గస్థుఁ డయ్యె విస్సనమంత్రి మఱి హేమ పాత్రాన్న మెవ్వనిపంక్తిఁ గలదు

తే. భాస్కరుండు మున్నె దేవుని పాలికరిగెఁ, గలియుగంబున నికనుండఁ గష్ట మనుచు
దివిజకవివరుగుండియల్ దిగ్గు రనఁగ, నరుగుచున్నాఁడు శ్రీనాథుఁ డమరపురికి."

పై కారణముల బట్టి శ్రీనాథుఁడు క్రీ. శ. 1384 సం. ప్రాంతమున జన్మించి 1455. సం. ప్రాంతమువఱకు 70 సంవత్సరములు జీవించి యుండవచ్చు నని యూహింపవలసియున్నది—

మహారాజాస్థానములఁ గవిసార్వభౌముఁడై మహాభోగముల ననుభవించినవాఁడయ్యును నవసానదశయందుఁ బలుకష్టములపా లగుట యౌవనదశలో శృంగారనాయకుఁ డయి స్త్రీలోలుఁడై విశృంఖల

ప్రవర్తిచే ధనమెల్ల వెచ్చపెట్టి దేహమును సైతము చెఱుచుకొన్న పాపపుఫలముగాని యన్యము గాదని కొందఱందురు.

శ్రీనాథుఁడు లాక్షణికోత్తముఁ డగుమహాకవి. ఈకవిబ్రహ్మ కావ్యప్రపంచకల్పనాచాతుర్య మవాఙ్మానసగోచరము. వర్ణనాసందర్భముల నర్థగంభీరము లగుమృదుపదములఁ బొందుపఱచి రసమును విడనాడక మనోహరంబుగఁ గవనమల్లుననల్పకౌశల మీతని కలపడినట్లు మఱియొక్కకవి కలవడ లేదు. 'కాశీఖండ మయఃపిండం నైషధం విద్వదౌషధమ్' అని కొనియాడఁబడు నీరెండుగ్రంథముల భాషాంతరీకరణమువలననే యీ కవిపాండిత్య మనర్గళ మని తెల్లము గాఁగలదు. శ్రీనాథకవిత్వము మొత్తముమీఁద సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై మనోహరమై యుండును. లోకములో నాంధ్రభాషాసాహితిఁ బడయఁగోరు విద్యార్థులు శ్రీనాథునిగ్రంథములఁ జక్కఁగఁ జదివిన మఱియొక గ్రంథముఁ జదువవలసిన పనియుండ దనియే నా నమ్మకము.

ఇతఁడు మహాకవియై యుండియుఁ బారలౌకికచింతనమై భగవంతున కొక కృతియైన నీక, తనగ్రంథము లన్నియు నర్థలోభమున మనుజుల కిచ్చుట చూడ నెంతయు విచిత్రముగ నున్నది.

ఈయన పండితారాధ్యచరిత్ర, మరుత్తరాట్చరిత్ర, శాలివాహనసప్తశతి, శృంగారనైషధము, భీమఖండము, కాశీఖండము, హరవిలాసము, నందనందనశతకము—అను గ్రంథముల రచించి జగద్విఖ్యాతిఁ బడసెను. పల్నాటివీరచరిత్రమునుగూడ రచించినట్లు చెప్పఁబడియున్నది. కాని ప్రాసము లేనియట్టి తక్కిన ద్విపదకవిత్వ మట్లుండునా యని సంశయము. ఉండిన నుండుఁగాక. వీథినాటకము గూడ నీకవిత్వ లోనిదే.

ఈగ్రంథములలోఁ బండితారాధ్యచరిత్రమును వేమారెడ్డి సేనానాయకుఁడగు మామిడి ప్రెగడయ్యకును, నైషధము నాతనితమ్ముఁడగు సింగనమంత్రికిని, భీమేశ్వరఖండమును వీరభద్రారెడ్డి మంత్రి యగు బెండపూడి యన్నయ్యకును, కాశీఖండమును వీరభద్రారెడ్డికి నంకితము చేసెను. ఈగ్రంథముల పౌర్వాపర్యమును విచారించి కాశీఖండములోని

'చిన్నారి పొన్నారి చిఱుతకూఁకటినాఁడు, రచియించితి మరుత్తరాట్చరిత్ర'

అను పద్యమువలనను, శృంగారనైషధములోని—

క. "జగమునులింపఁగఁజెప్పితి, ప్రెగడయ్యకు నాయనుంగుఁబెద్దనకుఁ గృతుల్
నిగమార్థసారసంగ్రహ, మగునాయారాధ్యచరితమాదిగఁ బెక్కుల్."
అను పద్యమువలనను జిన్ననాఁటినుండి మహాకవియై 13 సం. వయస్సున మరుత్తరాట్చరిత్రయు, 20 సం. న శాలివాహనసప్తశతియు, 24 సం. న పండితారాధ్యచరిత్రయు, 30-35 సం. ల శృంగారనైషధమును, 40 సం. న భీమఖండమును, 44 సం. న కాశీఖండమును రచించియుండు నని తోఁచుచున్నది.

హరవిలాసము

ఇది 7 ఆశ్వాసముల ప్రబంధము. పైగ్రంథములలో నెయ్యెడ నిది పేర్కొనఁబడనందునఁ గాశికాఖండమునకుఁ బిదప రచించె ననవలసి యున్నది. అన్నిగ్రంథములకన్న స్వాభావిక మగుకవితాశైలియు నీవిషయమునే బలపఱుచుచున్నది. ఇయ్యది క్రీ. శ. 1370సం. మొ 1391సం. వఱకుఁ గొండవీటిసీమఁ బాలించిన వేమారెడ్డికాలములో బాలుఁడై వేమారెడ్డిపుత్త్రుం డనపోతరెడ్డి సేనాధిపతియై యుద్ధములో మడియుటచే నాతని యనంతరముననే రాజ్యమునకు వచ్చిన కొమరగిరి భూపాలుని సుగంధద్రవ్యభాండాగారాధ్యక్షుఁడైన యవచి తిప్పసెట్టి కంకితమీఁబడినది. హరవిలాసములో నీతఁడు 'మంటి బహువత్సరంబులు' అని చెప్పుకొనుటచేఁ గృతినందునాఁటికి 65 సం. వయసువాఁడై యుండును. ఇతనికి బాల్యసఖుఁ డగు శ్రీనాథుఁడును 60 సం. వయసువాఁడై యుండును.

తిప్పసెట్టి వైశ్యుఁడు (బేరిసెట్టి), తండ్రి దేవయసెట్టి; తల్లి మాచమ్మ. జాటిసెట్టి, తిరుమలనాథసెట్టియుఁ దమ్ములు. భార్య అన్నమ్మ. మాచన, విశ్వనాథుఁడు, చినమల్లన కుమారులు. ఇతనికిఁద్రిపురారి యను సంస్కృతనామము గలదు. ఈతనివంశచరిత్ర మంతయు హరవిలాసపీఠికవలనం దేటపడుచున్నది.

ఈ కావ్యమునందు 1, 2 ఆశ్వాసముల సిరియాళచరిత్రమును, 3, 4 ఆ. గౌరీకల్యాణమును, 5-వ ఆ. పార్వతీపరమేశ్వరులదారుకావిహారంబును, 6-వ ఆ. హాలాహలభక్షణంబును, 7-వ ఆ. కిరాతార్జు

నీయమును వర్ణింపఁ బడినవి. 5-వ యాశ్వాసముతుదిఁ గొన్నిపద్యము లశ్లీలములుగ నుండుటచే విడువంబడినవి. పూర్వకవిసంప్రదాయాను సారముగ నితరగ్రంథముల నుభయభాషాకవిస్తుతి చేయఁబడియున్నను నిందుఁ గవిస్తుతి కాని కుకవినింద గాని చేయఁబడమికి కారణము దెలి యదు. ఇయ్యది నైషధాదులవలె సంస్కృతపదప్రచురము గాక సమ సంస్కృతాంధ్రపదవిలసితమై రసభావాలంకృతంబై యలరారు చున్నది. నైషధకాశీఖండములవలె సంపూర్ణసంస్కృతగ్రంథభాషాంతరీకరణము గాదు కాని యిందలిగౌరీకల్యాణము కాళిదాసకుమారసంభవమున కాంధ్రీకరణముగానే యున్నది. స్థాలీపులాకన్యాయంబుగ నుదా హరించెద.

శ్లో. "కా మేకపత్నీవ్రతదుఃఖశీలాం లోలం మనశ్చారుతయా ప్రవిష్టామ్,
నితంబినీ మిచ్ఛసి ముక్తలజ్జాం కంఠే స్వయంగ్రాహనిషక్తబాహుమ్.

కుమా. సర్గ-3-శ్లో. 7.

తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థయై యేలతాంగి, నీకుఁ జేయాడుధర్మంబు నిలువరించె
ఎది వినిర్ముక్తలజ్జయై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహాశ్లేషణంబ.

హర. ఆ-3. ప-45.

శ్లో. కయాఽపి కామిన్ సురతాపరాధా త్పాదానతః కోపనయాఽవధూతః,
తస్యాః కరిష్యామి దృఢానుతాపం ప్రవాళశయ్యాశరణం శరీరమ్.

కుమార. సర్గ-3. శ్లో-8.

తే. ప్రణయకోపప్రశాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోఁడి మన్నింపదయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావింతు విడువు సందేహ మింద్ర.

హర. ఆ-3. ప-46.

శ్లో. "స్థితాః క్షణం పక్ష్మసు తాడితాధరాః పయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితాః,
వలీషు తస్యాః స్ఖలితాః ప్రపేదిరే చిరేణ నాభిం ప్రథమోదబిందవః.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-24.

వ. వర్షాకాలంబునఁ బక్ష్మపాళీక్షణస్థితంబులును దాడితాధరంబులును బయోధరోత్సేధ నిపాతచూర్ణితంబులునుద్రివళీవలయస్ఖలితంబులును నాభిగహ్వరప్రణష్టంబులు నగుజలధరజలబిందుధారలం దోఁగియు.

హర. ఆ. 4- ప-14.

శ్లో. దివం యది ప్రార్థయసే వృథా శ్రమః పితుః ప్రదేశాస్తవ దేవభూమయః,
అథోపయంతార మలం సమాధినా న రత్నమన్విష్యతి మృగ్యతే హి తత్.

కుమార. సర్గ-5. శ్లో-45

వ. దేవలోకనివాసంబున కాసపడెదేని వృథాశ్రమంబు. నీపుట్టినిల్లు దేవభూమియు కదా! తగినవరునిం గామించి సమాధివహించితి వేని నదియు నీకుం దగదు. రత్నం బొరునిచే నన్వేషింపంబడుఁగాని యొరు నన్వేషించునే.' హర ఆ 5. ప-25.

ఇశ్లే దారుకావనవిహారము, హాలాహలభక్షణము, కిరాతార్జునీయము ప్రాయికముగా భారవికృతినుండియుఁ దక్కినకథలు పురాణములనుండియు గ్రహింపబడినవి. అచ్చటచ్చట నౌచితికిఁ దగినట్లు 'చంకదుడ్డును శరణార్థి,' (ఆ.6. ప-19.) మున్నగులోకోక్తుల నిమిడ్చి యున్నాఁడు. చాగు, ఉక్కెవడి, గగ్గోడువడు, చాయగోసులు, కుండవర్ధనములు, తోరహత్తము, గజ్జులాఁడు మున్నగు క్రొత్త పదములఁ బెక్కింటిఁ బ్రయోగించి యున్నాఁడు. 'వాగ్వివాదము. (ఆ. 4. ప-10.) అంతర్వాణిసంస్తూయమాన, (పీఠిక ప. 34)' యనుప్రామాదికప్రయోగములు కనఁబడుచున్నవి. 6-వ ఆశ్వాసము 5,6 పద్యము లేకార్థబోధకములై పునరుక్తములుగ నున్నవి.

ఇశ్లేదోషము లున్నను నల్పజ్ఞు లగులేఖకులవియై యుండును గాని, సకలశాస్త్రపారంగతుఁడును మహాకవిసార్వభౌముఁ డగు శ్రీనాథునివై యుండవు. ఇట్టి జగత్ప్రసిద్ధంబగు ప్రౌఢపండితకవికవితామతల్లిం గుఱించి శాఖాచంక్రమణ మనవసరంబ కాఁ దలంచి యింతటితో విరమించుచున్నాఁడను.

శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులు.

1. ప్రతులవివరణము

ప్రథమముద్రణము—సరస్వతీపత్రిక, 21 ప్రచురణము, కాకినాడ. 1901.

ద్వితీయముద్రణము—వావిళ్లవారి ప్రచురణము, శ్రీరామముద్రణాలయము, 1931, శ్రీమాన్ ఉత్పల వేంకటనరసింహాచార్యులవారిచే పరిష్కృతము.

తృతీయముద్రణము—ఆనందముద్రాక్షరశాలవారి ప్రచురణము, 1940, బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారిచే పరిష్కృతము.

చతుర్థముద్రణము—వావిళ్లవారి ప్రచురణము వావిళ్లముద్రణాలయము, 1948.

వ్రాతప్రతులు

1. ప్రాచ్యలిఖితపుస్తకభాండారము సంఖ్య.
2. తంజాపురాంధ్రగ్రంథసంచయము సంఖ్య.

గ్రంథవివరణపట్టిక ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తువారిచే ప్రకటితము. 1935.

---

2. గద్యపద్యములవివరణము

అనుకరణములు

ప్రథమాశ్వాసము

క. కరుణింపు సమాశ్రితభయహరణ !... కథాప్రారంభము. (1-6)

క కరుణింపుము సంశ్రయభయ, హరణధురీణా... భార. ఉద్యోగ. (3-408)

తృతీయాశ్వాసము

మారేడుపండ్ల గారాముఁ జేయుచు, మెఱుఁగు గుబ్బయిఱుచన్నులును. (3-23)

మారేడుపండుల గారాము సెఱచు నీ, యెలచన్నుఁగవ వేడుకల నొనర్చె.

భార. అనుశా. (1-50)

అమని యేడ్చె నా వఱచినట్లు. (3-83)

అ వఱచిన ట్లఱచెన్... భార. ఆది. (6-168)

షష్ఠాశ్వాసము

వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁడును బ్రస్వేదాంబుపూర్ణాఖిలాంగకుఁడున్. (6-16)

వికటభ్రూకుటి ఘోరఫాలఘటితస్వేదోద్భవుండున్. భార. విరా. (3-24.)

సప్తమాశ్వాసము

క. వైరిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణధారలు. (7-18)

క. ఘోరారిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణదక్షిణహస్తా. భా.అరణ్య. (2-1)

క. మండెడు బలునారసమున, గుండియపగులంగ... (7-54)

క. మండెడు బలునారసమున, వెండియుం నారజ్జులాని... భార. ద్రోణ (4-245)

ఆ. తాటి యంతవిల్లు ధరియించినాఁడవు. (7-62)

తాటి యంతవిల్లు... భార. కర్ణ. (3-61)

క. శరధులు యుగాంతవేళా, శరధులునుంబోలి నయ్యె... (7-74)

క. నా కిచ్చిన యక్షయశరధు లిప్పుడు యుగాంతకాలరిక్తంబు లైన

శరధులుంబోలె నున్నయవి. భార. అరణ్య. (1-35)

వ. విశాలలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును. (7-155)

మ. లవలీలుంగలవంగసంగతలతాలాస్యంబు వీక్షించుచున్. భార. ఆది. (1-30)

ఉ ద్రోణుఁడు భీష్మ-దుర్ కృపుఁడు ద్రోణసుతుండును కర్ణుఁడుర్ రణశ్లోకి.(7-191)
ఉ. ద్రోణుఁడు, కర్ణుఁడుర్ కృపుఁడు ద్రోణసుతుండును. భార. ద్రోణ. (5-23)

తృతీయాశ్వాసము

ఐరావణకుంభికుంభస్ఫాలనకర్కశం బగుకరంబున. (3-53)
వీవై రావణకుంభాస్ఫాలనకర్కశకరముల ఆరణ్య. (1-356)

ఉ భాగ్యముగాదె యశ్రమము పన్నగకంకణు చేఁ దపఃక్రియా
యోగ్యతఁజేసి విశ్వభువనోపకృతి ప్రతిపాదనైకసా
భాగ్యధురంధరం బయిన పాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుఁగాక కురురాజుపయి న్నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్. (7-106)

ఉ. భాగ్యము గాదె కౌరవనృపాలభవన్మఖమిష్టసత్క్రియా
యోగ్యత నిర్వికల్పముగ నొందె సమాప్తిన శేషధాత్రియుర్
భాగ్యమ నీకు నింక రణభూమిఁ బృథాసుతులర్ జయించి స
మ్యగ్యమశాలివై భువనమాన్యయొనర్పుము రాజసూయమున్.
ఎఱ్ఱాప్రెగడ భా. ఆ. (6-92)

ఉ. ఏను బ్రహ్మచారిఁ దరలేక్షణ! నీవును గన్యవింతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగునేని విచార మేల స
న్మానముతోడ నన్ను మునిమాన్యవివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
దేనిఁ దపంబులోని సగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. (4-25)

ఉ. నీవును బ్రహ్మచారివి పనీతుఁడ వేను కన్యకర్ మహా
దేవకులావతంస రవితేజ వివాహము నీకు నాకు ముర్
భావజశక్తి నైనయది పన్నుగ నన్నుఁ బరిగ్రహింపు సం
జీవనితోడ శుక్రు దయఁ జేయఁను నాకుఁ బ్రియంబు నావుడున్.
(ఆది. 3 ఆ. 129 ప.)

పంచమాశ్వాసము

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె...శీతశైలమున్. (22 ప.)
ఈపద్యము పినవీరన శృంగారశాకుంతలమున మార్పులేక యున్నది.
తనిపండ్లు బాగుగాపండిన పండ్లు. (47 ప.)
సీ. తని పండ్లరసమాని తమలోనఁ జెలఁగుచుఁ

బలికెదురాచిల్క పదువురంగు. భార. అను. (1-181)

వ్రాంత ప్రతిలో నాశ్వాసాంతభాగ మిట్లున్నది.

వ. ఇట్లు పరమధూర్తవర్తనంబునం బ్రవర్తిల్లు నయ్యష్టమూర్తి యిష్టాపూర్తధర్మ కర్మాధ్యు లగునమ్మఠపతులు......కట్టినకౌపీనంబు దలంగవైచి ప్రాచీనబర్హి కుంభి శుండాదండసన్నిభం బైన మదనధ్వజదండంబు నిగుడించి, యమ్మహనీయసాధనంబున నమ్మహీసురోత్తముల యుత్తమాంగంబు...మెడకడంత లడంచియుఁ, జెవుల కొడంక లొత్తియు మొగంబులు...ముక్కులు నొక్కియుం, బదులు వ్రేసియు వీపులు చఱచియుఁ, బండ్లురాల్చియు, నురంబులు వ్రాచియుఁ, త్రికంబులు దాకించియు, జంఘలు పొడిచియు, జానువులు తాటించియు, బడలువఱచియుఁ దోలి తొప్పఱం బెట్టి యార్చి, పేర్చి యమ్మహాలింగంబు నింగి దాఁకం బెరిగించి నక్షత్రమండలం బను ముత్యాలగొడుగునకుం బసిడికామభంగి నంగీకరింపఁజేసి సోమార్కమయమహా సోపానంబుల డిగ్గువియద్గంగాప్రవాహంబున నభిషేకం బాపాదించి, బ్రహ్మాండకర్ప రంబప్పళింపఁజేసిన.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరకిన్నరసిద్ధసాధ్యదానవముఖ్యుల్
పురహరుఁడు చాఁచిపట్టిన, యురులింగంబునకు మ్రొక్కి యుపచితభక్తిన్.

వ. సంస్తుతింపఁ దొడంగి రప్పుడు, బ్రహ్మ బ్రహ్మలోకంబునకు నిగిడిన యమ్మహాలింగంబు నకుం గరకమండలంబు తీర్థంబు వారిధారాసహస్రంబుల నభిషేకం బాపాదించి గంధపుష్పధూపదీపనైవేద్య .....ద్యుపచారంబుల నుపాసించి......కంబుగా నిట్లని స్తుతియించె.

జయ జయ శివలింగ జ్యోతిర్మహాలింగ లింగోద్భవ శ్రీమహాలింగ వేదత్రయీ లింగ సిర్లింగ సుస్వ...గ క్షమాలింగ సద్భావలింగ స్వభావైకలింగ...కాలవ్యవచ్ఛేద రాహిత్య లింగస్వయంభూమహాలింగ పాతాళలింగ క్రియాలింగ పంచాక్షరీలింగ పంచప్రకారోపదీపక్రియాలింగ వారాణసీక్షేత్రసింధూగయా......న శోణాచల వ్యృఘు)పుర్యాదినానావిధస్థానసం సిద్ధిలింగ ప్రమాణాప్రమేయప్రథాలింగవిద్యాకళాలింగ షట్తర్కలింగాగమామ్నాయలింగా ప్రతిష్ఠాకళాలింగమూ...కోణత్రయీగేహ రోహ ప్రథాలేఖాకాసూ్యతి నిధ్యానషట్పుష్కరీ నిమ్నటంక్రోడవిష్కంభనిష్కంపశంపాలతా లంఘితబ్రహ్మరంధ్రస్రవచ్చాంద్రసాంద్రామృత స్యందనస్పందితానంద లింగాది మధ్యాంత శూన్యస్వరూపాభిధాలింగ భట్వాంగలిం గాహిలింగాభ్రగంగాసరిల్లింగ సారంగలింగాత్మభూలింగ, ఐంలింగ హ్రీంలింగ ఓంలింగ దివ్యాత్మనానావిరూపాక్షలింగ నమస్తే నమస్తే నమః.

క. అని సంస్తుతించి పెండియు, వనరుహసంభవుండు తాను వాగ్భామినియున్
గనకారవిందముల నర్చన సేసిరి నీలగళుని సాధనమునకున్.

వ. ఇట్లు పూజించి విరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చి యి ట్లనియె.

సీ. ఉపసంహరింపుము త్రిపురదైత్యధ్వంస! యూర్ధ్వాండకర్పరం బొలయకుండ
బింకం బడంపుము సంకల్పసంసిద్ధ! యుడువీథి గగ్గోడుపడకయుండ
బిరుసు మాన్పుము జలంధరదైత్యమర్దన! యేడుగాడుపులు బిట్టొరియకుండ
దర్పంబు సడలింపు తరుణేందుశేఖర! యొరసి యాశాభిత్తు లురలకుండ

తే. తివియు శర్వ! మహాదేవ! ధిక్కరింపు, ముడుపు మహిరాజకంకణ! యడఁపురుద్ర!
వాల్పు ఖట్వాంగపాణి! వదల్పు మభవ!, మోహనం బైన నీమహామోహనంబు.

చ. అనినఁ బ్రసన్నుఁడై కహకహధ్వని నవ్వి లలాటనేత్రుఁ డి
ట్లని భువనంబులెల్ల వినునట్లుగ నోపరమర్షులార! యో
యనిమిషులార! తక్కుఁగల యట్టిసురాసురులార! మీకు నా
యనుపమదివ్యలింగ మిది యర్చనకర్హము నేఁట నుండియున్.

క. లింగార్చనాపరుం డగు, మంగళహృదయునకు నేను మక్కువతోడన్
సాంగత్యముఁ గృపసేయుదు, నంగీకృత...తి...తోన్.

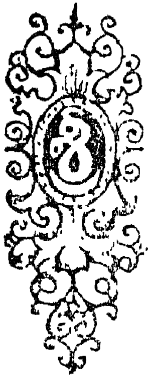
వ. అని శంభుండు నిఖిలబ్రహ్మాండసంభారకుక్షింభరి యగునిజమహాలింగస్తంభంబు స్తంభింపఁజేసె నప్పుడు ముకుళితహస్తారవిందులై దేవదారువనదివ్యాశ్రమస్థు లగు గృహస్థు లీర్ష్యాదోషంబు లుజ్జగించి యాశేషాహిభూషణుని బహువిధంబుల భక్తివిశేషంబుల భజియించిరి. భోగమోక్షంబులు గాంచిరి. ఇద్దేవదారువనవిహారంబు వ్రాసినఁ బఠియించిన విన్నను వక్కాణించినను నభినందించినను జనులకు నభీప్సితార్థసిద్ధి యగు.

శ్రీ ర స్తు

హ ర వి లా స ము

పీ ఠి క

మహిళా పయోధరహరిన్మణిహారము హస్తిభూధర
స్వామి పయోజసంభవునిజన్నముఁ గాచినవేల్పు దేవతా
గ్రామణి కంచి శ్రీవరదరాజు మనోహరపుణ్యకోటిపీ
ఠీమణిమండితుం డవచి దేవయతిప్పఁ గృతార్థుఁ జేయుతన్. 1

ఉ. మావిడిమోకక్రింద నిగమత్రితయార్థసమృద్ధి పార్వతీ
దేవికుచంబులం బదనుదీర్పని కస్తురిముద్ర గా జగ
జ్జీవనకారణం బయిన శ్రీనిధి కంచిపురీశ్వరుండు మా
దేవయసెట్టినందనునిఁ దిప్పఁ గృతార్థునిఁ జేయుఁ గావుతన్. 2

సీ. ఏదేవితుఱుముపై నేఁడుగాలముదాఁకఁ గసుగందకుండుఁ జెంగలువదండ
యేదేవి సేవింతు రేకామ్రనాథుండుఁ గరిగిరీశ్వరుఁడు కింకరులువోలె
నేదేవిమణిదివ్యపాదుకాయుగళంబుఁ బాతాళపతి మోముఁ బడగలందు
నేదేవిఁ గొల్చి మత్స్యేంద్రనాథాదులు యోగసంసిద్ధికి నొడయు లైరి

తే. యమ్మహాదేవి కామాక్షి యఖిలవంద్య, దేవతాదిమశక్తి సందీప్తమూర్తి
యవచిదేవయత్రిపురారి కర్థి నొసఁగు, భాగ్యసౌభాగ్యవైభవప్రాభవములు. 3

క. వాణికిఁ జరణానతగీ, ర్వాణికి నేణాంక శకలరత్నశలాకా
వేణికిఁ బుస్తకవీణా, పాణికి సద్భక్తితో నుపాస్తి యొనర్తున్. 4

సీ. కలితశుండాదండకండూషితోన్ముక్త సప్తసాగరమహాజలధరములు
వప్రక్రియాకేళివశవికీర్ణసువర్ణమేదినీధరరత్నమేఖలములు
పక్వజంబూఫలప్రకటసంభావనాచుంబితభూభృత్కదంబకములు
వికటకండూలగండకదేహమండలీఘట్టితబ్రహ్మాండకర్పరములు

సర్వ ల. లి. పా. (శబ్దప్రకరణము)

తే. శాంభవీశంభులోచనోత్సవకరములు, వాసవద్యుమ్నతాశనపవిత్రములు
విష్ణురాజమహోల్లాసవిభ్రమములు, మించి విఘ్నేశకాంతులఁ గావించుఁ గాత. 5

సీ. వేదండవదనకుంభాదండగండూషకాండసిక్తాప్సరోమండలములు
కంఠావలంబితకనకసౌగంధికమాలికాలగ్నషాణ్మాతురములు
నందీశ్వరక్షిప్తనారంగఫలపాకతరళవిద్యాధరీస్తనభరములు
గరుడలీలావతీకస్తూరికాపంకపిహితనిశ్శేషాంగభృంగిరిటులు

తే. పీఠభద్రవితీర్ణకర్పూరగౌర్క్ష, ధవళితాశాచరవనితాముఖములు
శాంభవీశంభుమధుకేళిసంభ్రమములు, హోవళి వాసించుఁ గాత నాహృదయవీథి. 6

వ. అని ప్రార్థించి త్రిపురాంతకదేవదివ్యశ్రీపాదపద్మారాధకుండును బరమసాధకుం
డును గమలభవోరుసంభవవిమలవంశావతారుండును ధర్మద్రావిడబిరుదాధారుండును
సుజనవిధేయుండును గర్పూరవసంతరాయుండును గీర్తివనితావల్లభుండును బ్రతిదిన
సమారాధితపరమేశ్వరుండును మాణిక్యసింహాసనాధీశ్వరుండును నంగీకృతభూసు
రాశీర్వాదుండును దానధర్మపరాయణుండును నిమ్మడిగరుడనారాయణుండును నిజ
కీర్తికాసనస్తంభాయమానదిగంతదంతావళదంతుండును నభయద్రావిడుండును గిష్కిం
ధాచలక్రీడావినోదుండును వశీకృతనిఖిలభూభుజుండును సతతత్యాగధ్వజుండును
వినిర్మలకులశీలుండును బాండ్యరాయకందుకక్రీడావిలోలుండును గవిజనస్తోత్ర
పాత్రుండును గౌండిన్యగోత్రపవిత్రుండును జతుష్షష్టివిద్యాజన్మభూమియు నయో
ధ్యానగరస్వామియో యనఁ బరఁగి జంబూద్వీపభూభువనమండలీమకుటమండనా
యమానంబగు కొండవీడుపురంబు రాజధానిగాఁ గీర్తిలతాధిష్ఠితాష్టాదశద్వీపాం
తరాళుండు నగు కొమరగిరివసంతనృపాలువలన నాందోళికాఛత్రచామరతురంగాది
రాజ్యచిహ్నములు వడసి యమ్మహారాజునకుం బ్రతిసంవత్సరోత్సవంబునకుం దగిన
కస్తూరీకుంకుమఘనసార సంకుమదహిమాంబు కాలాగురుగంధసారప్రభృతి సుగంధ
ద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చియుఁ జీని సింహళ తవాయి హురుమంజి జలనోగి ప్రభృతి
నానాద్వీపనగరాకరంబులగు ధనకనకవస్తువాహనమాణిక్యగాణిక్యంబులు దెప్పించి
యుఁ గవిగమకివాది వాంశికవైతాళికాదు లగునర్థిజనంబులకు నర్థంబులు గుప్పిం
చియుఁ ధీరుండును నుదారుండును గంభీరుండును సదాచారుండును నన విఖ్యాతి
గాంచిన యవచిదేవయతిప్పప్రభుం డొక్కనాఁ డాస్థానమంటపంబున సుఖో
పవిష్టుండై. 7

సీ. కమలనాభునిపౌత్త్రుఁ గవిరామమహారాజ్యభద్రాసనారూఢుఁ బరమపుణ్యుఁ
బౌత్త్రు నాపస్తంబసూత్త్రు భారద్వాజగోత్త్రు సజ్జనమిత్త్రుఁ గులపవిత్త్రు

భీమాంబికామారసామాత్యనందను నఖిలపురాణవిద్యాప్రవీణు
సద్వర్య వేదశాస్త్రవిశిష్టజ్ఞు నంధ్రభాషానైషధాబ్జభవుని
తే. నుభయభాషాకవిత్వప్రయోగకుశలు, బాలసఖు గారవించి తాత్పర్య మొప్ప
నవచిదేవయత్రిపురారి యక్షరాజు, హితమితోక్తులు వెలయఁగ నిట్టు లనియె. 8

క. కంటిని విశుద్ధసంతతి, వింటిఁ బురాణములు పెక్కు విశ్వము వొగడన్
మంటి బహువత్సరంబులుఁ, గాంటియశోధనము సుకవికోటి నుతింపన్. 9

సీ. కట్టించె నొకతాత కంచి హర్మ్యంబులు హరిణాంకమౌళి కేకామ్రపతికి
బాలార్క మసియెడిపద్మరాగముఁ దాచె నొకతాత కంచినాయకునినాభి
నొకతాత గట్టించె యోజనత్రయదీర్ఘతరతటాకాంభోధి తిరువళూరఁ
గావేరిఁ గట్టించెఁ గార్పాసరాసుల నుబ్బి చోడఁడు మెచ్చ నొక్కతాత
తే. ప్రతిదినమ్ముఁ గపురపునీపములు వేయు, వ్రతముగా నొక్కతాత యీశ్వరున కొసఁగె
నిఖిలలోకప్రసిద్ధవాణిజ్యవంశ, ధరులు మాతాత లుభయగోత్రములయందు. 10

తే. శైవవైష్ణవసమయదీక్షావిశేష, ధన్యమానసు లుభయగోత్రములవారు
నాయభీష్టం బొకఁడు పిన్ననాఁటనుండి, పరమమాహేశ్వరాచారభక్తిపథము. 11

తే. ఆగమజ్ఞాననిధివి తత్త్వార్థఖనివి, బహుపురాణజ్ఞుఁడవు శుభభవ్యమతివి
బాలసఖుఁడవు శైవప్రబంధ మొకటి. యనఘరింపుము నా పేర నంకితముగ. 12

వ. అనిన నేనును శుభముహూర్తమున నిజాంతరంగమంగళాయతనకుమారాచలత్రిపురాం తకుం డవచిదేవయ త్రిపురారి కృతిస్వామిగా హారవిలాసం బను ప్రబంధంబు సెప్పం దొడంగి యమ్మహాప్రబంధముఖతిలకాయమానం బగు తదీయవంశం బభివర్ణించెద. 13

సీ. మున్నేడువాసరంబు లకాలవర్షంబు జడివట్టి కురియఁ బర్జన్యుఁ బనిచి
శివుఁడు తా నొకవృద్ధశివయోగి యై ప్రొద్దు యవ్వేళ నతనిజలజాక్షితోడఁ
గడువేడ్కఁ జవుదెంచి కొడుకుమాంసముతోడి భోజనంబునకు విభూతి యొసఁగి
పుత్త్రుఁ బాకముఁ జేసి బోనము వెట్టినఁ గుడువంగ నొల్లక పెడము వెట్టి
తే. వీరమాహేశ్వరాచారవీథియందు, నిజముగా నిల్పె నెవ్వాని నియతిపరుఁడు
వాఁడు పాత్త్రుండు కాఁడె కైవారమునకు, దురితదూరుండు శ్రీచిరుతొండనంబి. 14

సీ. అర్ధరాత్రంబున నల్లాడనాథుఁడు దానెయెవ్వనికిఁ గైదండ యిచ్చెఁ
బడకంపుఁబచ్చను బైవేయవచ్చిన దనుజారి నిల్పె నెవ్వని నిజంబు
అలిగి పోయిన వేంకటాచలంబున కేగి కొనివచ్చె నెవ్వని కుధరధరుఁడు
వైకుంఠనాథుఁ డెవ్వనిసేవకును మెచ్చి యాత్మసత్కారకల్యాణ మొసఁగె
తే. నతఁడు భాగవతోత్తముం డతఁడు శుద్ధుఁ, డతఁడు వైరాగ్యసంపన్నుఁ డతఁడు ఘనుఁడు

పరమవైష్ణవసభ నుతింపఁగఁ దగఁడె, కాంచినగరినుటుంబి శ్రీకంచినంబి. 15

వ. అందు. 16

తే. సింహవిక్రమపట్టణాశ్రేష్ఠుఁడైన, సెట్టి జగసెట్టి పావాణిసెట్టివిభుఁడు
ఘనుఁడు నగరేశచంద్రశేఖరపదాబ్జ వందనానందితాత్ముండు వంశకరుఁడు. 17

క. శ్రీపర్వతసోపాన, స్థాపనుఁ డగుచెట్టిదేవమజగతీపతికిన్
బ్రాపైనయవచిదేవయ, యాపావాణికి జనించె నభ్యుదయముతోన్. 18

ఉ. విశ్వజగత్ప్రసిద్ధుని వివేక నిరంజన రామనాథ యో
గీశ్వరపాదసేవకు నహీనపయోగుణశాలి వీరమా
హేశ్వరచక్రవర్తిఁ దరుణేందుకళాధరభక్తిభావనా
శాశ్వతచిత్తు మాయవచిసత్కులు దేవయ నెన్న శక్యమే. 19

ఉ. ఆతతభక్తిసంపద నహర్నిశముక్ ఘృతఖండశర్కరా
పాతముతో నపూపములు పాయసముక్ గదళీఫలంబులుక్
స్ఫీతము గాఁగ నన్నములు పెట్టును శంకరభక్తకోటి కా
సేతుహిమాచలం బవచిసెట్టికి నెవ్వరు సాటి యిమ్మహిన్. 20

వ. ఆయవచిదేవయకు మాచాంబయందుఁ ద్రిపురారియు తిరుమలనాథుండు జామిసెట్టి
యుం ననుమువ్వురుతనయులు పుట్టి రందు. 21

మ. ఖుసి మీఱన్ సురధాణ నిండుకొలువై కూర్చున్నచో నీకరా
భ్యసనంబు న్నుతియించురా యవచితిప్పా చంద్రసారంగనా
భిసముత్పాదితతాళవృంతపవనప్రేంఖోలనప్రక్రియా
వసరోపంచితసారసౌరభరసవ్యాలోలరోలంబముల్. 22

క. తిమ్మధనాఢ్యుల పట్టుం, గొమ్మ వివేకాది సకలగుణరత్న నిధా
నమ్ముఁ ద్రిపురారి యనుఁగుం, దమ్ముఁడు బుధజనము సంతతమ్ము నుతించున్. 23

చ. హరిహరరాయ ఫేరొజపహా సురధాణగజాధిపాదిభూ
వరులు నిజప్రభావ మభివర్ణన సేయఁ గుమారగిర్యధీ
శ్వరుని వసంతవైభవము సర్వము నొక్కఁడె నిర్వహించు మా
తిరుమలనాథసెట్టికిని ధీగుణభట్టికి నెవ్వ రీడగున్. 24

శా. చామున్ వైశ్యకులాబ్ధిసోము విలసత్సౌందర్యలీలాకళా
కామున్ దానకళాభిరాము సుమనఃకల్హారవాటీసుధా
ధామున్ కోమలయామినీశధవళోత్తంసప్రశంసారుచి
శ్రీమస్తానసశైవయోగివిహితక్షేము న్నుతింపం దగున్. 25

సీ. పంజాబుకర్పూరపాళెపంబులు తెచ్చి జలనోగి బంగారుమొలక దెచ్చి
సింహళంబున గంధసింధురంబులు తెచ్చి హురుమంజిబలు తేజిహయలు దెచ్చి
గోవసంశుద్ధసంకుమదద్రవము దెచ్చి యాపగ సాణిముత్యాలు దెచ్చి
చోటంగిఁ గస్తూరికాటంకములు దెచ్చి చీనిచీనాంబరశ్రేణి దెచ్చి
తే. జగదగోపాలరాయవేశ్యాభుజంగ, పల్లవాదిత్యభూదానపరశురామ
కొమరగిరిరాజదేవేంద్రమూర్తిహితుఁడు, జాణ జగజెట్టి దేవయచామిసెట్టి. 26
తే. తమ్ము లిద్దఱుఁ దనయాజ్ఞ దల ధరించి, యన్నిదీవులఁ దెచ్చులాభార్థకోటి
యర్థులకు నిచ్చి కీర్తి దేహార మాడు, నవచి త్రిపురాంతకుండు వంశాబ్ధివిధుఁడు 27
మ. తరుణాచీనితవాయిగోవరమణాస్థానంబులం జందనా
గరుకర్పూరహిమాంబుకుంకుమరజఃకస్తూరికాద్రవ్యముల్
శరధిం గప్పలిజోగులన్ విరివిగా సామాన్లఁ దెప్పించు నే
ర్పరి యావైశ్యకులోత్తముం డవచితిప్పం డల్పుఁడే యిమ్మహిన్. 28
తే. పండువాఢిల్లిరాడాదిపట్టణముల, యధిపతులు మౌళిఁ దాల్చిరి త్నాంకురంబు
లవచిత్రిపురాంతకానీతయానపాత్ర, సింహళద్వీపమండితక్షేత్రజములు. 29
ఉ. చిన్నటనాఁడు సత్కరుణఁ బిల్లలమఱ్ఱిమహాప్రధాని పె
ద్దన్నగురూత్తముండు తగనక్షరశిక్షయు దైవమార్గసం
పన్నతయున్ వివేకపరిపాటియునుం గృపసేసె నర్థి నే
యన్నకు నట్టిసెట్టి త్రిపురాంతకునిం దగఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 30
ఉ. ధీచతురు ల్సహోదరులు తిర్మలసెట్టియుఁ జామిసెట్టియున్
మాచన విశ్వనాథ చినమల్లకుమారులు వీర లాత్మజుల్
శ్రీ చెలువంబుఁ గైకొనిన చేడియ యన్నమదేవి భార్యగా
గోచరమే నుతింప నయకోవిదునిం ద్రిపురాంతకాధిపుల్. 31

షష్ఠ్యంతములు

క. ఆపుణ్యశ్లోకునకు ను, మాపతిపాదారవిందమధుకరమునకున్
ద్వీపాంతరమండలికా, భూపాలకమాననీయపురుషార్థునకున్. 32
క. సంధాభార్గవునకుఁ గి, ష్కింధాచలపతికి దానకేళీభరధా
రంధర్యనియతమతికి యు, గంధరచాణక్యనీతిగతినిపుణునకున్. 33
క. మాచాంబానందనునకు, వాచాగోచరవివేకవైయాత్యునకున్
వాచాలవిబుధగంగా, వీచీగంభీరవాక్యవిన్యాసునకున్. 34

క. వాణిజ్యచణున కంత, ర్వాణీసంస్తూయమానభాసురమతికిన్
వాణీనఖముఖముఖరిత, వీణానిక్వాణనిభకవిత్వఫణితికిన్. 35

క. త్రిపురాంతకదేవమనో, విపులకృపావర్ధితాభివృద్ధికిఁ బాండ్యా
ధిపసఖున కవచిదేవయ, త్రిపురాంతకునకు వితీర్ణదీక్షానిధికిన్. 36

ప్రథమాశ్వాసము

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాచెప్పం బూనినహరవిలాసం బనుప్రబంధంబునకుఁ బ్రథమవిలాసం బైనకృతినాయకునివాణిజ్యవంశంబునకుఁ గూటస్థుం డైన కిరాటకులశ్రేష్ఠుం డగుచిఱుతొండనంబిచరిత్రంబుఁ జెప్పెద న దెట్టి దనిన. 1

కథాప్రారంభము

తే. బదరికాశ్రమభూమిఁ దాత్పర్యనిష్ఠఁ, దపముసేయుచునుండె శాంతత వహించి
క్రోధసంవర్ధమానతపోధనుండు, ఘనుఁడు దుర్వాసుఁ డను మహామునివరుండు. 2

వ. ఒకనాఁ డమ్మునీంద్రుండు మధ్యాహ్నకాలంబునఁ గృతస్నానుం డై పితృతర్పణంబుఁ జేసి సంధ్యావందనం బొనర్చి వైశ్వదేవబలిహరణంబులు దీర్చి దేవతార్చనం బనుష్ఠించి పర్ణశాలవాఁకిట హవిశ్శేషం బైనహవిష్యనీవారపాయసాన్నం బల్లవల్లన లేడిపిల్లలకు మేఁపుచుండె నయ్యవసరంబున నంబరమార్గంబున దుంబురుం డనుప్రమథుండు దనవితంబినియుం దానును విమానం బెక్కి హేమకూటంబున నుండి గోకర్ణవాసి యగు దృక్కర్ణభూషణు సేవింపం బోవువాఁ డయ్యాశ్రమంబునడుచక్కి నుండి యమ్మునీంద్రుండు హరిణవత్సంబులకుం జేయువాత్సల్యంబునకు నద్భుతంపడి యంగుళిస్ఫోటనంబు సేసె నచ్చిట్టమిడికి నాలేడిపిల్లలు బిట్టు బెదరి చెదరి చేయాక పఱచిన నిది యేమి చప్పుడొకో యని గగనమార్గంబునకు దృష్టిపఱపి యాదూర్వాసుండు. 3

శా. హుంకారం బొనరించి తుంబురునితో నోరీ! దురాచార! నా
జింక ల్భ్రాంతి గొనంగ నేమిటికిరా చేచిట్ట మ్రోయించి యా
తంకంబుల్ ఘటియించి తిట్టియపరాధం బేను సైరింతు నే?
యింక న్మర్త్యుఁడవై జనింపు మహిలో నింకంగ నీగర్వమున్. 4

తే. అని శపించినఁ దుంబురుం డతిభయమున, డిగ్గనంగ విమానంబు డిగ్గ నుఱికి

యుతనిపాదాబ్జములకు సాష్టాంగ మెఱఁగి, యెంతయును భక్తినమ్రుఁడై యిట్లనియె.

క. కరుణింపు సమాశ్రితభయ, హరణ! సురాసురకిరీటహర్షిహాయరత్న
స్ఫురణామధుకరవరివృత, చరణా! యత్యంతదాంతిశాంత్యాభరణా! 6

తే. హరిణవత్సంబులకు మీరు కరుణతోడఁ, బాయసాన్నంబు గుడిపింప భార్యఁ జూచి
సర్వభూతానుకంపకు సంతసిల్లి, చిట్టమిడిచితి నిది నాకుఁ జెట్ట యయ్యె. 7

వ. నీవచనం బమోఘంబు గావున నాకు మర్త్యత్వం బవశ్యభోగ్యంబుగాఁ బురాకృత ఫలం బనుభవింపక పోవచ్చునే నాయపరాధం బల్పంబ దీనికిం దగ శివభక్తగృహం బున జన్మించునట్లుగా ననుగ్రహించి శాపాంతంబు కృప సేయు నీకృపావిశేషం బునం గ్రమ్మరం బారిషదపదవి కలుగునందాఁక మద్భార్య నీకుం గోడలు నీపాదచర్య సేయుచు నీయాశ్రమంబున నుండఁగలయది యని పల్కిన దాక్షిణ్యంబు వహించి యువ్విరూపాక్షదివ్యాంశభవుం డగుదుర్వాసుండు. 8

ఉ. ఇద్దురవస్థ రాఁదగినయింతటిత ప్పొనరించినాఁడవే
ప్రొద్దు గుణంబున న్నెగులు వొందిన నేమి యనంగ వచ్చు నీ
ముద్దియ నాదుకోడ లిటమందట నావగ నెమ్మినుండనీ
నిద్దరమేలుకొన్నగలి నీవును గ్రమ్మరి రమ్ము పొమ్మికన్. 9

వ. అనియె ననంతరంబ తుంబురుండు దూర్వాసుశాపాక్షరంబులు ప్రేరేపఁ దక్షిణంబ జంబూద్వీపంబున ద్రవిడభూమండలమండలాయమానంబును గంపాతరంగిణీప్రవాహ నదీమాతృకాయమాన విశ్వంభరాభరితకలమశాలిశిరాముఖమక్షికపతంగవాయన ప్రముఖ బహువిధవ్రీహిభేదసంపత్సంపన్నంబును బంకజాసనహయమేధయాగస్థానంబును హస్తి గిరిశిఖరశృంగాటకాఘాటహాటకఘటనావాసవరదరాజాభిధాన వైకుంఠవిహారప్రదే శంబును గామాక్షీకౌతుకాగారంబును నేకామ్రనాథదేవదివ్యావసథంబును నైన కాంచీ నగరంబున వణిగ్వంశంబున నుద్భవించి. 10

మ. చిఱుతొండం డనుపేర వైశ్యకుల మూర్జిత్యంబునం బొంగఁగా
గళకంఠుం దరుణేందుశేఖరుని షట్కాలంబు పూజించు నెం
దఱుభక్తు ల్దను వేఁడిన న్ప్రియదముక్తాత్పర్యము న్భక్తియు
న్వాటవుం గల్గి తదీప్సితార్థములు గావించు న్నిరాలస్యతన్. 11

వ. అతనిపురంధ్రి తిరువెంగనాంచి తుంబురునిభార్య యగునప్సరోంగన నిజాంశంబునం గాంచీనగరంబునందు వణిగ్వంశంబునఁ గౌశికగోత్రంబున నవతరించి చిఱుతొండ నంబికి భార్యయై సిరియాలుం డనుకుమారునిం గనియె నాపుణ్యదంపతు లిరువురు

వట్టాకలలింగార్చనంబులను సంతతజంగమారాధనంబులను గాలంబు గడపు చుండిరి. 12

తే. కంచిలో నేడువాడలు గలసియుండ్రు, ప్రకృతిబంధులు సంబంధబంధులు నయి
పాడి[1]పంటయుం వైభవప్రాభవములు, తగవు ధర్మంబు గలిగి యుత్తమవణిజులు. 13

వ. చిఱుతొండండును బూర్వజన్మవాసనావిశేషంబునఁ దుషారగిరికన్యకాకరకమల కిణాంకితుం డగుటం జేసి వలయాఁకుం డనం బ్రసిద్ధి వహించి యేకామ్రనాథు నారాధించుచు శుద్ధవీరశైవాచారపరాయణుండై జంగమప్రమథులకుఁ దనమనో వంచనంబు లేక యేవేళ సేవనార్థంబువేఁడిన లే దన కిచ్చుట ప్రతంబు గాఁ బట్టి పట్టిన వ్రతంబు చెల్లకుండినం దిరుబాసగా వర్తిల్లు చుండె నంత నొక్కనాఁడు. 14

చ. తమలము కెంపున న్మెఱుఁగుదాఁకినచెందిరకావికోఁఅలుం
దుమికిఫలంబుచందమున నున్ననియాదలమీఁదివచ్చిగం
దముఁ గరసంపుటంబున సదాశివలింగము నొప్పమిండజం
గము చనుదెంచె నొక్కరుఁడు గర్వమునం జిఱుతొండనింటికిన్. 15

వ. వచ్చి యయ్యొయ్యసవరిమన్మథుండు మన్మథమథనసేవాహేవాకసావధానమానసుం డైన రాజగశెట్టిసెట్టికి శివునికారుణ్యం బని దీవించి పాదార్చనాద్యుపచారంబులు గైకొని సుఖాసీనుండై యి ట్లనియె. 16

ఆ. కంచినగరిపాటిగట్టుతూమున తూమెఁ, డిత్తురసము మాకు నిపుడు తెమ్ము
హరుని నేడు మాకు నభిషిక్తు నొనరింప, వలయుం నిత్యమైన వ్రతము గాన. 17

క. చేగానుఁగాడుచెఱకుం, దీగెరసంబునఁ బురారిఁ దేల్పక కుడువ
న్నాగురు వుపదేశించిన, యాగమ మిది గాన నిన్ను నభ్యర్థింతున్. 18

వ. అని కతంబునం ధరియించినయాలాబుంపుంగాయలోనిభస్మం బిచ్చిన వల్లె యని యందుకొని యావైశ్యబృందారకుండు పరమానందకందళితమందస్మితస్మేరవదనార విందుండై యిందుధరుండు మనమంజిరంబునకు నిందు వచ్చెవాఁడు గరగరగా వంట కమ్ములు గావలయు నని లిరువెంగనాంచి కప్పగించి యప్పు డప్పరమభక్తునియందలి భక్తి చిత్తంబునం జొత్తిల్ల నత్యుత్తమవ్యవహారగోదాత్తం బగువిత్తంబు చెఱంగున ముడుచుకొని కంపాతరంగిణీసైకతసంవర్ధితంబు లైనచెఱకుంగోలలు గొని. 19

సీ. కాంచిపురముపాటిగట్టుతూమునఁదూమెఁ డిత్తుగసమ్మున కెన్నివలయుఁ
జేగానుఁగాడంగఁ జెఱకుదండము లని గుఱుతింపఁగా నూఁఱుకోల లైనఁ

---

1. పంతంబు.

జాలుఁ బొమ్మనుబుద్ధి సంభవించెను మఱిఁ జెఱుకొండసంబికి సెట్టిపతికి
నన్నికోలలు జట్టి యాడక కొసరక ద్రవిణంబుమాట వారలకు నిచ్చి

తే. ముదురుఁదీవెల బిగువుగా మోపు గట్టి, వాఁడిపండ్లు బిగించి చేవలఁతి యెగిరి
యెత్తె మో పెత్తరాదయ్యె నెంతయేని, నెత్తవచ్చునె నూఱుపుండ్రేక్షుఘటలు. 20

ఉ. వెగ్గల మైనమోపుఁ గదుపీఁకన యెత్తఁగఁబోయి ముందటన్
మ్రొగ్గతిలంబడెం జెమట మోమునఁ గ్రమ్మఁగ ద్రావిడోత్తముం
డగ్గణముఖ్యుతోడ నొకఁడై సరి నాచెఱకు ల్భరించి తా
దిగ్గన వచ్చె శంకరుఁడు దప్పర మైనవశిం జెనుర్చుచున్. 21

ఆ. చెఱకుమోపు వైచి శ్రీమహాదేవుండు, చాయఁ జూచునంత మాయమయ్యె
నద్భుతంబుఁ జెంది యక్షఁడు పేజంత్రానఁ, జెఱకుఁగోలలాడి చేసె రసము. 22

తే. పాటితూమున రసము వైచి వాఱఁ గొలిచి, కొమరుజంగంబునకు నిచ్చెఁగోర్కెఁ దీఱ
నాతఁ డఱచేత నున్నచంద్రార్ధమాళి, కారసంబున నభిషేక మాచరించె. 23

మ. ఇట వైశ్యోత్తముఁ గూడి మోచుకొని పుండ్రేక్షుప్రతానంబు దె
చ్చుట నప్పాటను పెండికొండపయి నస్తోకాప్సరోభామినీ
నటనాలోకనవేళ నైపు చెమరించె స్కంచుకీసీమాళికిన్
ఘటియిల్ల న్గిరిరాజనందనకుఁ దత్కాలంబ యీర్ష్యోద్ధతుల్. 24

చ. అమరవరేణ్య! ప్రేంకణము లాడెడువేలుపులేమఁ జూచి యే
చెమరిచి తంచుఁ గేళిసరసీరుహ మెత్తి ప్రతాప మొప్పఁగా
హిమగిరిరాజనందన మహేశ్వరు మొత్తె మధూళికాపరా
గములు శశాంకశేఖరునికన్నులమూఁటను జిందు నట్లుగన్. 25

వ. ఇట్లు లీలారవిందంబున హిమశైలనందనచేత వ్రేటువడి యిందుధరుండు సురసుం
దరీసందర్శనంబున నైనకందర్పవికారంబు కామి లేటపడ గోవిందశతానందపురం
దరాదులగు బృందారకులు వినుచుండ మందస్మితస్మేరవదనారవిందుండై మంద్ర
గంభీరస్వరంబున నిట్లానతిచ్చె. 26

సీ. కమలాక్షి యిది యేమిగాఁ దలంచితి విష్ణు దర్ధదేహంబు నీయదియ కాదె
హృదయంబుబోరువున హృదయ ముండుటలేదె యేకీభవించినయిరువురకును
నేభావ మైన నీహృదయంబునకు దాఁప నేభంగి వచ్చు నాహృదయమునకు
నపరాధశంక యేమంత యైనను లేదు నీచిత్తమున కెక్క నిక్కువంబు

తే. తప్పు లేకుండ నేల నెత్తమ్మి మొగడ, విసరి వక్షఃప్రదేశంబు వ్రేటుకొంటి

కేసరంబులరజముఁ బుష్పాసవంబు, నెఱసె నిదె చూడు కన్నుల నీరు గ్రమ్మె. 27

వ. నాపై నెమర్చుటకుం గారణంబు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 2

ఆశ్వాసాంతము

ఉ. హాటకగోత్రధీర ! సిరియాలకులోద్వహ ! చంద్రమఃకలా
జూటపదారవిందపరిచుంబనమానస ! ధర్మశీల ! క
ర్ణాటవరాటఘూర్జరదవాళి ! కళింగకుళింగమండలా
ఘాటవిజృంభమాణశశికాంతివినిర్మలకీర్తిపూరితా. 29

క. కొమరగిరివసంతనృపా, గమకేళీగంధసారకస్తూరీకుం
కుమకర్పూరహిమాంభ, స్సముదంచితబహుసుగంధిశాలాఢ్యత్వా! 30

మాలిని. తిరుమలవిభుచామాధీశ్వరైకాగ్రజన్మా!
పరమగురుసపర్యాప్రౌఢరామానుజన్మా !
చిరపరిచితలంకాసింహళద్వీపభూమీ !
సరసిపహాభవోరుస్తంభగోత్రాగ్రగామీ ! 31

గద్యము. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథనామధేయప్రణీతం బైనహరవిలాసంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

రాజరాజ! శీలిత
భారతరామాయణాదిభవ్యపురాణా!
యారాధితతపరమేశ్వర!
ధీరగుణాభరణ! యుపచిదేపయతిప్పా! 1

వ. అవధరింపు మనంతరంబ పార్వతితోఁ బరమేశ్వరుం డిట్లు చెప్పందొడంగె. 2

తే. దీవులం దెల్ల నేరటిదీవి లెస్స, భరతఖండంబు మే ల్తదంతరమునందు
ద్రావిడదేశంబు కడు నొప్పు దానియందుఁ, గాంచికామండలం బందుఁ గాంచిపురము.

శా. ఆ కాంచీనగరంబునందు శివభక్త్యాచారసామ్రాజ్యల
క్ష్మీకంఠాభరణంబు నిర్మలవణిక్ఛ్రేష్ఠాన్వయాంభోధికిన్
రాకాపూర్ణనిశాకరుండు చిఱుతొండ శ్రేష్ఠుఁ డయ్యుత్తముం
డేకాలంబును బాయకుండు గిరిపుత్రీ! జంగమారాధనల్. 4

ఉ. ఎందఱు జంగమప్రమథు లెత్తఱి నేమిపదార్థ మెంత యే
కందువ వేఁడినం దిరముగా నతఁ డందఱి కాపదార్థ మా
కందువ నేపు ప్రాణ మెడగా నిడియైన ఘటించి పెట్టుఁ బూ
ర్ణేందునిభాస్య వానిసరి యెవ్వఁడు లేఁడు వసుంధరాస్థలిన్. 5

తే. కలియుగంబునఁ గళ్యాణకటకనగరి, నాకు భక్తుండు బసవరనాథుఁ డొకఁడు
కాంచినగరంబులో వణిగ్వంశకరుఁడు, నాదుభక్తుండు చిఱుతొండనంబియొకఁడు.

శా. అయ్యార్యాద్భవవంశసంభవుని నేకామ్రాధినాథాంబికా
శయ్యామందిరచర్మలాత్మకుని భిక్షావృత్తి జంగం బొకం
డొయ్యం జేరఁగ వచ్చి మాశివుని నేఁ డోలార్చెదం గానఁ దే
పర్యా యుత్సురసంబు తూమెఁ డనుచుం బ్రార్థించి నేమించినన్. 7

శా. అట్లే కాని భూతి యందుకొని శైవాచారసంపన్నుఁ డా

సెట్టిశ్రేష్ఠుఁడు తోఁటకుం జని రసప్రియమదపికశ్రేణికై
[1]బట్టాయిమ్ముల మంచినల్లపెఱకుల్ [2]ఘారంబుగా విర్చి పం
కట్టిన్మోపు వనీకతోరలలికాకాండప్రకాండంబులన్. 8

క. తూమెడురసమునఁ దగఁ, బ్రామెడుపుంద్రేక్షులతలు పట్టువగ లతా
దామములఁ గట్టిపెట్టిన, యామోపుఁ గదల్పలేక యవశుం డయ్యెన్. 9

క. పరఁబెడురసంబుగలుగం, గరియంత్రం బాడ నెన్నిఘటలు పలయు న
న్నిరసాలకాండకంబు, ల్సిరియాలునితండ్రి యెత్తలేకున్నయెడన్. 10

తే. ఏ నొకఁడఁ బోయి యొకవంక నెత్తికొంటి
నాతఁ డొకవంక నెత్తె మో యద్రితనయ!
భారమున డస్సి యవ్వణిక్పతి చెమర్చె
నేను నమపు చెమర్చితి నేమి చెప్ప. 11

క. ఆచెమరించుట సుమ్మీ, యీచెమరించుట భవాని యిది యన్యముగా
నీచిత్తమునఁ దలంపకు, మీచనవులు భక్తకోటి కేను ఘటింతున్. 12

తే. వలతు నే భక్తకోటికి వారిజాక్షి, లలన యాభక్తకోటియు వలచు నాకు
"భక్తిగలలింగపతి" యను ప్రాఁతమాట, నేఁడుగాఁ గల్గెనే యలినీలవేణి. 13

వ. అనినం బార్వతి యాశ్చర్యం బంది యాసర్వజ్ఞుతోడ దేవా! యవ్వీరమాహేశ్వరు నాకుం జూడవలయుఁ గంచికిం దోడ్కొని పోవే యని ప్రార్థించిన నప్పంచవదనుండు సమీపంబునం గాంచి యున్న పాకశాసనుం గాంచి యిట్లని యానతిచ్చె. 14

సీ. పాకశాసన! కంచిపట్టణమునయందు నాల్గుదిక్కుల యోజనములు మూఁడు
ముయ్యేడువాసరంబు లకాలవర్షంబు గురియింపఁ బంపు మొగుళ్లఁగములఁ
పగళులు రేలు కుంభద్రోణములు గాఁగఁ గలదు మాకు రహస్యకార్యమొకటి
యనినఁ దత్క్షణమాత్ర నైరావణము నెక్కి యమరావతికి నేగి యమరవిభుఁడు
తే. పుష్కలావర్తకాదికాంభోధరముల, సంకిలియ లూడ్చి తెప్పించి సత్వరమునఁ
బంపెఁ గాంచీపురంబునఁ బడియుఁ బడునొ, కొండుదినములు వర్షించుచుండుఁ డనుచు. 15

వ. అంత. 16

తే. పశ్చిమంబున నింద్రచాపంబు వొడిచె, నింపుసెలఁ జుట్టెఁ బరివేషమండలంబు
గగనమార్గంబునందు నాగడపలెగసె, నంబుధరమాలికలు దక్షిణంబు నడచె. 17

క. ఊఱు మఱిమి మూలగాడ్పులు, సఱచి విసరఁ జొచ్చె మదనసంహరు దెసఁ గ్రొ

1. బట్టుం గొమ్ములు. 2. బారాడి దిబ్బించి.

మ్రోయుచు నుద్భవించెఁ గప్పలు, [1]గఱరవరట్ర్రురరవరరగ ట్టని యఱచెన్. 18

ఉ. తూనిఁగ లాడఁజొచ్చెఁ దివిఁదూఁటి భ్రమింపఁగఁ జొచ్చెఁ బిచ్చుకల్
మానక యుబ్బి గబ్బిలుఁగు మాటికిమాటికిఁ గొల్చెఁ గొమ్మపై
వాన యవశ్య మింక బహువాసరముల్ జడి పట్టునం చొగిన్
వానికి వాని కాడిరి యవారణఁ జోరులు కంచిలోపలన్. 19

మ. గ్రహసిద్ధాంతకళానిధుల్ సలిలనక్షత్రంబు నీహారరు
క్సహవాసంబును నభ్రవీథిఁ బరివేషస్థాయియై యుండుటన్
బహు[2]బాధల్ పడఁ గల్గు నంచుఁ బమఁగాఁ భాషింపఁగాఁ గంచిలో
గృహమేధుల్ భయ మంది రింధనతృణక్లేశంబు చింతించుచున్. 20

వ. అనంతరంబు విగళితశృంఖలాబంధంబులై పుంఖానుపుంఖంబులం బుష్కరావర్తకాదికంధరంబులు కబంధంబులు పారణలు సేసి కాఱుకొని చటులతటిద్దండతాడనంబులం జేసి ఘోష రేసిన యవియుంబోలె గర్జిల్లుచుఁ బర్జన్యశిఖాడంబరంబున నంబరంబుఁ దోరకట్టుచుఁ గొక్కెరలు కెరలి యిరుచక్కియల నుక్కడంబు నడువం బౌరస్త్యంబులై ధారాకదంబంబులఁ గోరగింపఁజేయఁ దలతలం దొరఁగు చినుకులం బుట్టుకట్టావితోడం గూడి పుడమిం బొడముకమ్మనెత్తావి చిత్తంబుల కాహ్లాదంబు పాదింప విద్యున్నటీనటనారంభసంభ్రమోచితంబు లగుపుష్పాంజలిక్షేపంబులం బురుడించుచుండ డీలుకొనం బడువడగండ్లగములు గిరికటకశిలావిటంకంబులం గ్రేంకారంబు లంకురింప నొండొండ మెండుకొన ఖండపరశుకంఠమూలకఠోరకాలకూటమషీకలంకపంకచ్ఛాయాచ్ఛటాపటలంబుభంగి నంగీకరించుచు నిక్షేపశిలీంధ్రబాంధవంబును నిర్భిన్నపథికమార్గంబును నిరవశేషకలాంగలీప్రసూనధూళిధూసరదిశాముఖంబును నిరుజ్ఝితగిరినిర్ఝరప్రవాహంబును నిబిడసకుసుమకేసరకరికరాభధారాకదంబడంబరంబును నై వర్షారంభంబు విజృంభించి కుంభద్రోణంబులుగ విశ్వంభరామండలం బేకార్ణవంబుగా ధారాపాతంబు గురియం దొడంగె వెండియు. 21

చ. తటిదభిఘాతవేగమున ధారలు జోరున [3]బీఱలుచుండఁగాఁ
బిటిలు పిటిల్లనం బ్రిదిలి ప్రేలిపడం దొడఁగెం జతుర్దశా
తటముల మ్రందుచుం బిడుగుతండము కాంచిపురీజనంబు హృ
త్పుటములు ఝల్లన న్మఘవపుత్రు నిపేళ్ల పదిం జపింపఁగన్. 22

తే. ఊలవడి చొచ్చి కామాక్షి నుత్తరించె, నగరిలోఁ గూడ నేకామ్రనాథు ముంచె
హస్తిగిరినాథు శ్రీపాద మప్పళించెఁ, గంచిఁ దెప్పలఁ దేల్చె నకాలవృష్టి. 23

1. గఱవఱగఱఱగఱ యనుచు గట్టుననిలిచెన్. 2. వర్షంబట. 3. కురియ.

వ. ఇవ్విధంబున నిరువదియొక్క వాసరంబులు నిలుపులేక పాముప్రేలం గట్టినభంగి నింగి యవిసి కాఱెరచందంబున సముద్రంబువెల్లివిరిసినలీలం బిలంబు తెఱచినవడువునం బురందరకీటకాటోపంబును గండూపదవిహారారంభసంరంభంబును మండూకప్రకాండడిండిమధ్వానచండిమంబును గచ్ఛపోత్సేకహేవాకంబును మీనమానసోల్లాసంబును నక్రప్రక్రీడనంబును గర్కటకనటనపరిఘాటీపాటవంబును ఘటియిల్ల మిఱ్ఱుపల్లంబులు సరిగా నంపజాలంబుపగిదిం గురిసి యిరువదిరెండవదినంబునందు. 24

ఉ. ఒయ్యన వెల్లు సూపి జడి నుబ్బరవోయెడుప్రాణికోటికిన్
దయ్యము నెత్తికోలు తుది దాఁకఁగఁ దూరుపు తెల్లవాఱి తె
ల్వయ్యెను నీరు వీథిఁ బడి యంబుధి కేఁగె నదీముఖంబునం
[1]బయ్యెర వట్టె మేఘములు నచ్చుగఁ బాఱె నురఙ్ముఖంబు లై. 25

మ. ఎడవె లైనను లేక పెక్కుదినముల్ హేరాళమై వర్షముల్
జడిగాఁ బట్టి తటాలనంగ వెలిసెన్ ఝంఝాసమీరంబుతో
నుడుమార్గం బఖిలంబు నున్ననయి శాణోత్తేజనం బొంది పు
ల్కడుగం బడ్డనిశాతఖడ్గముక్రియం గన్పట్టె నప్పట్టునన్. 26

తే. కడు మహోత్పాత మగుచు నకాలవృష్టి, కంచి ముయ్యేడునాళ్లు వర్షించినపుడు
వెలిసినప్పుడె యీవీడు విడుచువార, మనుచుఁ బట్టిరి ప్రతిన బౌద్ధాదిజనులు. 27

వ బౌద్ధ జైన పాషండ లోకాయతిక చార్వాక కాపాలి కాహితుండిక వానప్రస్థ పాశుపత జంగమయోగిప్రముఖు లగువైదేశికులలోఁ బట్టణంబునం గాపురంబున్న వారందఱుం దక్కఁ దక్కినవారందఱు [2]గుంపులు గట్టి కోలం గొట్టినతెఱంగున జలోపద్రవంబు తిట్టువారై మూఁడామడమేర యంతయును బుక్కిటిబంటిదైనను దత్ప్రదేశంబు వెడలి గండాంబులం గడచితి మని గుండియలు నిగిడికొనుచుం జనిరి. 28

శా. ఆముయ్యేడుదినంబులందు శివభక్త్యాచారసంపత్తికిన్
సీమాభూమి యనం బ్రసిద్ధుఁ డగు నాచిర్తొండనంబీశ్వరుం
డేమీ కొంకక పెట్టుజంగములకున్ హేరాల మిష్టాన్నముల్
సేమం బొప్పఁగ రేలునుం బగలునున్ విశ్వాసపూర్వంబుగన్. 29

చ. అనిశమునుం గుమారసిరియాళుఁడు నాతనిదాది యైనచం
దనికయుం ధన్యు లప్పరమదంపతులున్ శివభక్తకోటికై
యనుపమవృష్టి వేగ కొనియాడుదు రెన్నియునుం దెఱంగులన్
దినములు రేఁబవల్ దధిమధుప్రచురాన్నసమర్పణంబునన్. 30

---

1. బయ్యెర వట్టె మేఘములు వంచేఁగఁ బాఱె. 2. కత్తులు గట్టి.

తే. పంటచేలకులు లేకున్న హాములైన, వస్త్రములు తైలములు మంచివస్తుఁగూర్చి
పంటకంబులు వండి యవ్వారి గాఁగఁ, బెట్టు శివభక్తతతికి నంబిప్రభుండు. 31

ఉ. జోలిన వర్షము ల్గురియ సువ్రతుఁ డాచిఱుతొండనంబి దై
వాఱెడుభక్తిఁ బెట్టుశివభక్తుల కర్థిఁ జతుర్విధాన్నముల్
తాలిమియొల్పుఁబప్పును ఘృతంబును దియ్యని పాయసంబులుం
జాలు బిండివంటలును శర్కరయుక్ దధియుక్ యథేచ్ఛగన్. 32

క. కలికంఠునిభక్తులకుం, జిఱుతొండఁడు మిగుల భక్తి సేయుచును గడుక్
దలచగు పెనువానలలో, నులివగుకూటముల మడుఁగు లోరెము లిడుచున్. 33

వ. శ్వైతైకవృద్ధిలబ్ధంబు లైనధనంబులఁ గోటికిం బడగ యెత్తినయక్కిరాటవంశకిరీటాలంకారంబు వీరశైవాచారం బాధారంబుగా శరీరార్థప్రాణవంచనంబు సేయక జంగమప్రమథుల నారాధించుచుఁ గల్పాంతకాలకల్పంబు లైనయామదుర్దినంబుల నియమం బుపద్రవంబు నొందకుండం గాపాడుకొనుచు నుండె నిట్లుండ నవ్వాన వెలయుందినంబు సంప్రాప్తించె. 34

తే. ప్రతిదినంబును జంగమప్రమథముఖ్యుఁ
డొకఁడు మొదలుగ మఱి యొంద ఱొదవకున్న
నారగింపనిబాసవాఁ డగుటఁ జేసి
నాఁడు పుణ్యుండు చిఱుతొండనంబివిభుఁడు. 35

వ. మధ్యాహ్నకాలంబున వీరమాహేశ్వరసమయసిద్ధాంతమార్గానుసారంబున. 36

ఉ. ధీనిధి సెట్టినంబి తన [1]దేహమునిండ విభూతి మంగళ
స్నానముఁ జేసి ధౌతపరిధానముఁ గట్టి త్రిపుండ్రధారి యై
చే నమృతాంశుమౌళిని వశీకృతభక్తు ధరించి సంతత
ధ్యానముఁ జేసి యెంతయును దత్పరభావము ప్రస్ఫుటంబుగన్. 37

సీ. జలక మార్చె నవీనచంద్రార్ధమౌళికిఁ దడి యొత్తె భక్తమందారమునకుఁ
జందనం బర్పించె జగదేకభర్తకుఁ బుష్పమాలిక లిచ్చె భూతపతికి
ధూపంబు సంధించె దురితసంహారునకు దీప మిచ్చెను మహాదేవునకును
దాంబూల మొనరించె నంబినాథునకుఁ బ్రణమిల్లె గజదైత్యభంజనునకు
తే. జంగమారాధనక్రియాసమయమునను, గాని యంపహార మీరాని కారణమున
దేవదేవుని నురుసజ్జఁ దిరము సేసి, వాకిటికి వచ్చె శివయోగివరుల నరయ. 38

క. ఏవేళఁ జూచినం దన, శ్రీవాకిటఁ బగటివేళ శివయోగివరుల్

1. దేహారమింటి.

వేవేలసంఖ్య లుండెడు, రావేళ నొక్కఁడు లే కిటు శూన్యత మయ్యెన్. 39

తే. అప్పు డాశ్చర్య మంది వైశ్యప్రభుండు, మగుడి లోనికిఁ జనుదెంచి మంద్రఫణితి
ఓలతాతన్వి! శివయోగి యొకఁడు లేఁడు, నేఁడు మొగసాల నిదియేమి మూఁడెనొక్కొ.

చ. మునుపుదినంబులందు మనమోసలఁ బంచటరుంగుమీఁదటన్
భసితవిభూషణుల్ పరమపావనమూర్తులు శైవసంహితా
భ్యసనపరాయణుల్ గిరిశభక్తు లనేకులు నిండియుంద్రు నేఁ
డసితసరోరుహాక్షి! యొకఁడైనను లేఁ డిది యేమి చోద్యమో. 41

తే. వీథికై యేగి వత్తునా వేగవేగ, నేఁడుమాత్రము కొందఱు నియమపరులు
పాదసరసిజయుగళ ప్రసాదమాత్ర మబ్బెదరు గాక మనభాగ్య మల్ప మగునె. 42

వ. అని పల్కి తిరువెంగనాంచితో నేను జంగమప్రముఖులం బురంబువీథుల వెదకి తేరం బోవుదుఁ గాన లింగార్చనములకుం దగినపదార్థంబు గూడంగూర్చు కొని యుండుమా! యని [1]చందనంబును భూతిపూఁతఁ జెందిరంబుఁ బుచ్చికొని దప్పటంబు ధరియించి చిఱుతొండనంబి నిజగృహంబు వెలువడి యక్కాంచీనగరమ్మునందు. 43

ఉ. అంగడి వేల్పుటిండుల సురావసథంబుల రచ్చపట్టులన్
జంగిలిసాలలం గణకశాలల వేశ్యలవాసవాటికా
ప్రాంగణభూములందు శివభక్తిపరాయణుఁ డర్థితోడుతన్
జంగమముఖ్యులన్ వెదకు సంభ్రమముం భయముం దలిర్పఁగన్. 44

తే. [2]బ్రమసి తప్పినపసరంబు వెదకినట్లు, బెరసి చేఁదప్పిపడ్డసొమ్మరసినట్లు
పురములో వాడవాడలఁ దిరుగఁ జొచ్చె, జంగమాన్వేషణార్థియై శైవవరుఁడు. 45

క. వచ్చినవాడకు వచ్చుం, జొచ్చినసానంబుఁ జొచ్చుఁ జొచ్చినచోటే
యచ్చుగఁ గ్రమ్మఱఁ జొచ్చుం, బచ్చి శివాప్పనకు శంభుభక్తుల వెదకన్. 46

వ. ఇవ్విధంబునఁ గంచియెల్లనుం బరికించి యెందునుం గానక కోట వదలి యక్కిరాటకులశ్రేష్ఠుండు తప్పుగా నరిగి బాహ్యాళిప్రదేశంబునఁ బువ్వుందోఁటచేరువ నొక్క పాడుగుడిగర్భమంటపంబున నశీతివర్షదేశీయుండును జరాజర్ఝరితదేహుండును బలితపాండుజటామండలుండును రుద్రాక్షమాలికాభసితత్రిపుండ్రాలంకృతుండు నై నిజవయోనురూప యగు గ్రుడ్డియవ్వ పాదంబు లొత్తుచుండఁ బులితోలాసనంబు పైఁదం బవళించి యున్నయయ్యవారికి శరణార్థి యగుచు మ్రొక్కె. 47

1. చందనంగనంది యీ జందియంబు దుప్పటంబుం బుచ్చుకొని. 2. బ్రమసితప్పిన పసరంబు వెదకినట్లు.

ఉ. మ్రొక్కి కరాంబుజద్వయము మోడ్చి లలాటమునన్ ఘటించి మా
యక్కడ మీరు నీమసలియవ్వయు నేఁడు శివార్చనంబు స
మ్యక్కృతిఁ జేసి నన్నుఁ జరితార్థునిఁ జేయుట యుక్త మంచు నా
టక్కరిమాయజోగికిఁ దటాలు మనం బ్రణమిల్లినంతటన్. 47

తే. నరసి వ్రాలినబోమలెత్తి పరమవృద్ధు, తల వడంకఁగ నొయ్య నీ కెలుఁగుపడుచు
నంబి నెమ్మోముఁదేరకొనంగఁ జూచి, శివుని కారుణ్య మనుచు నాశీర్వదించె. 48

క. దీవించి యతనివదనముఁ, జేవెలుఁగిడి చూచి యేమి చెప్పెదు చెపుమా
యే వీనుల వినఁ గావున, నీ వొత్తుచుఁ జెప్పు చెప్పె దేని మహాత్మా. 49

వ. అనినం జిఱుతొండఁడు కృతాంజలియై యుచ్చైస్స్వరంబున దేవా మాయింటికి శివార్చనంబు సేయ దేవియు నీవును విజయముచేసి మమ్ముం గృతార్థులఁ జేయఁ విభూతి యందు మనుటయు 50

సీ. నీవంశ మెయ్యది నీనామ మెఱిఁగింపు శివభక్తిసమయదీక్షితుఁడ వౌదె
పెండ్లాము నీకుఁ జెప్పినయట్లు సేయుంనే కులము సంతానంబు గలిగి యున్నె
కూడు నీరకు నింటఁ గొట లేకయుండునె యడిగినయర్థ మీ ననువుపడునె
యెదిరివా ఖండించు టిది చెప్పరముసుమ్మి చల్లజంపులు జోగిజంగాలము

తే. లడిగితిమి గాని యెవ్వండ వైననేమి, యొక్కభిక్షుకుగా నిన్ను నోరయనేల
శైవవీరవ్రతాచారసాహసుండు, తనయుఁ డొక్కఁడు కల్ల నావనికిఁ జాలు. 51

వ. ఈవృథాలాపంబులఁ బనియేమి నామనోరథంబు వినుము. 52

సీ. ఏఁడుకాలం బయ్యె నేను నిరాహార ఘోరవ్రతంబుఁ గైకొన్నవాఁడ
హరుని నుద్దేశించి యమ్మహావ్రతమున కుద్యాపనంబు పశూపహార
మర్యాగపశువు నన్యం బేదియును గాదు నరుఁడు కావలయు నన్నరుఁడు బ్రాహ్మ
ణక్షత్రవైశ్యసంతతులలో నొక్కఁ డౌ వాఁడును గడుఁ బిన్నవయసువాఁడు

తే. రోగశంకానిహీనుండు రూపసియును
వానితల్లియుఁ దండ్రియు వడుగు నేసి
పాక మొనరించి వడ్డింప భవున కొసఁగి
కుడుతు నాపఙ్క్తి నీవు నీకొడుకుఁ గుడువ. 53

వ. అనినం జిఱుతొండనంబి మహాప్రసాదం బయిన వైశ్యకులసంభవుండఁ దిరుకచ్చినంబి సంబంధబాంధవుండ, నాపేరు చిఱుతొండనంబి యండ్రు. శివభక్తులకుం బాదచర్య సేయుచుండు. 54

ఆ. భక్తుఁ డేవ్రతంబు పట్టె నావ్రతము పారంబుఁ బొందఁ జేయువ్రతము నాది

య్యా వ్రతంబు నాకు నెప్పుడ నొడఁగూడ, దప్పుడు తిరు బొస యనఘచరిత. 55

వ. నీయానతిచ్చిన ప్రకారంబున నయ్యుపహారంబు సేయించెద విభూతి యందుకొనుము. మాయింటికి విచ్చేయు మభ్యంజనస్నానం బవధరించిన యంతలోన వంటకంబు లాయితంబు లగు నని ప్రార్థించిన. 56

శా. మో మడ్డంబుఁ గదల్చి మోఱకుఁడునుంబోలెన్ శివారాధకుం
డామాసాధికుతోడ ని ట్లనియె నయ్యా! వృద్ధ నే నీవచశ్
ప్రామాణ్యంబులు విశ్వసింప నతిదూరం బౌనతీవచ్చె నీ
కామారత్నము కాదు కూడ దనినన్ రాఁ జాల నీచోటికిన్. 57

చ. ఉదరమునన్ ధరించి ప్రసవోద్భవవేదనఁ బొంది పిమ్మటన్
ముదిముది యైనపీతఁ బడి మూత్రమునం బడి లజ్జ వండుగా
నదవద యైనతల్లికిఁ బ్రియంబొ సుతుండు వృథాభిమానదు
ర్మదుఁ డగుతండ్రికిం బ్రియుఁడొ మానసవీథిఁ దలంచి చూడుమా.

వ. ఇంతకుఁ గతం బింత లేసి పిరమాహేశ్వరఘోర వ్రతంబులు నీవు చేసినయవి లేవు; పుత్ర స్నేహంబు సామాన్యంబు కాదు; నీవును నీభార్యయును విచారించుకొనునది; యిక్కార్యంబు మీ కిద్దఱకును సమ్మతం బగు నేని. 59

తే. అందు నది భూతిఁ దొలుత నీయనుఁగుభార్య, యందుకొనువాఁడ వీవు ననంతరమున నాలు మగఁడును నొకకుత్తు కైనఁ గాక, యిట్టిధర్మంబు మిన్నక యేల కలుగు. 60

వ. మీ రిద్దఱు సమ్మతించితిర యేనియు హంతవ్యుం డగునకుమారుం డిక్కార్యంబునకు నెవ్విధంబున నొడంబడువాఁడు. 61

తే. నీకుఁ జంపఁగవచ్చుఁ బో నియమనిష్ఠ, దల్లి కోర్వంగవచ్చుఁ బో ధైర్యగరిమ మాకు భుజియింపవచ్చుఁ బో మనసులిపుటఁ, జిఱుతవానికిఁ [1]జావు దుస్తరము గాని.

ఉ. పా డయినట్టిచిత్త మొక పాటున నిల్పఁగ మాటిమాటి క
ట్టాడును నుండుఁ గానఁ దనయాత్మయునుం దన కిట్టి దౌ ననం
గూడునొ కూడదో యెదిరికోర్కి యెఱుంగుట యెట్టు కుట్టిమా
మాడఁగ దోసకాయ లె విశుద్ధయశోధన యన్యచిత్తముల్. 63

క. శివభక్తుఁడ యిదికొని య,య్యువిదకును విభూతి యీ ప్రయోజనమునకై
యవుఁ గాక టెంకి కేగు మ, నవలంతియె కంచి నీకు నడుగామడయే. 64

వ. అనినం జిఱుతొండండు నిజాంతర్గతంబునఁ దనభార్యకుం గలశివభక్తివిశ్వాసంబులును జంగమారాధననియమనిష్ఠయుఁ దనయానతి దాఁటమియునుం గుమారసిరియా

1. జావంగ నఱిదిగాని.

కుండు నట్టివాఁ డగుటయు నెఱింగియు నాశివయోగితో నవ్వుఁగా దని యుత్తర ప్రత్యుత్తరంబులకు నెట్టుకొనంజాలక ఛందోనువర్తనంబ మహాప్రసాదం బని యతం డిచ్చు విభూతి యందుకొని నిజమందిరమునకు వచ్చినంత. 65

తే. ఇంటిలోనుండి వెలుపలి కేగుదెంచి, యంగనారత్న మగుతిరువెంగనాంచి
భర్తముఖరాగ మీక్షించి ప్రమద మొందెఁ, గాలమున నెందుశివయోగి గలిగెననుచు.

వ. చిఱుతొండనంబియు నాబింబాధరకు శివయోగి సంభ్రమించుటయుఁ దద్వ్రతచర్యా ప్రకారంబును నాదిమధ్యావసానంబుఁ దెలియం జెప్పుటయు నయ్యింతి యింతయు మిసిమింతురాలుగాక ముసిముసినవ్వు నవ్వి మనశరీరార్థప్రాణంబులకుం గర్తలు శివయోగీశ్వరులే కాక మఱి యెవ్వరు? వారిసొమ్ములు వారికే సమర్పించు టదియును నొకదొడ్డపనియే యెటు విశేషించి. 67

చ. వలచినయేని నబ్భువనవంద్యునకున్ [1]శివయోగినేతకున్
బాలకయి గారవం బయినపుత్త్రకుఁ డొక్కఁడె యేల మాంసమున్
వలముగ మీరు నేను నగువారమె కామె విభూతిఁ దెం డికం
బలుకులు వేయు నేటి కలభక్తుని నేమము పార మొందుతన్. 68

వ. అనినఁ దదర్థంబు నిశ్చయించి చందనికకు నవ్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి ముగ్వురు నేకోద్యోగంబున శివయోగికిం బరిచర్య సేయువారైరి. చిఱుతొండండును శివయోగిం దోడ్తేరం జనియె నటకుఁ బూర్వంబునను. 69

చ. కపటపుమాయజోగి యగుఖండశశాంకధరుండు వృద్ధవే
షపుఁ దనరూపు వీడి వెలిచక్కిన యుండఁగ నొండురూపుతో
నపగతదోషుఁ డైనసిరియాళకుమారకుఁ డొజ్జయింటిలో
లిపి పఠియింపఁగా మఱిఁ జదివింపఁగఁ జేయుచుఁ గుతూహలంబునన్. 70

వ. వచ్చి చూచినంత. 71

ఉ. హస్తగృహీతపుస్తకమునందు లిఖించిన యిట్టి నీలకం
ఠస్తవమున్ బఠించుచు ఘనంబుగ ధీగుణవైభవోన్నతుల్
విస్తరిలంగ బాలకులు వేవురితో సిరియాళుఁ డుండె న
భ్యస్తలిపిప్రపంచుఁడు గ్రహంబులలో నుడురాజుకైవడిన్. 72

తే. ఆజటాధారి చేరంగ నరుగుదెంచి, తనకు సాష్టాంగ మెరఁగి తాత్పర్య మెసఁగఁ
గేలుదమ్ములు మొగిచియుంచి కెలన నున్న, చిన్నిముద్దులసిరియాళసెట్టి గనియె. 73

శా. అన్నా! యీచిఱుతొండనంబి యనుపాపాత్ముండు మీతండ్రియే?

---

1. శివయోగిరాజునకున్.

యన్నిర్భాగ్యుఁడు జోగి కొక్కరునికిన్ హాలామదోన్మాదికిన్
నిన్నుం జంపి మహేశహారముగ వండింపంగ నున్నాఁడు సం
పన్నస్నేహముతోడ నీకు నెఱిఁగింపన్ వచ్చితిం జెచ్చెరన్. 74

క. కడుపునఁ బుట్టినకూరిమి, కొడుకున్ సుకుమారమూర్తిఁ గులవర్ధనునిన్
మెడఁ గోసి జంపి నంజుడు, గుడుపులజోగులకుఁ బెట్టు క్రూరులు గలరే. 75

తే. దానవుఁడు గాక వాఁ డేటితండ్రి చెపుమ
చెక్కునిండినపస వల్కు చిఱుతవాని
బత్తుఁ డొక్కఁడు మధుపానమత్తుఁ డగుచు
నిన్ను వేఁడినఁ జంపఁగ నిశ్చయించె. 76

వ. "జీవన్ భద్రాణి పశ్యతి" యను వేదవచనం బవలంబించి యెక్కడికేనింబోయి యీబారి తప్పించుకొనుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 77

చ. అనవుడునుం గుమారసిరియాళుఁడు వీనులు మూసికొంచు నో
యనఘచరిత్ర నీకు నిటులానతియీఁ దగు నయ్య నీకుఁ గా
దని పలుకంగ నాకు భయ మయ్యెడుఁ గాక పరార్థమై తనూ
ధనము వ్యయింపఁ గల్గుట కదా జన్మైకఫలం బెఱింగినన్. 78

తే. ఎఱుక చాలనివాఁ డంద మే దధీచి, నల్పబుద్ధులె మేఘవాహనుఁడు శిబియు
ధరఁ "బరోపకారార్థ మిదం శరీర", మనెడువాక్యంబు వినవె సంయమివరేణ్య. 79

తే అధ్రువం బైనమలభాండ మైనదేహ, మనఘ యన్యోపకారార్థమై వ్యయించి
ప్రవిమలంబుఁ గల్పాంతరధ్రువము నైన, కీర్తికాయంబుఁ గైకొంట కార్తియేల. 80

వ. అనిన జటాధారిజంగమప్రమథుండు వీఁడు చిఱుతొండనంబికంటె నధికుండు బొమ్మనుచు మరలి పోవువాఁడు వెండియు. 81

తే. కపటమాయామహానాటకప్రపంచ, సూత్రధారుండు చిఱుతొండసుతున కపుడు
మూర్ఛరప్పించె హరుఁ డందు మోసపోయి,యక్షరాచార్యుఁడుచు భయమంద నలసి.

శా. నోర న్నుచ్చిలు గ్రమ్మ మై వడఁకఁ గన్ను ల్తారకాబింబసం
చారవ్యాప్తి నథఃకరింప హృదయస్థానంబు కంపింప శ్రీ
వారంధ్రంబున ఘుర్ఘురధ్వనులు తీవ్రస్ఫూర్తి వర్తింపఁగా
సీరాళుండు ధరిత్రిమీఁదఁ బడి మూర్ఛిల్లె [1]న్నిరాలస్యతన్. 83

క. మోహాంధకారధారా, వ్యూహమున సిరాలుసెట్టి యుసు ఱుడుగుటయున్
హాహాకారధ్వనికోలాహల మచ్చోట గురుకులంబునఁ జెలఁగన్. 84

1. నిమేషంబునన్.

తే. ప్రణుతపంచాక్షరీమంత్రపాఠశక్తి, ఫాలమున దేశికుఁడు భూతిఁ బ్రామటయును
గ్రమ్మఱను మూర్ఛ దెలిసె సిరాలసెట్టి, భక్తులకు భస్మమే కదా ప్రాణరక్ష. 85

వ. అంత నక్కడ. 86

సీ. చిఱుతొండఁ డావృద్ధశివయోగిపుంగవుఁ బ్రబలకుష్ఠవ్యాధిబాధితాంగు
వీఁపుమీఁద ధరించి వెనువెంట గ్రుడ్డవ్వ కోలూఁదికొని రాఁగఁ గూర్చుకొనుచు
బూది బొక్కణ లాతమును కమండలువును బులికళాసముఁ గరంబున వహించి
శరణీయు లెదురుగా శరణార్థి సేయుంచు నొయ్యొయ్య సందడి కోసరిలుచు

తే. చంద్రశేఖర భూతేశ శర్వ రుద్ర, పార్వతీనాథ శంకర భవ గిరీశ
కాలకంధర హర కాలకాల యనుచు, వచ్చె నింటికి జనకోటి [1]యిచ్చగింప. 87

మ. మహి నూహింపఁగ నెంతభాగ్యమొకొ యామ్నాయాంతసిద్ధాంతవా
క్స్మహిళాకుంతలమౌక్తికాభరణమున్ మందాకినీశేఖరుం
గుహనాభైరవు యోగిపుంగవుని భర్గున్ రాజమార్గంబునన్
వహియించెం దనవీఁపునం దిరముగా వైశ్యుం డనాలస్యతన్. 88

ఉ. ఇంటికిఁ దెచ్చి యోగిపరమేశునకున్ వణిజుండు తాను వా
ల్గంటియు భక్తియుం భయము గౌరవమున్ వినయంబు నాత్మలో
నంటుకొనంగ నప్డు ముసలమ్మకు నైతము కమ్మనూనె మై
నంటి నలుంగుతో జలక మార్చి [2]యొసంగిరి ధౌతవస్త్రముల్. 89

వ. అనంతరంబ యేకాంతగృహంబున సర్వోపచారసంభారభరితంబుగా దేవతార్చనకుం బెట్టిన నయ్యాదిమదంపతు లిరువురు శివపూజావ్యాపారంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండి రప్పుడు శివాజ్ఞావశంబునం జేసి. 90

ఉ. పల్లియచోటనుండి యొల [3]పాసెము నద్కులు జక్కిలంబులున్
బెల్లపుటచ్చులున్ సెనగబేడలుఁ జిమ్మిలి నువ్వుటుండలున్
బెల్లుగ నంబివియ్యములు పెద్దటికంబుఁ బ్రియంబు నొప్ప మే
నల్లునకుం గుమారశిరియాలునకుం గొని తెచ్చి రర్మిలిన్. 91

వ. అంత. 92

సీ. ఫాలపట్టికయందు భస్మత్రిపుండ్రంబుఁ గర్ణంబులను రాగికమ్మదోయి
కరమునం దిత్తడికంబంపుఁగంటెయు ఘనకుచంబులమీఁదఁ గావిగంత
కటిమండలంబునఁ గరకంచుఁబుట్టంబు మడఁచి కట్టినమేలినడిమికట్టు
కేలుఁదామరయందుఁ గేదారవలయంబు గడకుచ్చుమీఁదఁ బచ్చడపుఁగండ?

---

1. కిచ్చలింప. 2. రి యిచ్చిరి. 3. ప్రాసఁగుటడుక్కులు.

తే. సంతరించి పదాఱువర్షములవయసుఁ, బచ్చిబాలెంతరాలు తాపసపురంధ్రి
నంబిభామినిఁ దిరువెంగనాంచిఁ జేరి, పాలువోయింపుఁ డమ్మ పాపనికి ననియె. 93

ఉ. మక్కువ రేఁగి నెయ్యపుఁగుమారునిఁ జంపుట కంతరాయమై
యక్కటికంబు పుట్టుటకు నల్లన వచ్చి భవాని యత్తఱిం
దక్కటిమాయజోగెతవిధంబున బిడ్డకుఁ బాలు వేఁడ నా
యక్కయుఁ బోసె నెల్లసమయంబులఁబోలె నిరాకులాత్మ యై. 94

తే. పాలువోయించుకొని యాకృపాళుమూర్తి
శూలిసాంచారి పాలిండ్లచూచుకములు
పాలచేఁపున గిలిగింత వాఱుటయును
మెత్తమెత్తన నఱచేత నొత్తుకొనుచు. 95

వ. తిరువెంగనాంచితో ని ట్లనియె. 96

మ. ప్రజలెల్లం బురిఁ గ్రంతక్రంతల మహాపాపంబుగాఁ బల్కెడున్
నిజమో కల్లయొ కాని మీ రఁట కడున్ నిస్త్రింశభావంబునన్
నిజపుత్రున్ సుకుమారుఁ జంపి యొక దుర్నిర్వాణికిం జోగికి
న్భుజియింపంగ నొనర్చువార టిది యొందుం గల్గునే యిద్ధరన్. 97

క. జోగులు కపటోపాయ, ప్రాగల్భ్యంబున నిధాననవసిద్ధులకై
యోగతుల నైనఁ దిరుగుదు, రోగిరముగ సుతునిఁ జంపు టుచితమె మీకున్. 98

తే. ఆవగింజంత భూతి మై నలఁదికొనిన, వెలఁది గుమ్మడికాయంత వెట్టి పుట్టుఁ
గటకటా యెట్లు తనబుద్ధి కాటఁ గలియ, నిసువుఁ జంపంగఁ దలఁచెనో నీమగండు.

క. కానండు గాక కన్నులు, దానేమిటివాఁడు నీదుతనయునిఁ జంపన్
మానవతీ "మగవాఁడో, మ్రానో" యనుమాట నేఁటిమాటయె చెప్పుమా. 100

వ. అనినం దిరువెంగనాంచి యక్కపటపుంజంగమదేవిమాటలు వినక నిర్వికారం బైన యాకారంబుతో నమ్మా శివుఁ డన శివయోగి యన భేదంబు గలదే? శరణార్థులయర్థప్రాణంబులు శివాధీనంబులు, శివుండు కర్త, శివుండు భోక్త, యీయర్థంబునకుం జింతింపనేల? నీకుం దడవయ్యెడు. బాలెంతరాలవు చన్నులు చేఁపుచున్నవి బిడ్డ యింతకెంత యాఁకలమటం జెందునో పాలు చాలుఁగదా! యెప్పుడు మాయింటికి వచ్చుచుం బోవుచుండునది నిండుకొని యుండు మని కేలుదోయి ఫాలంబునం గీలుకొల్పి సముచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తించుచుండం జంప గానరాక పార్వతీదేవియు నటనుండి చని యంతర్ధానంబు సేసె నాసమయంబున. 101

తే. చేర నేతెంచి చిఱుతొండసెట్టి యంత, యింతి తిరువెంగనాంచితో నిట్టు లనియె

నొజ్జలగృహంబునకుఁ బోయి యుత్పలాక్షి, వడుగు సేయఁగవలెఁ జిన్నవానిఁ దమ్ము.

చ. చెలువ కుమారుని న్వడుగు సేసినచేతడి యాఱకుండఁగాఁ
బోలు పెసలారఁగా నిరుగుపొర్గులవారల భాగ్యసంపదల్
కుల మభివృద్ధిఁ జెంద మనకూరిమినందనుఁ బెండ్లిసేయఁగా
వలయు ననంతరక్షణమ వైభవ మొప్పఁగ మత్తికన్యతోన్. 103

వ. అనిన నామెయు నట్ల కాక యని యాచార్యగృహంబున విద్యాభ్యాసముఁ జేయుచున్నకుమారునిం దోడ్కొని వచ్చినంత. 104

ఉ. మంచిగ మేనయత్తలు సమాదరణం బడరంగఁ బెట్టి పు
త్తెంచినమంచిభక్ష్యములు తేనియ నేతను ముంచి ముంచి భ
క్షించుచుఁ దల్లిఁ దండ్రిఁ దనచిన్నికరాంగుళి వంచి వంచి యా
[1]రించుచు నిచ్చ మీఱఁగఁ జరించెఁ గుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. 105

వ. అనంతరంబ. 106

సీ. జడలయల్లిక యూడ్చి సంపంగినూనియఁ, జిన్నకూఁకట్లఁ జొబ్బిలఁగ నంటి
గోప్యదేశంబు సంకుమదద్రవంబున నయమార నుద్వర్తనంబు సలిపి
గీసి గొజ్జఁగ నీరుపోసి నూఱినక్రొత్త చిరుబంతి పసుపుఁగో చెవపు నలఁది
కస్తూరిఁ బొరపినగంధసారంబుతో సీకాయరొరువున జిడ్డు పఱిపి

తే. తేటనులివెచ్చనీరునఁ దీర్థమాడి, వేణి యింటార్చి సురపొన్నవిరులు ముడిచి
మడుఁగు కట్టి కాటుక యిడి తొడివి పూసి, భసితరేఖాత్రిపుండ్రంబు నొసటఁ దీర్చి.

వ. కయిసేసి కుమారునిం గనుఁగొని జననీజనకు లి ట్లనిరి. 108

ఉ. భైరవయోగి కొక్కనికిఁ బాశుపతవ్రతచర్యతీరునం
బారణకై నిసుం బలలపాకము గా నొనరించి పెట్టుచు
న్నారము భోజనంబు ప్రియనందన! నీహృదయంబునందు సం
సారముఁ బాయఁ జాలనివిచారము లేదు గదా యొకింతయున్. 109

వ. అనినం గుమారసిరియాళుండు. 110

శా. సంసారభ్రమ మించుకేనియును మత్స్వాంతంబునన్ లేదు మీ
వంశం బీపరిపాటిచే యుడుగుఁడీ వైక్లబ్యసంభావనల్
మాంసాహారము సద్యోదర్ శివునకున్ మాయామహాయోగికిన్
హింసాక్లేశము మానుఁడీ గురులు మీరే మిమ్ముఁ బ్రార్థించెదన్. 111

వ. అని పల్కినప్పుడు. 112

---

1. అంచుచు నాడెమిన్నగమిజేని కుమారకుఁ డింటిముంగిటన్. తి. పా.

ఆ. చావ నియ్యకొనినసత్పుత్రకునకును, జంప నియ్యకొనినదంపతులకుఁ
దారతమ్య మెద్ది వీరమాహేశ్వరా, చారసమయమార్గ గౌరవమున. 113

వ. ఇవ్విధంబున మువ్వురును జందనికాపురస్సరంబుగా నేక నిశ్చయు లయిరి. తదనంత
రమున. 114

సీ. చన్నిచ్చువాగున జనయిత్రి తొడలపైఁ బసిబిడ్డఁ బవ్వళింపంగఁ బెట్టెఁ
జందనిక తనహస్తప్రణాళంబులు క్రింద నంటుక సంతరించుకొనియెఁ
జిన్నిబుగ్గల లేఁతచిఱుతనవ్వు వెలర్ప శిరియాలుఁడు మొగిడ్చెఁ జేయిదోయి
చిఱుతొండనంబి క్రొమ్మెఱుఁగారు గురుకత్తి వాఁడిగా నూరుచు వంక దీర్చె
తే. నేక మై యట్లు మువ్వురిహృదయములును, గుంద కానందవారిధియందుఁ దేలె
గురులు మువ్వురును గుమారవరునితోడ, నేకవాక్యంబుగాఁ బ్రీతి నిట్టు లనిరి. 115

మ. మది శంకింపకు మన్న! మావలని ప్రేమస్నేహవాత్సల్యసం
పద పాటింపకు మన్న! నాలుకతుదిన్ బంచాక్షరీమంత్రముం
బదిలం బొప్పఁ బఠింపు మన్న! పరమబ్రహ్మార్థసంసిద్ధి యి
య్యది సుమ్మన్న! యనుంగునందన! శిరాలా! వీరశైవవ్రతా. 116

ఉ. నంబి శివార్థము న్మనసునమ్మిక శంక యొకింతయేని చి
త్తంబునయందు లేక వనితామణియూరువుఁ దాపుఁ జేసి తీ
క్ష్ణం బగుకత్తి మోప మెడ గ్రక్కునఁ ద్రెవ్వి నమశ్శివాయమం
త్రంబుఁ బఠించుచుండెను శిరాలుశిరంబు వసుంధరాస్థలిన్. 117

ఉ. కందక గాజువాఱక వికారము చెప్పక మందహాసని
ష్యందము చెక్కుటద్దముల జాఱక నెమ్మది నిద్రవోవున
ట్లందము నొందె ధాత్రి శిరియాలకుమారునివక్త్రచంద్రుఁ డా
నందము నొందె నప్పు డెలనాఁగమనంబును భర్తచిత్తమున్. 118

తే. పన్నిదం బాడి గెలిచినభావ మొప్ప, నప్పు చక్కంగఁ దీర్చినయసువు మెఱయ
సతియుఁ బతియును గారంపుసుతు వధించి, వరుస నడపిరి వీరశైవవ్రతంబు. 119

చ. మిరియము నుల్లియున్ బసుపు మెంతియు నింగువ జీరకంబు శ
ర్కరయును జింతపండును గరాంబువు గమ్మనినేయి తైలమున్
జెరుఁగును మేళవించి కడుఁ జెక్కువిధంబులఁ బాకశుద్ధి వం
డిరి శిరియాలునిం గటికి డెందమునం దరళాక్షు లిద్దఱున్. 120

సీ. కమ్మగాఁ గాఁచినకట్టునంజుళ్లను నీరు వెళ్లఁగ నొత్తి నేత వేఁచి
చక్కఁగాఁ దఱిగిన సన్నమాంసంబులు పరిపాటి మై జుబ్బుఁబదను వండి

మూల్గుటెమ్ములతోడ ముదుక గాఁ గుండఁగఁ జారుచేసిననల్లచాఱు గాంచి
వలయుసంబారాలు వడియాలు బలియించి దళమైన క్రొవ్వుతోఁ దాలఁబోసి
తే. షడ్రసోపేతములు గాఁగఁ జతురభంగి, నమృతపాకంబులుగఁ జేసి రాక్షణంబ
సెట్టి శిరియాలు వంశాబ్ధి శీతకరుని, సతులు తిరువెంగనాంచియుఁ జందనికయుఁ. 121

క. నానావిధపాకములుగ, నానాలుఁగఁ జేసి యపుడు నాల్గువిధములన్
బోనాముదొంతిఁ జేర్చిరి, సూనాస్త్రసమానుఁ డైన సుతు శిరియాలున్. 122

సీ. నిగనిగంగఁ దోమి నిండుబోనముదొంతి భోజనశాలలోఁ బొసఁగఁ జేర్చి
చెలువ గొజ్జఁగనీటిచేపట్టు గావించి పాటించి రత్నకంబళము పఱచి
దేవతార్చకు ధూపదీపాదు లొడఁగూర్చి కప్పురంబున ముగ్గు గలయఁ బెట్టి
యెడమదిక్కున రాగిపడిగెంబు ఘటియించి గరగతో విమలోదకములు డించి
తే. యతివ సర్వాయితం బయ్యె నయ్యగారి, కారగింపఁగ నవసరం బనుచుఁ బలుక
సెట్టి తోడ్తెచ్చె జంగమసిద్ధవృద్ధు, నంధురా లగుముదుసలియవ్వతోడ. 123

క. శ్రీపాదంబులు గడిగెను, శ్రీపాదోదకముఁ గొనియెఁ జెలువయుఁ దానున్
వ్యాపారిసార్వభౌముం, డాపరమతపస్వి నునిచి యర్చించెఁ దగన్. 124

వ. అనంతరంబ చిగురు ముదురునుం గాని నిడుపు వెడల్పుం గలకదళీపలాశంబునడిమి యీనియఁ బుచ్చి పఱచి యుదకంబునం బ్రక్షాళించి యుపస్తరించి పాయసాపూప సూపపుండ్రేక్షుద్రాక్షాగోక్షీరమధుశర్కరాఘృతదధిరసావళీశాకపాకశిఖరిపానకంబుల తోడ గారాపుంగొడుకుపాల మేలోగిరంబుతోడం గూడ భరితభోజనంబుగా వడ్డించి క్రుడ్డియవ్వకు సైత మట్లనే సమర్పించి, దేవ! భక్తవత్సల! శివయోగీశ్వరరూప! విరూపాక్ష! యమృతాహారం బారగించి రక్షింపు మని చిఱుతొండఁడు భార్యయుం దాను భక్తితాత్పర్యవిశ్వాసపురస్సరంబుగా నమస్కరించిన. 125

ఉ. భైరవయోగిరాజు పసిపాపనినంజుడుఁగూరలందు లో
నారసి చూచి మస్తకమునందలిమాంసము లేమి గాంచి యీ
నీరసమాంస మేటికి వణిగ్వర! పుత్రునియుత్తమాంగముం
గూరలు సేయ వైతి వివిగో నిజపుత్రనిసర్గమోహముల్. 126

తే. కటకటా! మావ్రతంబు భగ్నంబుఁ జెందె, నేటిపారణ మిది మాకు నేటి కింక
నుత్తమాంగపుమాంసము నుజ్జగించి, యేల యధమాంగమాంస మే నెటు భుజింతు.

వ. అనిన విని చిఱుతొండండు భయంబడి వెలవెలంబాఱుచుఁ దిరువెంగనాంచి వదనం బాలోకించి యింక సెట్లనినం జిట్టుమిడుచు నంతఁ దలకాయపొ(పా)ల మేలోగిరంబు ముందటం బెట్టి చందనిక యిది యెసు మొదలన బెడందశాం క్రగుయోగిబృందార

కులచందం బెఱింగినదాన నగుటం జేసి పాకంబుఁ జేసికొనియున్నదానఁ దపస్వి
చిత్తం బేపాకంబునుం బొందకుంగ వడ్డించెదం గా కని యట్లు చేసిన నక్కుహనా
భైరవుండు వెండియు. 128

తే. బంతి నీ వారగింపక పరమపుణ్య!, నాకుఁ జేయాదు నే భోజనంబు సేయ
నొకఁడు భుజియించు టెన్నఁడు నొప్పదనెడు, వేదవాక్యార్థ మున్నది వినవె చెపుమ.

వ. మఱియుం నొక్కభోజననియమంబు కలదు పిన్నవాఁడు బంతిభోజనంబు సేయక
కూడదు నోటికిం బోదు; మగబిడ్డండు లేనినిర్భాగ్యునింట భోజనంబు సేయఁగూడదు.
నీకుమారు నాబంతికి రప్పింపు మారగించెద మనవుడు. 130

మ. మొదలం దేవర యానతిచ్చితిర యేమిం జిత్తమం [1]దెంతు మ
య్యది నాకుం గొడు కింకనుం గలఁడె? వాఁ డాడంగ వేంచేసెనే?
చదువం బోయెనొ?, పిల్వఁ బంతు నెటు ! నేజాడం బ్రతీక్షింతు నీ
యదనం గూరలు చల్లనారవె మహాత్మా! యోగిచూడామణీ ! 131

వ. అనిన నత్తపోధనుఁ డిట్లనియె. నీయుత్తమాంగన యెలుం గెత్తి నలుదిక్కులం బిలుచు
నది. కుమారుండు వచ్చెనేని బంతిం బెట్టుకొని భుజింతము. రాకుండెనేని నేమును
నీముసలియవ్వయుం గుడుత మటుగాక యొఱగొడ్డెంబులు పలికినీపడ్డపాటు గొడ్డే
ఱుఁగా బిడ్డపఱపం గలవారమె! యనినం బ్రసాదం బని పతియనుమతిం బురంధ్రీ
రత్నంబు. 132

సీ. రారా వణిగ్వంశవారాశిహిమధామ! రారా వికస్వరాంభోరుహాక్ష!
రారా మహాఘోరవీరశైవాచార! రారా ఘనౌదార్యరాజరాజ !
రారా కుమారకంఠీరవేంద్రకిశోర! రారా సమగ్రధీరౌహిణేయ!
రారా మనోభవాకారరూపవిలాస! రారా యసారసంసారదూర !

తే. రార నాపన్నెవడుగ! రారా తనూజ!, రార శిరియాల! రార నాప్రాణపవమ !
రార నాకుట్టి! రాజయ్య! రార యనుచుఁ, జీరుఁ గారాపుఁగొడుకు రాజీవనయన.

శా. అత్తన్వంగి సమస్తదిక్కులను పర్యాయక్రమం బొప్పఁగా,
నొత్తెం జిన్నికుమార రార యని యత్యుచ్చైశ్శ్రుతిం జీరం
జిత్తంబుం గనవచ్చె బాలుఁడు మహాశీఘ్రప్రచారంబునన్
దత్తద్వ్యంజనపాకగంధ్యవయవస్థానప్రతానంబుతోన్. 134

శా. రక్తాపాండురమైనదేహము నహిగ్రైవేయముం గంధరా
కుక్షిం గప్పును బ్రస్ఫురద్ఘనజటాకోటిన్ శశాంకార్ధముం

1. దున్న ఖా, మది.

జహ్నుఃపద్మముతోడ ఫాలతలమున్ సంధిల్ల శంభుండు ప్ర
త్యక్షం బయ్యె శిరాలుతండ్రికి హృదాహ్లాదంబు సంధిల్లఁగన్. 135

వ. అప్పుడు భయభక్తితాత్పర్యంబులు మనంబున ముప్పిరిగొన నప్పరమమాహేశ్వరుం డిట్లని స్తుతియించె. 136

మ. జయ హాలాహలనీలకంధర ! మహేశా ! భక్తచింతామణీ !
జయ గంగాధర ! చంద్రశేఖర ! జగత్స్వామీ ! కృపాంభోనిధీ !
జయ నీహారధరాధరేంద్రతనయాచారుస్తనద్వంద్వసం
శ్రయసంలగ్నపటీరకుంకుమరజస్సంపన్నబాహాంతరా ! 137

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించె నిట్లు ప్రత్యక్షం బైనవిరూపాక్షుండు చిఱుతొండనంబీ ! నీవు తుంబురుండవు శిరియాలుండు కుమారస్వామి తిరువెంగ నాంచి యచ్చర. మీరిద్దఱొక్కకారణంబున మర్త్యయోనిం జనించితిరి. మీమీ స్థానంబులనుండి తొంటిచందంబున నన్నుం గొలువుండు. శరీరంబులతోడం గైలాసంబునకు రం డని యనుగ్రహించిన. 138

సీ. వైశ్యాన్వయంబున వసుధ వర్ణన కెక్కి వేయిగోత్రంబుల వినుతిఁ గాంచి
వీరమాహేశ్వరాచారంబు వదలక యేడువాడలవార మేము గలసి
వర్తిల్లుదుము వాసి వట్టు మేమియుం లేక యిట్టిబంధులఁ బాసి యే నొకండ
రా బుద్ధి రాదు తారకరాజశేఖర! యిందఱిఁ గొనిపోయి తేని వత్తుఁ

తే. గూర్చుకొని పోవు నీ కొడఁగూడ దేని, నట్లుగా కున్న విచ్చేయుం మభవ మరలి
ప్రమథసన్నిధి కేమియుం బాధ లేదు, కొలిచెదము నిన్ను మే మెల్లఁ గూడిమాడి.

వ. అనిన శంభుండు కరుణించి యేడువాడలుం గదలివచ్చునది. నీకుం బ్రియం బగునివ్వరం బిచ్చితి నని యానతిచ్చిన తత్క్షణంబ. 140

తే. కంచిలో నేడువాడలఁ గలిగినట్టి, నానెపుంగోమటులతోడ నంబినెట్టి
యఖిలజీవరాసులఁ గూడి యభ్రవీథి, భాసురస్ఫూర్తి నేగెఁ గైలాసమునకు. 141

వ. ఇది కావేరీవల్లభులును నుభయరావళులును గిష్కింధాచలక్రీడావినోదులు నయోధ్యాపురాధీశ్వరులును నగువైశ్యకులంబులవారలకుం గూటస్థుం డయిన చిఱుతొండనంబియుపాఖ్యానము వినినను జదివినను వ్రాసినను బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియును ధనకనకవస్తువాహనసమృద్ధియు నిష్టార్థసిద్ధియు నగును. 142

ఆశ్వాసాంతము

శా. చాముండాపరమేశ్వరీపరకృపాసంవర్ధితైశ్వర్య!ని
స్సీమప్రాభవ! లక్ష్మణాగ్రజ! సుధాసిక్తాక్షరాలాప? య

శ్యామధ్యార్జునవీరశైవసమయవ్యాపారపారీణతా
సామాన్యప్రతిభావనిర్వహణదీక్షా! శర్వరాధీశ్వరా! 143

క. కర్పకటకాంఘ్రిసేవక, కర్పూరవసంతరాయ! కావేరీశా
దర్పితరిపుగర్వతమోఽ, హర్పతిసౌందర్యరక్ష! యంబురుహాక్షా. 144

తోటకవృత్తము.

అలకాధిపతీ! సుగుణాభిరతీ! మలయోద్భవచంద్రసమానయశా!
కులపావన! యారుజగోత్రపరా! లలనాజనతారుషలక్ష్మనిభా. 145

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాథపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బయినహారవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు

ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

పర్వతసోపాన
స్థాపక! వేమక్షితీశసామ్రాజ్యశ్రీ
వ్యాపారిముఖ్య! యన్వయ
దీపక! యలకాధిరాజ! దేవయతిప్పా! 1

వ. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకల్యాణం బాకర్ణింపుము. 2

ఉ. తారకుఁడన్ మహాసురుఁడు తామరసాసనదత్తమైనదు
ర్వారవరానుభావమున వ్రాలి త్రిలోకము నేలుచుండు ని
ష్కారణతీవ్రబాధ ననిశంబును ముప్పదిమూఁడుకోట్లబృం
దారకులన్ మహర్షులఁ బ్రతాపగుణంబున నొచ్చి పాఁతుచున్. 3

తే. నిరపరాధబాధితు లగునిర్జరులకు, బంధమోక్షంబుఁ గావించు గంధవహుఁడు
సతులపయ్యెద వెడలించి చన్నుఁగవకుఁ, దప్పు సేసియు దైత్యుచిత్తంబు వడసి. 4

మ. ప్రకటస్నేహదశాధురంధరత పర్వంగా నిశీథంబులన్
సకలాంగంబులు నిక్కి దీపకలికాస్తంభంబులై యుండ్రు పా
యక చూడామణు లొప్పు రాక్షసుని శుద్ధాంతంబులన్ శేషవా
సుకికర్కోటకతక్షకప్రముఖచక్షుశ్శ్రోత్రబృందారకుల్. 5

తే. గాసవునివీటిలోన మార్తాండుఁ డెండ, యంతమాత్రంబ కాని కాయంగ వెఱచు
నెంతమాత్రము కాసిన నెలమిఁ బొందుఁ, గేళిదీర్ఘికలందుఁ బంకేరుహములు. 6

మ. పటుదిగ్వారణగండమండలలసత్ప్రత్యగ్రదానచ్ఛటా
కటుగంధం బగునీరు చిక్కనివియద్గంగాప్రవాహంబులో
పటిహైమాంబుజనాళముల్ పెఱికి యూర్ధ్వం జేయుం దేవాళిచే
నిటు దైతేయుఁడు కేళిదీర్ఘికలలో నిచ్ఛావినోదంబుగన్. 7

తే. ఐంద్రమాసుర మాగ్నేయ మైలబిలము, వాయవీయ మైశానంబు వారుణంబు
యామ్యమును మున్నుగాఁ గలయష్టదిశలు, తాన కైకొని కైకోఁ దక్కండు సురల. 8

వ. ఇవ్విధంబునఁ దారకాసురుండు కాసరాక్ష తామ్రాక్ష ధూమ్రాక్ష చతురోదగ్ర
ఖడ్గరోమ బాలబిడాల కాలనేమి ప్రధాననానాబంధుసహాయుండై పాకశాసన
పావక పరేతరాజ పలభాశి పాశి పవన పౌలస్త్య పన్నగాభరణులఁ బరిభవించి నిర్జ
రులం దర్జించి కిన్నరుల వెన్నుసూఁచి కింపురుషులఁ జంపి గరుడుల బడలుపఱచి గంధ
ర్వుల బాధించి గుహ్యకుల సాహరించి యక్షుల సధిక్షేపించి ఖేచరులఁ గీటడంచి
యచ్చరల నొచ్చు గుండాడి సిద్ధులకు బుద్ధిసెప్పి సాధ్యుల సాధించి మహోరాజికుల
రాజసం బుడపి విద్యాధరుల నధఃకరించి మహాఋషుల నదలించి పితరులఁ బ్రతిబం
ధించి వసువులఁ బరిమార్చి రుద్రులకుపద్రవం బాపాదించి విశ్వేదేవతల కనాశ్వాసంబు
జేసి యనశ్వరం బగునైశ్వర్యంబున నప్రతీపం బగుప్రతాపంబున నవార్యం బగు
వీర్యంబున నవక్రం బగుపరాక్రమంబున నస్తోకం బగువివేకంబున నేకాతపత్రంబుగాఁ
ద్రిలోకంబు లేలుచున్న కొంతకాలంబునకు. 9

సీ. అనువు దప్పిరి నొచ్చి రలసి రాపద నొంది రదవద లైరి చీకాకుపడిరి
యంగలార్చిరి విచ్చి రాఱడిఁ బొందిరి భ్రమసిరి పాఱిరి పల్లటిలిరి
బెగ్గడిల్లిరి పికాపిక లైరి సొలసిరి కులకులఁ గూసిరి కలిలపడిరి
గగ్గులకా లైరి కలఁగి రోటాఱిరి వెలవెల్ల నైరి నివ్వెఱఁగుపడిరి
తే. యసవసవు లైరి గుజగుజ లైరి డస్సి, రొల్లఁ బోయిరి వెగ్గిరి తల్లడిలిరి
సిగ్గువడి రొచ్చపడిరి యుస్సియుసి యైరి, తారకునిచేత మునులు బృందారకులును. 10

ఉ. ఇట్టివిధంబునన్ విబుధు లెప్పుడునుం గనుఁగాపులట్లు ము
వ్వెట్టియఁ జేసిచేసియును వేసరి యింద్రుఁడు మున్నుగాఁగ ది
క్కెట్టిటు లున్నమా కనుచు నేగిరి పద్మజుఁ గూర్చి యేగి కా
పెట్టిరి హస్తముల్ మొగిచి పెద్దయెలుంగునఁ దద్గుణస్తుతుల్. 11

వ. జయ జయ జగన్నాథ! జగజ్జననస్థితిసంహారకర! జంభారిప్రముఖనిఖిలబర్హిర్ముఖ
శిఖామణీమయూఖమంజరీరంజితపాదపీఠ! జలజాసన! జాహ్నవీప్రముఖసకలతీర్థ
తీర్థసంపూర్ణస్వర్ణకమండలుధర! జపతపోనిష్ఠాగరిష్ఠమునిమనోధిష్ఠాన! ఋగ్యజుస్సామా
థర్వణమయనానానిశ్వాస! హిరణ్యగర్భ! భూర్భువస్సువస్త్రయీశుకీపంజర! నిరంజన!
భారతీవిహారసౌధాయమానచతుర్వదన! సనాతన! సనత్కుమారజనక! శతానంద!
శాశ్వత! విశ్వతోముఖ! నిర్వికల్ప! నిరీహ! నిరాకార! ఓంకారగమ్య! అదిగ్దేశకా
లవ్యవచ్ఛేదనీయ! ఆదిమధ్యాంతశూన్య! అవ్యయ! అవాప్తసకలకామ్య! అనంత!
అద్వితీయ నిరస్తసమస్తోపాధిక! సచ్చిదానందస్వరూప! నమస్తే నమస్తే నమః. 12

సీ. సృష్టికి నటమున్న చిన్మాత్రసంశుద్ధిఁ గేవలాత్మత్వ మంగీకరించి
పిమ్మట మూర్తిత్రిప్రభేదంబు వహియించు గుణసంవిధక్తి కారణము గాఁగ
నీళ్లలో నూఁదితి నిఖిలప్రపంచమై పెరుఁగంగఁ జాలిన బీజ మొకటి
మూఁడవస్థల జగంబున కుద్భవస్థితి సంహారములు లీల సల్పు దీవ
తే. నీదునిట్టూర్పు గాడ్పులు నిగమపఙ్క్తి, ప్రణవమంత్రాక్షరము నీకు భద్రపీఠి
విలయకాలంబు నీనిద్ర విశ్వమునకు, నీప్రబోధంబ యుదయంబు నిఖిలమునకు. 13

తే. అవధరింపుము విన్నపం బాదిపురుష!, యవధరింపుము మమ్ము లోకాధినాథ!
తడవు సేయక రక్షింపు తమ్మిచూలి!, తారకుఁడు మమ్ముఁ బెక్కుదుర్దశలఁ బెట్టె. 14

చ. పడితిమి కుక్కలుంబడిన పాటులు దుర్భర మైనవృత్తి వె
న్నడితిమి గర్భయాచకులభంగి దరిద్రత నట్టుకొంచు లోఁ
బడితిమి పాలలోఁ బడినబల్లులకైవడి నెల్ల వెంటలం
జెడితిమి వేయునేల సరసీరుహసంభవ! దుష్టదైత్యుచేన్. 15

తే. తారకుం డెవ్విధంబున ధ్వంస మొందు, నెట్టు బ్రదుకుదు మేము మాకేది దిక్కు
చిత్తగింపుము దేవ! సంశ్రితజనార్తి, హరణపారీణ! కరుణారసార్ద్రహృదయ! 16

వ. అని కరుణంబుగా విన్నవించిన హిరణ్యగర్భుండు ప్రసన్నుండై బృందారకులను మహర్షులనుం గనుంగొని యి ట్లనియె. 17

సీ. వెఱవకుం డింద్రాదివిబుధపుంగవులును శాండిల్యభృంగాదిసంయములును
నస్మద్వరప్రభావానుభావంబున వాఁ డింతవాఁ డయ్యె వాఁడి మిగిలి
విషవృక్ష మేనియు వృద్ధిఁ బొందఁగఁ జేసి తనకుఁ గాఁ బెఱుకుట తగవు గాదు
పార్వతీదేవికి భవున కుద్భవ మైన తేజంబు వాని మర్దింపఁ గలదు
తే. తండ్రి యగుదక్షుమీఁద క్రోధంబువలన, యోగనిర్ముక్తదేహ యై యుద్భవించి
పెరుఁగుచున్నది హిమభూమిధరగృహమున, నమ్మహాదేవి శివుఁగూర్చుఁ దను వెలింగి.

వ. ఇంతనుండియు మీకు మేలయ్యెడుఁ బొండని పురందరాదిబృందారకుల వీడుకొల్పి శతానందుండు యథోచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లు చుండె నిట్లు దేవతలు భావి శుభసూచకంబు లగుగంధవాహాదినానానిమిత్తంబు లనుసంధించుచు నిజస్థానంబుల కరిగి రనంతరంబున. 19

సీ. అటమున్న దక్షకన్యక తండ్రితో నల్గి యోగమార్గమున మే నుజ్జగించి
యపరజన్మంబున నచ్ఛాతియోనియై [1]యోషధులకు నెల్ల నునికిపట్టు
మేరుమందరవింధ్యపారియాత్రాదిసుప్రథితాద్రి సంబంధబాంధవంబు

1. అఖిల భూభరణ క్రియాక్షమంబు.

నైననీహారశైలాధినాథునకును బితృదేవతలకన్నబిడ్డ యైన

తే. మేనకాదేవి కుదయించె మేలువేడ్క, నబ్ధిచెలికాఁడు మైనాకుఁ డన్న గాఁగ
నభిజనాఖ్య పార్వతి యన నఖిలజనని, యాదిశక్తి పురారియర్ధాంగలక్ష్మి. 20

క. పావనజంగమభువనశు,భావహ మై విశదదశదిశాంతర మై యా
దేవి యుదయంబు నొందిన, యావేళం గుసుమవర్ష మంతటఁ గురిసెన్. 21

తే. జనని విద్యుల్లతాభ మహాచాయ గలిగి, క్రొత్త యుదయించినట్టియాకూఁతువలనఁ
గారుకాలంబుమణిశలాకయును బోలె, నొప్పెడువిదూరభూమికి యుద్ది యయ్యె.

వ. అనంతరంబ ప్రతిదినవర్ధమాన యై లబ్ధోదయ యగుచంద్రరేఖయుంబోలె బంధుజనంబులకుఁ బ్రమోదంబు సంధింపుచు మందాకినీసైకతవేదికాస్థలంబులఁ గందుకక్రీడ సల్పుచు నుపదేశకాలంబుల విద్యలు నేర్చుచు బాల్యంబుఁ గడపి నేత్రోన్మీలనంబు సేసినచిత్రంబునంబోలె యౌవనవిభక్తం బై యభ్యుదయం బై యభ్యున్నతాంగుష్ఠనఖప్రభావిక్షేపంబున రాగంబు వెదలం గ్రక్కునవియుం బోనిచరణప్రవాళంబులు వృత్తానుపూర్వంబు లై యనతిదీర్ఘంబు లగుజంఘాప్రకాండంబులును వేదండశుండాదండంబులకు వైదండికంబులై యొప్పారునూరువులును మేఖలాకలాపమధ్యకీలితమహేంద్రనీలమాణిక్యకిరణరేఖయుంబోలె నాభిరంధ్రంబునం బుట్టి మీఁదికి నిగుడ రాజిల్లురోమరాజియును నవయౌవనారోహణార్థంబు మన్మథుం డొనర్చిన మణిసోపానంబులంబోనివళీవిభంగంబులును గుదుళ్లు నిండఁ బలుకం బండిన మారేడుపండ్లగారామఁ జెఱుచుగబ్బిగుబ్బలబెడంగులును నభినవశిరీషకుసుమసుకుమారంబు లగుబాహువులును ధర్మబంధురం బగుకంధరంబును సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబంబుడంబు విడంబింపం జాలుచు నాననంబును గావియగుమోవియును నూఁబూవువంటి నాసికయు నిద్దంపుటద్దమ్ములకుఁ దోడిముద్దు లగుముద్దుచెక్కులును సుమకోదండవల్లీమతల్లు లగుకలివంక బొమలును విదియనాఁటిచందురునకుం గదిసి చుట్టం బగులలాటపట్టంబును గొదమతుమ్మెదచాలుఁ బురుడింపం జాలునీలాలకంబులును నొప్ప సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయం బగుసౌందర్యంబు నేకత్రావస్థానదిదృక్షచే విరించి సూక్ష్మీకరించి యథాప్రదేశనివేశితంబుగ నొనర్చెనో యనం దల్లిదండ్రులకు నామోదంబు నాపాదించుచుండ నొక్కనాఁడు నారదుండు సనుదెంచి. 23

క. త్రిభువనమోహన యగున, య్యిభగమనం జూచి పర్వతేశ్వరునిమహా
సభలో నిట్లని పలికెను, శుభవచనప్రౌఢి మెఱయ సురముని యెలమిన్. 24

సీ. ఈనీరజాతాక్షి మేనిలో సగపాలు గణుతింప మగపాలు గాఁగ నున్న
దీపల్లవాధరశ్రీపాదపద్మంబు నొరయు నొక్కొక్కమా టుడుగణేశుఁ

డీకాంతతోడ మందాకినీవాహిని సవతి గాఁ గల దేమిచందమనను
నీల శాతన్వికి నీ రేడులోకంబు లభిరామ కేళిహర్మ్యంబు లగును

తే. నిండువేడుకఁ గాంచు నీనీలవేణి, కొమ్ము లేనుంగు మొగ మైనకొడుకుఁగుఱ్ఱ
నత్తయుండు మామయును లేనితిత్తయింట, మనువు మనిపెడు నీయింతి మగనితోడ. 25

ఉ. మాటలు వేయు నేమిటికి మంగళలక్షణలక్ష్మి యైనయీ
జోటికి భర్త కాఁ గలఁడు సోమకిరీటుఁడు సర్వదేవతా
కోటికిరీటకోటిపరికుంఠితకాంచనరత్నదీప్తిచ్ఛటా
పాటలపాదపీఠుఁ డగుపట్టి కృతార్థుఁడ వైతి భూధరా. 26

వ. అని చెప్పి నారదుండు చనియె నంతనుండి హిమవంతుండు నివృత్తాన్యవరాభిలాషుం
డై యయ్యోహారత్నంబు శేషభూషణునకు నీ నిశ్చయించియు నభ్యర్థనాభంగ
భయంబునం జేసి 27

క. తన్నడుగ రానిశివునకుఁ, గన్నియ నే ట్లిత్తు నతనికారుణ్యము నా
కెన్నఁడు సిద్ధించునో యని, యన్నగపతి యాత్మఁ దలఁచె నౌత్సుక్యంబున్. 28

వ. అంత విరూపాక్షుండు దక్షరోషంబు కారణంబు గా దాక్షాయణి శరీరమోక్షంబుఁ
జేసినది మొదలుగా సర్వసంగపరిత్యాగంబుఁ గావించి యపరిగ్రహుం డై. 29

సీ. గంగాప్రవాహసంక్షాళితాభ్యున్నత రుద్రాక్షదేవదారుద్రుమంబుఁ
గస్తూరికాకురంగజనాభిపరిమళ శ్లాఘ్యందుకాంతపాషాణతలముఁ
గిన్నరద్వంద్వసంభిన్నపంచమరాగ [1]మూర్ఛనాలాపసమ్మూర్ఛితంబు
నిర్యన్మహావేగనిర్ఝరీఘూత్కార ఘుమఘుమాయితదిశాగోళకంబు

తే. నైనహిమశైలపాదంబునందు నియతిఁ, దపము సేయంగ మదిలోనఁ దలఁచి వెడలెఁ
బ్రమథవర్గంబుఁ దానును బసవఁ డపుడు, కృత్తివాసుండు విషయనివృత్తుఁ డగుచు.

తే. ప్రమథు లెల్లరు విడిసి రప్పర్వతమునఁ, జంద్రకాంతశిలామణిస్థలములందు
నమరియుండు నమేరువృక్షములనీడ, భూర్జశరుచర్మపరిధానములు ధరించి. 31

చ. బసవఁడు అంకె వైచి హిమపర్వతచారువనాంతరంబులం
బసిరిక మేసి నిర్ఝరులఁ బాఱెడుతియ్యనినీరు గ్రోలి క్రొ
వ్వెసఁగ ఘణాఘణధ్వనుల నుల్లస మాడెడుఁ దత్పురంబునకో
బ్రసభగతిన్ మృగేంద్రములు భద్రగజంబులు భీతిఁ జెందఁగన్. 32

తే. అత్మమూర్త్యంతరం బైనయగ్నిదేవు, నర్చనము సేసి నియతి నయ్యష్టమూర్తి
బహుతపోవ్రతనియమైకఫలవిధాత, తపముఁ జేసెను మది నొక్క తలఁపు: జేసి. 33

---

1. నిర్యన్మహావేగ నిర్ఝరాంబు, పతితప్రతిధ్వానభంగోరు ఘుమ ఘుమ ఘుమ ఘుమాయత.

తే. అపుడు హిమవన్నగేంద్రుఁ డత్యాదరమున, నతిథి యై యున్నశంభున కర్చలిచ్చి
తత్సమారాధనక్రియార్థమునఁ బంచె, నిజతనూజ సఖీసమన్వితము గాఁగ. 34

క. రమణి తపోవ్రతచర్యా, సమధికవిఘ్నంబ యనుచుఁ దలపోసియుం శి
ష్రము గైకొనె శివుఁడు వికా,[1]రము లేక మదిం దపంబు రమణీమణియున్. 35

సీ. పాటించుఁబువ్వులు పల్లవంబులుఁగోయుఁ గుశపవిత్రంబులుఁ గూడఁబెట్టు
నాపగ రహిమీఱ నర్ఘ్యోదకములును నుపకరణంబులు నొయ్యఁ జేర్చు
వేదికాసమ్మార్జవిధి నివర్తించుచు లీలమై రంగవల్లిక లొనర్చుఁ
గల్పించు నెస్సగా గంధాక్షతంబు లుత్పాదించు ధూపదీపాదికములు

తే. ప్రత్యహంబును హిమధరరాజతనయ, భవునిపదపద్మములమీఁద భక్తి గలిగి
తచ్ఛిరశ్చంద్రచంద్రికాస్తబకశైత్య, శాంతపర్యటనక్రియాశాంతి యగుచు. 36

వ. ఆకాలంబునం దొక్కనాఁడు స్వర్గలోకంబునఁ బాకశాసనుండు కల్పానోకహంబులనీడలఁ జింతామణివేదికాస్థలంబులందు బృందారకులు పరివేష్టింపఁ బేరోలగంబుండి దివిజకార్యార్థసంసిద్ధిఁ బొంద మనంబునందుఁ గందర్పునిం దలంచిన. 37

సీ. కాంతాజనంబుల కఱివంకబొమలతోఁ బ్రతివచ్చు పుష్పచాపంబుతోడఁ
గోకిలవ్రాతంబు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగించు క్రొమ్మావి చిగురాకుగొడుగుతోడఁ
రతిదేవినిడుసోగఁ గ్రాలుకన్నులడాలుఁ దలపించు మీనకేతనముతోడ
భుజగలీలావతీభుక్తశేషము లైన గంధవాహకిశోరకములతోడఁ

తే. జందురునితో వసంతమాసంబుతోడ, రాజకీరరథం బెక్కి ప్రాభవమున
వచ్చె వలరాజు చిత్తానువర్తనముగ, సంభ్రమముతో మహేంద్రు నాస్థానమునకు. 38

ఉ. పక్షము పెంపునం గుసుమబాణునిమీఁద నెవ్వాలె దేవతా
ధ్యక్షుని వేయికన్నులును దక్కినవేల్పుల నుజ్జగించి సూ
క్ష్మేక్షికఁ జూడఁ గార్యగతి యిట్టిదయా ప్రభువుల్ ప్రయోజనా
పేక్ష నొకప్పు డాశ్రితుల[2] పేర సముంచితగౌరవోన్నతుల్. 39

క. రా యిటు రమ్మని చేతికిఁ, జే యిచ్చి ప్రమోదరేఖ చిగురొత్త మరు
న్నాయకుఁడు నిల్పె సుమన, స్సాయకు సరిగద్దెమీఁద సౌహార్దమునన్. 40

వ. అప్పుడు. 41

తే. పతిప్రసాదంబుఁ దనమౌళిపై ధరించి, మహితవినయావనమ్రుఁ డై మన్మథుండు
సంగతంబుగ హస్తాంబుజములు మోడ్చి, విస్ఫురోక్తుల నిట్లని విన్నవించె. 42

వ. దేవర నన్నుఁ దలంపున నవధరించిన కారణం బేమి యానతిమ్ము. 43

---

1. రము లుత్తమమతుల కెట్లు రాఁగా నేర్చున్. 2. కీర,

సీ. ఎవ్వండు నీపదం బెలమి నుద్దేశించి యతిఘోరమగు తపం బాచరించె?
నెవ్వఁడు నీచిత్త మెరియించుచున్నాఁడు కైవల్యపదవికైఁ గాలుసాఁచి?
యెవ్వండు గురునీతి కేసాకమును బొంద నుద్దండరీతి మూఱొడ్డి నిలిచె
నెవ్వండు దంభోళిహేతినిర్ఝరధారః దలఁచె నీలోత్పలధారఁ గాఁగ
తే వాని భంజింతు నాతనిమాన మడఁతు, నతని నిర్జింతు నాతని నతకరింతు
నానతిమ్ము మహేంద్ర! నాయట్టిహితుఁడు, నీకుఁ గలుగ నసాధ్యంబు నెగడు నెందు.

తే. ఏకభర్తృవ్రతస్థ యై యేలతాంగి, నీకుఁ [1]జేయూడుధర్మంబు విలువరించె
నది వినిర్ముక్తలజ్జ యై యమరరాజుఁ, జేయుఁ గాత స్వయంగ్రహాశ్లేషణంబు. 45

తే. ప్రణయకోపప్రశాంతికై పాదపతితు, నిన్ను నేపువుఁబోఁడి మన్నింప దయ్యె
నాలతాంగిఁ బ్రవాళశయ్యాశరణ్య, దేహఁ గావింతు విషవు సందేహ [2]మింద్ర. 46

క. నీవజ్రము సుఖముండుం, గావుత దివ్యాస్త్రశాలికామధ్యమునన్
దేవేంద్ర! చెఱకువింటం, బూవులు శరములుగ నే రిపుల నిర్జింతున్. 47

వ. నీప్రసాదంబున మలయానిలంబుప్రాపును వసంతంబుసహాయంబును నిండువెన్నెల చెలిమియుం గలుగఁ బినాకపాణి యగుహరు నైన జయింపం జాలుదు నని తలంతుం దక్కినవారు నాకెవ్వరు నెంత యని యుత్సాహంబునం బల్కినం బురందరుండు సంకల్పితార్థంబు సఫలం బయ్యెనని యంతరంగంబున సంతోషించుచుఁ గంతున కిట్లనియె. 48

సీ. సంకల్పసంభవ సమకూర్తు వట్లనే యరుగంగ నీ కసాధ్యంబు గలదె
యటుకాన కానిమహాకార్యభరమునం దేము నియోగింతు మిపుడు నిన్ను
ధరణిభారధురీణతాప్రౌఢి కని కదా తను మోఁచు శేషునిఁ బనిచెను హరి
విబుధకార్యార్థంబు విశ్వేశ్వరుఁ గుఱించి యరుగంగవలయు నీ వధికభక్తిఁ
తే. కుధరకన్యను శశిమౌళిఁ గూర్పవలయుఁ, బార్వతీపరమేశ్వర ప్రభవ మైన
దివ్యతేజంబు సేనాపతిత్వ మొంది, జయముఁ గావించు నని చెప్పె జలజభవుఁడు. 49

వ. హిమాద్రిపాదంబున దేవదారువనంబున నియతాత్ముఁ డై పరబ్రహ్మానుసంధానంబు సేయుచు నంధకారాతి తపంబు సేయుచున్నవాఁడు పార్వతియుం హిమవన్నియోగంబున నీశ్వరునకుం బాయక పరిచర్య సేయుచున్నయది యీవార్త సకలలోకవృత్తాంతవిజ్ఞానార్థంబు పంపిన యప్సరస్స్త్రీప్రణిధివర్గంబువలన వింటి నిది కార్యక్రమంబు. 50

తే. ఇది యనన్యసాధారణ మిది యవశ్య, మిది పరోపకృతిక్రియాభ్యుదయశాలి

---

1. జేయూక. 2. ముద్ర.

చేయు మిప్పని సంకల్పసిద్ధి గాఁగ, బాహువిక్రమపారీణ! పంచబాణ! 51

తే. కోరి యభ్యర్థనము సేయువారు సురలు, కార్య మూహింప మూఁడులోకమ్ములకును
[1]నతిశుభము కృత్య మో యల్ప మైనఁ గాదు, కామసంస్పృహణీయవిక్రముఁడ వీవు.

వ. హుతాశనునకు సమీరణంబుం బలె మధుమాసంబు సహాయం బగు గాత మర్థలాభం బును సేమంబును బునర్దర్శనంబు నయ్యెడు మని దీవించిన దేవేంద్రు నియ్యానతి ముత్యాలసేసఁ బోలె శిరంబునఁ దాల్చి యైరావణకుంభికుంభాస్ఫాలనకర్కశం బగు కరంబున వాస్తోష్పతి తన్నుసంస్పర్శించి గారవించిన మన్మథుండు మధుసహాయుం డై హిమవత్పర్వతంబు చేరం జనియె నాసమయంబునందు. 53

చ. సకలవనంబులందుఁ గలసంయమికోటి తపస్సమాధిని
ష్ఠకుఁ బ్రతికూలవర్తి యయి [illegible]
లకములతోడఁ గూడ ఝుమలాంఛను చెచ్చెలి గాఁడు వచ్చె వా
రక మధుమాసరాజు నవరాగసమంచితపల్లవాస్త్రుఁ డై. 54

తే. ఉత్తరాభిముఖుం డైనయుష్ణరశ్మి, చంద మీక్షించి దక్షిణాశాపురంధ్రి
గంధవాహంబు దీర్ఘదీర్ఘంబు గాఁగఁ, జాఁగ విడిచెను విరహనిశ్శ్వాసధార. 55

శా. ఆమూలాగ్ర మశోకపాదపము ప్రత్యగ్రప్రవాళావళి
వ్యామిశ్రంబుగఁ బూచె నప్పు డటు నీహారాద్రికుంజంబునన్
భామాకోమలపాదపంకరుహసంపర్కం బపేక్షింప కు
ద్దామం బై నవసంతజృంభణము సత్త్వం బొప్ప దీపింపఁగన్. 56

తే. చివురుగఱితోడ లేమావిపువులు శరముఁ, జేసె మధుమాసకాలంబు చిత్తజునకు
నళికులంబుల పేర నామాక్షరములు, వరుసతో నిల్పె ననఁ బొల్చె వానియందు. 57

క. నవకము లగుములు మోదువుఁ, బువ్వుమొగ్గలు విపినవీథిఁ బొల్పెసలారెన్
దివుట వసంతుం డనువ, ల్లవుఁ డిడిననఖక్షతంబులకు సరి యగుచున్. 58

తే. చెమట కింపురుషస్త్రీలచెక్కులందుఁ, గ్రమ్మి మృగనాభిపత్త్రభంగంబుఁ గరచెఁ
జందనద్రవ మిం పయ్యెఁ జన్నుఁగవకు, నలరుఁ బన్నీటితో గుహ్యకాంగనలకు. 59

వ. అప్పుడు వనౌకసు లగుతాపసు లతిప్రయత్నసంస్తంభితక్రియారంభులును మదనుండు సమారోపితపుష్పచాపుండును మధుకరంబులు కుసుమపాత్రపరిపూర్ణమధురసగండూష సముపలాలితప్రియాసందోహంబులును మృగంబులు మృగీకండూయనసపరాయణంబులును నై యుండిరి వెండియు. 60

ఉ. పంకజరేణుగంధి యగుపల్వలవారిఁ గరేణు విచ్చె ని

---

1. కర్మమున హింస పలమైనఁ గానరాదు.

శ్శంక మదావళంబునకు గంధగజంబును బద్మినీమృణా
లాంకుర మర్ధభుక్తము నిజాంగనకుం బ్రియమార నిచ్చె సా
వంకఁ దపోధనుల్ హృదయవత్సలతన్ బ్రియ మంది చూడఁగన్. 61

ఉ. దేసికగాన(ని)మార్గములఁ దిన్ననిరీతులఁ బాడిపాడి యా
శ్వాసము నొంది సోలి యరవాడినయంగన మోముఁదమ్మిఁ బు
ష్పాసవఘూర్ణితేక్షణము లల్లనఁ జుంబన మాచరించి యు
ల్లాస మొనర్చెఁ గిన్నరవిలాసి హిమాచలకందరంబునన్. 62

తే. అచ్చరలు పాడుహిందోళ మాలకించి, యిందుమౌళి ప్రసంఖ్యాన మెడలఁ దయ్యె
నిర్జితేంద్రియు లైనట్టినియమపరుల, నంతరాయంబు లేమి సేయంగఁ గలవు. 63

వ. అప్పుడు వామప్రకోష్ఠార్పితహైమవేత్రకుం డగునందికేశ్వరుం డభినవవసంతసమ
యారంభసంభూతమనోవికారంబు లగుప్రమథవీరులభావంబులు భావించి హుంకా
రంబుసేసి మాను మని యదల్చిన నాతిలానందనుదివ్యశాసనంబునఁ గాననం బెల్ల
నిష్కంపవృక్షంబును నిభృతద్విరేఫంబును మూకాండజంబును బ్రశాంతమృగచారంబు
నై చిత్రార్పితావస్థానంబునుంబోలె నుండె నేనియు మనోభవుండు ముక్కంటి
యెదురఁ జక్కటి గాని యొక పక్కియయ్యెఁ గాఁ బురశ్శుక్రంబు నడచువాఁడునుంబోలె
మనంబునం జంకుచు నెట్టకేలకు నాజగజెట్టి తపంబు సేయు చలికొండచట్టుపట్టునకుం
జనుదెంచి చుట్టునుం దిరిగియున్న సురపొన్నమోకలనీడ నిల్చి యచ్చోట శార్దూల
చర్మంబునం బర్యంకబంధురితపూర్వకాయుండును నుత్తానపాణియుఁ బ్రాణాయామ
పరుండును నగు నమ్మహాదేవునిపార్శ్వంబునం బుష్పాంజలి వట్టి ధ్యానావసానావస
రముం బ్రతీక్షించుచుఁ గించిద్విలంబమానకేసరభరా(ఛదా)భిరామకాంచీకలాపయుఁ
గర్ణికారకుసుమతాటంకయుఁ బల్లవావతంసయు నగుపార్వతిం గనుంగొని యిదియ
నాకవసరం బని యభిజ్యశరాసనుం డై. 64

సీ. వలుదకెంజడకొప్పు వసలి పీడకయుండఁ బెనుపాఁపతలపాగ బిగియఁజుట్టి
మెడకప్పుతోఁ గూడి మిక్కిలి నలు పైన కమనీయకృష్ణాజినము ధరించి
భ్రూవికారము లేనిపాడవుఱెప్పలఁ గొని ఘనదృష్టి నాసికాగ్రమున నిల్పి
యోగపట్టికఁ జెంది యొఱపైననిలుకడ నాసనస్థితబంధ మనువుపఱచి

తే. నిస్తరంగక మైనమున్నీరుపోలె, గర్జితము లేనిఘనఘనాఘనము పోలె
ధ్యాననిశ్చలుఁ డగునిందుధరునిఁ జూచి, ప్రసవనారాచుఁ డతిభయభ్రాంతుఁ డగుచు.

ఉ. ఒయ్యన డాయఁగాఁ జనియె నుగ్రవిలోచనుపార్శ్వభూమికిం
దయ్యెమతేఁడు నెచ్చెలి యెదన్ భయకంపము నుప్పతిల్లఁగాఁ

దియ్యనివిల్లుఁ బువ్వుములఁ దీర్చినయమ్ములు శౌర్యసంపదల్
వయ్యము గాఁగ భూమిఁ బడ వైచె నిలింపులు చూచి బెగ్గిలన్. 66

క. స్థావరరాజతనూభవ, యా వేళన, డాయ వచ్చె నభవునిసేవా
హేవాకప్రౌఢిని వన, దేవత లెంతయును నభిరతిం దనుఁగొలువన్. 67

తే. పద్మరాగవిభూషణప్రతతిమాఱు, లలి నశోకలతాప్రవాళములు దాల్చి
సింధువారప్రసూనరాజీవరాజిఁ, గ్రమమౌక్తికరత్నశృంగార యగుచు. 68

చ. చనుఁగవ ప్రేగునన్ మిగులసన్నపుఁగౌ నసియాడఁ గెంపు మీ
ఱిన నునుఁబట్టుఁజేలఁ గటి ఱింగులు వాఱఁగఁ గట్టి భూమిభృ
త్తనయ ప్రసూనగుచ్ఛములు దాల్చి లేఁజిగురుల్ ధరించి వ
చ్చిన నడతీవవోలె నిలిచెం దరుణేందుకిరీటుసన్నిధిన్. 69

తే. తరుణి యందందుఁ గేసరదామకాంచి, జఘనపులినంబు నందుండి జాఱిపడఁగ
మాటిమాటికి హస్తపద్మముల నెత్తు, చచలభావంబుతో నుండె నభవుమ్రోల. 70

ఉ. కమ్మనియూర్పుగాడ్పులగందముఁ గ్రోలఁగ వచ్చి యోష్ఠబిం
బమ్ముసమీపదేశమునఁ బాయక యాడెడు తేఁటిఁ గేళిప
ద్మమ్మున మాటిమాటికి సమంచితవిభ్రమలోలదృష్టి యై
యమ్మదిరాక్షి [1]చిమ్ము దరహాసవికస్వరగండపాళి యై. 71

తే. అఖిలలక్షణసంపూర్ణ యైనయట్టి, యాలతాతన్విఁ జూచి పుష్పాయుధుండు
రమణఁదాఁ బూనుదేవతారాధనంబు, సఫలతం జెందె నని చాల సంతసిల్లె. 72

ఉ. అప్పుడు డాయ వచ్చెఁ దరుణాబ్జకళాధరు గౌరి భక్తితో
నప్పుడు డాసె నీశ్వరుఁడు నంచితయోగసమాధినిష్ఠమైఁ
దప్పక బాహ్యసీమఁ బ్రమదం బెసఁగం బరమంబు సోఽహమై
యొప్పెడుదివ్యతేజము సముజ్జ్వలకోటితటిత్ప్రకాశమున్. 73

క. అసమభయభక్తు లలరఁగఁ, గుసుమంబులు దోయిలించి కోమలి నిలిచెం
గిసలయభంగంబులతో, నసదనడుము వణఁక మృడునియడుగులమీఁదన్. 74

ఉ. పల్లవపుష్పభంగములు పాదసరోరుహయుగ్మకంబుపైఁ
జల్లి శ్రవోవతంస మగుసంపగిమొగ్గ యొకింత జాఱఁగా
నల్లన మ్రొక్కెఁ బార్వతి భయంబును భక్తియు సంభ్రమంబు సం
ధిల్లఁగ భావి భర్తకు ఫణిప్రభుహారున కంధకారికిన్. 75

క. సరిలేనిమగనిఁ బడయుము, తరుణీ యని పల్కె శివుఁడు తథ్యమ యిది యీ

---

1. చోఁపె.

శ్వరభాషితమునకుం దర, తరములయం బైన నన్యథాత్వము గలదే. 76

ఉ. పంచశరుండుఁ దత్పరత బాణవిమోక్షణకాలముం బ్రతీ
క్షించుచు గౌరి శంకరునిఁ జేరినయప్పటినుండి యెప్పును
న్నించుచునొకో హరుండు తరుణీమణి నంచును వింట నారి సా
రించుచు నుండెఁ జెంత సురరీకృతదైవతకార్యధుర్యుఁ డై. 77

తే. ప్రియము శోభిల్లఁగా సమర్పించె గౌరి, పసనిపయ్యెద జాఱ దోఃపల్లవమున
భానుదీప్తులు నీటారి ప్రసన్నమైన, పృథులమందాకినీపద్మబీజమాల. 78

తే. అంబుజాక్షి సమర్పింప నాదరమున, నక్షమాల్యంబు నిటలాక్షుఁ డందుకొనియెఁ
బంచబాణుండు సంధించె నించువింట, నస్త్రరాజంబు సమ్మోహనాశుగంబు. 79

మ. శమనారాతి నివృత్తధైర్యుఁ డగుచుం జంద్రోదయారంభకా
లమునం బొంగిన దుగ్ధసాగరములీలం బక్వబింబాధరో
ష్ఠముఁ గర్ణాంతవిలాసనేత్రము నలిస్వచ్ఛాంబునై యొప్పు గౌ
రిముఖాంభోజమునందు నిల్పె సరసప్రేమంబునం జూడ్కులన్. 80

తే. శైలసుతయును భావంబుకీలు దెలిసి, యంగకంబులఁ బులకంబు లంకురింప
వ్రాల్చె నెమ్మోము లజ్జాభరంబుపేర్మిఁ, గేకరాలోకనంబులఁ గెల్లుమలఁగి. 81

వ. అనంతరం బంతకమథనుం డతర్కితం బైన యింద్రియక్షోభంబు బలాత్కారంబు
గాఁ గుదియించి, చేతోవికారంబునకుం గారణంబుఁ దెలియం దలంచి దిశాంచలంబు
లకుం జూపు పఱుపునప్పుడు కట్టెదుర [illegible] నాతతాంగుండును
నాకుంచితసవ్యపాదుండును జక్రీకృతకార్ముకుండును బ్రహతోద్యుక్తుండును నైన
మన్మథునిం గనుంగొని తపఃపరామర్శవివృద్ధక్రోధుం డయ్యె నవ్వేళ భ్రూభంగదుష్ప్రే
క్షం బగునిరూపాక్షునిలలాటేక్షణంబునం జనియించిన సముజ్జ్వలజ్వాలాజాలం బైన
కృపీటయోని భువనంబులెల్ల భయభ్రాంతంబులై హాహాకారంబులు సేయ నమ్మీనకేతను
శరశరాసనతూణీరంబులతోడం గూడ భస్మంబు చేసిన. 82

సీ. నాగభూషణుఫాలనయనానలముచేతఁ బంచబాణుఁడు బిట్టు భస్మమయ్యెఁ
బ్రబలాభిమంగసంప్రభవమోహంబున రతిదేవి యవశయై వ్రాలె ధరణి
యువతిసంసర్గంబు యోగవిఘ్నం బని యభవుఁ డంతర్ధాన మాచరించెఁ
జెలికాఁడు తన ప్రేమ్రాల నొలికి బూడిద యైన నామని యేడ్చె నా వఱచినట్లు

తే. గౌరి తనచారుసౌభాగ్యగౌరవంబు, విలువ పోయినచెలువున విన్నవోయెఁ
బర్వతేంద్రుండు నిర్విణ్ణభావ యైన, కూర్మినందన నింటికిఁ గొంచుఁబోయె. 83

వ. అనంతరంబ రతిదేవి మోహంధోన్మీలితంబు లైనలోచనంబుల నత్యంతప్రియదర్శనుం

దగుప్రియుం గానక పురుషాకారంబున భూమిం బడియున్న భస్మంబుం గని యిట్లని
ప్రలాపింపం దొడంగె. 84

ఉ. చక్కనివారిలోన సెఱజాణలలో విటరాజకోటిలోఁ
జిక్కనివారిలోఁ గడుఁ బ్రసిద్ధివహించిన నీవు ప్రాణముం
దక్కనచోట నీమనసు ధైర్యమున న్నిసిమింతురాలు గా
నక్కట! పుష్పసాయక! మహాకఠినాత్ములువో మృగేక్షణల్. 85

మ. ప్రతికూలాచరితంబు నావలన నల్పం బైననుం గాంచితే
ప్రతికూలాచరితంబు నీవలన నల్పం బైన నేఁ గంటినే
కృత మెన్నండును లేనిచంద మిది లక్ష్మీపుత్ర! నీయందు న
న్నతిదుఃఖాన్విత డించి పోవఁ దగవా యధ్వానపుంబట్టునన్. 86

క. తలఁతే మన్మథ! గోత్ర, స్ఖలితంబుఁ జఘనసూత్రకరబంధంబుల్
తలఁతే! మఱియుం వసంతో, త్పలకలికారాధనంబుఁ దత్సమయమునన్. 87

క. మెఱయంగ మసురు కురియఁగ, నుఱుమం బురవీథులం బయోధరవేళం
దెఱవల రమణులయొద్దకు, నిఱుఁజీకటినిశల నింక నెవ్వం డనుపున్. 88

సీ. మదిరారసాస్వాదమదవికారంబులు బింబాధరలకు విడంబనములు
ప్రియవియోగంబున బెదరించునాఁ డయ్యె నుడువల్లభుఁడు నిప్పులోదయుండు
కోయిలనోరూరు క్రొత్తమామిడిమోక నవపల్లవంబుబాణత్వ ముడిగె
శుకశారికలు గూడి శోకస్వరంబులఁ బలవింపఁ దొడఁగెఁ జాపంబు గదిరి

తే. మాసములు దుఃఖపడె మధుమాధవములఁ, జిన్నిమలయానిలంబులఁ జిన్నవోయె
మాట లేటికి వేయు నోమగలరాజ!, విశ్వమున నీవు లేకున్న వెలితి వడియె. 89

తే. హృదయమున నుండి యెప్పుడు హృదయనాథ!
ప్రియముఁ జెప్పెద ననుటెల్ల భేషజంబు
హృదయమున నుంట నిజమేని మదన యెట్లు
భస్మమైతివి? నే నెట్లు బ్రదుకఁ గంటి? 90

వ. మన్మథ! మధురాలాపనిసర్గపండితంబు లగుకండుంగోయిలల నేలాకౌ భువనం
బులకు రాజభారంబు వంపవు? ప్రణిపాతయాచితంబు లగు గాఢోపగూహనంబులు
మఱచితే? యార్తవం బగుకుసుమప్రధానంబు నాయంగంబులం దిది నీవు రచి
యించినది కదా? దక్షిణేతరం బగుమదీయచరణంబు లాక్షారాగపరికర్మంబునకుం
దగదో? పతంగమార్గంబున నింగలంబునం బడి భవదంకంబాశ్రయించెదఁగాక
మదనుండు లేక రతీదేవి జీవించు ననునపవాదంబు లోర్వవచ్చునే! నీసుహృన్నీశ్వరుం

డయినవసంతుం డెచ్చట నున్నవాఁడు? పటుక్రోధరేఖానటద్భ్రూభంగభీషణముఖుం డగులలాటలోచనులోచనంబుచిచ్చున నతండును వెచ్చి నిన్నుఁ గూడెనే యని యనేక ప్రకారంబులం బలవింపఁ దత్పరిదేవనాక్షరంబులు బాణపాతంబులంబోలి తూఱ నాటుటయుం నెంతయు నొచ్చి యమ్మధుమాసం బక్కిసలయకోమలికిం బుట్టినమహా వ్యసనం బూరార్పం జేర వచ్చుటయుం. 91

సీ. క్రొమ్ముడి వైశె వెక్కి కుసుమంబు లుమియుచు నవటుప్రదేశంబునందుఁ బొరల
జేవురించిన లేఁత చెక్కుటద్దంబులఁ దాటంక యుగళంబు తన్నియాడ
నాక్రోశపరిదేవనాక్షరవ్రాతంబు కంఠగద్గదికచేఁ గ్రక్కుపడఁగ
హరినీలములచాయ నక్షిగోళమ్ముల సొబగు గాఁ గన్నీటిసోన గురియ

తే. ము_త్తియంబులు పేరులు మఱిసిపడఁగ
హా_స్తముల వీఁగుఁ జనుదోయి యదమకొనుచు
సంబెరం బిచ్చె రతిదేవి శంబరారి
కమలినవసంతు నెదుట దుఃఖార్త యగుచు. 92

వ. ఇవ్విధంబున నారామ పేరామనియెగుట నెమ్మనంబునఁ బేరామనియై వర్తిల్లునార్తి సంబెరంబిచ్చి సొమ్మసిలంబోయి లేచి వసంతునిం గనుంగొని మాధవ! నీచెలికానిం జూడు కపోతకర్బురం బైనభస్మం బైనవాఁడు! నీవు వచ్చుట యెఱుంగండు సుమ్మీ! ససురాసురం బైనజగంబు బిసతంతుగుణం బైనకోదండంబునం గలగుండ్లు వెట్టు నిట్టి జగజెట్టియుం గలండే? యతిపరుషపవనసంపాతాహతం బైనదీపము నుంబోలె నీపరమమిత్రుండు క్రమ్మఱిలండు సుమ్మీ! నాపాపంబునం జేసి విధి వెలి గాఁ గ్రొన్ననవిలుకానిం గొనిపోయె. నీవును బరమమిత్రుండవు గావున నన్నును నగ్నిముఖంబున నీసఖుం గూర్పం బాడి. "శశితోడంగూడఁ గౌముదియు మేఘం బుతోడంగూడ మెఱుంగు" ననుట సకలసమ్మతంబు. కుసుమశరుశరీరభసితచూర్ణంబు శరీరంబునం దాల్చి నామేను విభావసునందు వేల్చెదం గిసలయతల్పంబులకు నిట మున్ను సహాయుండ వగునీకుఁ జితి పేర్పంజాలవచ్చెనే యని సల్కి శోకావేశంబున వెండియుం. 93

సీ. హస్తయుగ్మము మోడ్చి ప్రార్థించి పలికెదఁ దమ్ముఁడా! నా కిమ్ముఁ దగఁ జితాగ్ని
మందమందంబుగా మలయానిలంబులు వెరవుతో మండంగ విసరుఁగాతఁ
బరలోకతృప్తికై బంధు లిద్దఱకును ఘర్మోదకం బిందు తమ్మితేనె
సహకారమంజరీచరుపిండకబళంబు పెట్టుండు మాకునై పికము ముట్టఁ

తే. దేనె పెట్టుండు కస్తూరి దీర్చి యచటఁ, జేర గొజ్జంగపూనీటఁ జెంబు లిడుఁడు

నన్ను వలరాజుఁ దలఁచి మన్నన దలిర్పఁ, దగ సమర్పణ చేయుఁడు దంపతులకు.

వ. అని తెంపుసేసి యగ్నిప్రవేశంబున కాయితంబై యున్నసమయంబున రతి నుద్దేశించి యాకాశవాణి యోమన్మథపత్నీ! సాహసంబు వలవ దుడుగుము. నీకుం జేరువన మేలుగాఁగలయది నీమగఁడు కందర్పుండు భుజాదర్పంబునం గన్నుఁ గానక కనకగర్భుని సమావిర్భూతమనోవికారునిం జేసి తనకుమారికయం దతనికిఁ గాఁగాని తలంపుఁ బుట్టించె. కన్నియంగవసిన తనయన్యాయంబునకుం దాన రోసి సరసిరుహాసనుం డీసునంబుట్టించినవాఁడు కుసుమశరుండుకదా! యద్దురాత్ముండు హరకోపానలంబున భస్మం బగుం గావుత మని శపించిన నది కారణంబుగాఁ బ్రద్యుమ్నున కిద్దురవస్థ తటస్థించె. 95

ఉ. ఎప్పుడు పెండ్లియాడుఁ బరమేశ్వరుఁ డద్రితనూజ వేడ్కతో
నప్పుడు లబ్ధసౌఖ్యుఁ డయి యంబికప్రార్థన నాసదాశివుం
డెప్పటియట్ల సర్వభువనైక ధనుర్ధరునిం బ్రియుం బ్రియం
బొప్పఁగ నిచ్చు నీకు మది నొండు తలంపకు నమ్ము మాత్మలోన్. 96

వ. అని యదృశ్యరూపం బైనభూతంబు రతీదేవిమరణవ్యవసాయబుద్ధి మంగీభవింపం జేసెఁ గుసుమాయుధబంధుం డగువసంతుండును నావృత్తాంతంబునకు సంతసించి యక్కాంత నూరార్చె నాశాపాంతం బవలంబించి శంబరారిపత్నియు గౌరీకళ్యాణకాలమ్ముం బ్రతీక్షించుచు విరహక్షీణం బైనశరీరంబు రక్షించుకొను చుండె నంత.

ఆశ్వాసాంతము

ఉ. మంకణమానివంశమణిమండన! కాంచిపురీనివాస! యే
ణాంకకిరీటదివ్యచరణాంబుజసేవక! వైరిభద్రనా
గాంకుశ! హారహీరదరహాసవిపాండురకీర్తిచంద్రికా
లంకృతదిగ్విభాగ! శుభలక్షణ! వారిరుహాయతేక్షణా! 98

క. కరదీపదానశోభిత, బిరుదాంకిత! యంబునిధిగభీరసుహృదయా!
హరచరణకమలపూజా, పరతంత్రస్వాంత! వంశపావనచరితా! 99

మాలిని. మాచమాంబాసుతా! మానదుర్యోధనా, యాచకాభీప్సితత్యాగచింతామణీ!
ధీచతుర్వర్గ యాస్తిక్యసంజన్నిధీ!, లోచనాంభోరుహాలోలలక్ష్మీకళా! 100

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మాఁచయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

దృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

కావేరీవల్లభ!
లోకస్తవనీయ! సర్వలోకాశ్రయ! ద
ర్వీకరభూషణభక్త! సు
ధీకలితవివేక! యపచిదేవయతిప్పా! 1

వ. ద్వితీయవిలాసం బైనగౌరీకళ్యాణం బాకర్ణింపుము. 2

తే. అవ్విధంబునఁ దనమ్రోల నసమశరుఁడు, తనకుఁగా నీశ్వరునిచేత దగ్ధ మైన
ధరణిధరకన్య నిందించెఁ దనదురూపుఁ,బతులు మెచ్చనిచెలువు నిష్ఫలము గాదె 3

వ. అనంతరంబ వసుంధరాధరకన్య యవంధ్యప్రతిజ్ఞ యై తపస్సమాధినియతత్వంబు
వహియింప నిజాభిప్రాయంబు మేనకాదేవి కెఱింగించిన. 4

ఆ. గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని యమ్మహీధర, సార్వభౌముదేవి చతురభంగి
బుజ్జగించి కూర్మి బొంపిరివోవంగ, హితమితోక్తిఁ బుత్రి కిట్టు లనియె. 5

ఉ. ఎక్కడ లేరె వేల్పులు సమీప్సితదాతలు ముద్దుఁగూన! నీ
వెక్కడ? ఘోరవీరతప మెక్కడ? యీపటుసాహసిక్యముల్
తక్కు శిరీషపుష్ప మవధానపరత్వమునన్ మధువ్రతం
బెక్కిన నోర్చునో విహగ మెక్కిన నోర్చునో నిశ్చయింపుమా. 6

తే. అని నివారించె గిరిపత్ని యనుఁగుఁగూఁతుఁ, బార్వతియుఁ దల్లిమాటఁ జేపట్ట దయ్యె
నీప్సితార్థంబునకుఁ [1]బాఱువాహృదయరుచియు, నిమ్నమున కోడిగిలునీరు నిలుపరాదు. 7

వ. అంత నాచంద్రానన సఖీముఖంబున నిజమనోరథంబుఁ దండ్రి కెఱింగించి యమ్మ
హానుభావు చేత నరణ్యనివాసమునకును ఫలోదయాంతం బైనతపస్సమాధికిని నానతి
వడసి దృఢప్రతిజ్ఞానిర్వాహంబున. 8

ఉ. భూధరరాజకన్య మణిభూషణముల్ దిగఁద్రావి యీశ్వరా
రాధనకేళికౌతుకపరాయణ యై ధరియించెఁ బాండుర

---

1. జాఱు.

ఘాధృతిపూర్వకంబుగఁ బ్రగాఢపయోధరమండలీసము
త్స్వేదవిశీర్ణసంహతుల నేలుమహీరుహవల్కలంబులన్. 9

తే. చంచరీకాంగనాగరుచ్ఛాయ నేలు, కుటిలకోమలతరదీర్ఘకుంతలములు
మడమ లంటఁగ నిడుపాటిజడలు [1]గట్టి, పాశుపతదివ్యదీక్షఁ జేపట్టె గౌరి. 10

సీ. ముత్యాలమొలనూలు మురువుసూపెడునట్టి జఘనంబుపై మౌంజి సవధరించెఁ
కందుకక్రీడపై గారాబు పచరించు హస్తాబ్జములఁ బూనె నక్షమాల
కస్తూరికాంగరాగములతో విలసిల్లు తనువల్లి హత్తించె ధవళభూతి
బొమ్మపెండిలిపాటఁ బ్రొద్దుపుచ్చు నెలుంగు నీలకంఠస్తోత్రనియతిఁ గూర్చెఁ

తే. పసిఁడికమ్ములయందంపుఁ బట్టుచేల, కొంగుచాటున వర్ధిల్లుకుచభరమున
గంతఁగా వైచెఁ బులితోలుకళవసంబుఁ, బరమకళ్యాణి గిరిసార్వభౌమతనయ. 11

తే. హంసతూలికపాన్పుపై నలరుమొగ్గ, యొత్తునును మేను గల్గునీలోత్పలాక్షి
బాహువల్లితలాడగాఁ బవ్వళించె, శైలపాషాణపట్టికాస్థండిలమున. 12

తే. పాశుపతదివ్యదీక్షావిభాసమాన, దివ్యతేజోవిశేషసందీప్తమూర్తి
కాలతాంగికి శతవృద్ధులైనమునులు, ప్రణతు లగుదురు భావిప్రభావశక్తి. 13

వ. ఇవ్విధంబున ధరశిఖరంబులయందలిహరిణకిశోరంబులకు నరణ్యబీజాంజలినిధానంబునుం దరులతాకుంజంబులకు నిర్ఝరధారాసేకంబును నొసర్చుచుఁ గృష్ణాజినోత్తరాసంగవతియు సర్వాంగభసితాభ్యంగమంగళస్నానయు నై కొంతకాలంబు గడపి కాంక్షితంబు కడఁగానక తెంపు సేసి మండువేసవిం గనగన మండు నగ్నిముఖంబు నడుమన నిలిచి మధ్యాహ్నకాలంబున నర్కమండలం బాలోకించియు వర్షాకాలంబునఁ బక్ష్మపాళీక్షణస్థితంబులును తాడితాధరంబులును బయోధరోత్సేధనిపాతచూర్ణితంబులును త్రివళీక్షణస్ఖలితంబులును నాభిగహ్వరప్రవిష్టంబులు నగుజలధరజలబిందుధారలం దోఁగియు శిశిరకాలంబునం దివతాళించుకొలంకులలోనం బుక్కిటిబంటినీట నిశాసమయంబుల నిలిచియుం నంబుచుళీ(ళు)కంబులును నుడుపతికరంబులును సురకరువలిం డుల్లినజీర్ణతరుపర్ణంబులును నాహారంబుగా దుష్కరం బైనతపంబు సేయుచుండ నొక్కనాఁడు. 14

మ. అజినాషాఢధరుండు ప్రౌఢతరభాషాలిప్రగల్భుండు నీ
రజబంధుప్రతిమానతేజుఁడు జటారాజిచ్ఛటాతామ్రమూ
ర్ధజుఁ డేకాకివటుండు బ్రాహ్మణుఁడు విశ్రామార్థముంబోలె నా
త్రిజగన్మోహనమూర్తిసన్నిధికి నేతెంచెన్ వనాంతంబునన్. 15

తే ఇవ్విధంబున నేతెంచి యెదుట నిలిచి, గౌరి నాశీర్వదించె నక్కపటవటుఁడు
కలితకోమలనవకుశగ్రంథి యైన, యంగుళీపల్లవంబుల హస్తమెత్తి. 16

1. గట్టెఁ, బాశుపతదివ్యదీక్షఁ జేపట్టె గౌరి.

వ. పార్వతియుం బహుమానపురస్సరంబుగా నయ్యుర్వీసురవటునకు నతిథిపూజ యొనర్చిన
నతండును గొండరాచూలి సేయుసత్కారం బంగీకరించి ముహూర్తమాత్రంబు
విశ్రమించి మెయివడిచూపునం జూచి ప్రస్తావనోచితంబుగా ని ట్లనియె. 17

సీ. సలిలంబు త్రిషవణస్నానక్షమం బౌనె యంభోజపత్రదీర్ఘాయతాక్షి!
కుసుమంబులును నిధ్మకుశపల్లవంబులు సులభంబు లై యున్నె సుందరాంగి!
సత్వంబు లన్యోన్యజాతివైరముఁ దక్కి శాంతి వైకొని యున్నె చంద్రవదన!
యనుదినంబును దేహయాత్ర కాయిత మానె నీవారపాకాది పూవుఁబోణి!

తే. శక్తికొలఁదిఁ దపశ్చర్య సంఘటింతె, ఫలముపై నాస నాగ్రహాబంధ ముడిగి
తామ్రబింబోష్ఠి ధర్మసాధనములందు, నాద్య మగుసాధనంబు దేహంబ కాదె. 18

క. మగువా! నీపెంచినలత, చిగురున ముకుళంబు నుల్లసిల్లెనె చెపుమా!
పగడపుఁగెమ్మోవిపయి, న్నగ వుదయించినవిధంబునం బ్రస్ఫుటమై. 19

క. పంకజలోచన! కరద, ర్భాంకురములు చేసినట్టి యపరాధముఁ నర్
రంకుమదపోతకంబుల, జంకింపవుగా తపఃప్రశాంతి వెలితిగాన్. 20

తే. ఆభ్రవీథీపరిచ్యుతం బైనయట్టి, యమరతటినీ జలప్రవాహమ్ముకంటె
ధరణిధరరాజు నీచరిత్రంబుకతనఁ, బరమపావనుఁ డయ్యె నోపద్మనయన! 21

వ. సంబంధంబు సాప్తపదీనంబు గావున నింతతడవు నీతోడఁ గదిసి పలుకు చునికిం
జేసి యే నాప్తుండఁ గావున నొక్కమాట యడిగెద. బ్రాహ్మణజాతిస్వభావ సులభం
బైన చాపలంబుఁ జూచి హెచ్చు గుందాడం బని లేదు. రహస్యంబుగా కుండె
నేనిం జెప్పుము. 22

సీ. ప్రథమప్రజానాథ పావనకులమునఁ బ్రభవించి తబల! ప్రపంచసార
సౌందర్యసంపద సడిసన్నదానవు నశ్వరం బైశ్వర్యనైపుణంబు
సౌఖ్యంబు నిరవధి సర్వసామగ్రి నీ యెఱచేతిభాగ్య మత్యాయతంబు
భాగ్యంబు నీకేమి బ్రాతి యైనది మనోరథ మేమి చెప్పుమా రాజవదన!

తే. దుష్కరం బైనతప మిట్లు తొడరి చేసి, మేను డయ్యించుకొనఁగ నేమిటికి వచ్చెఁ
జిత్తము విచారమార్గంబుఁ జేరఁ దెచ్చి, తత్వముఁ దెలియఁ జెప్పు చూతము మృగాక్షి!

వ. పితృగేహంబున నవమానంబు పుట్టదు గదా! పన్నగఫణారత్నంబుమీఁదఁ జేయి
సాఁచువాఁడు గలండే! నిండుజవ్వనంబునకుం దగినవిభూషణంబులు తొలంగంబెట్టి
వార్ధకోచితంబు లగువల్కలంబు లెట్టులు ధరించితివి? దేవలోకనివాసంబున కాసప
డె దేని నది వృథాశ్రమంబు! నీపుట్టినిల్లు దేవభూమియకదా? తగినవరునిం గామించి
సమాధి వహించితి వేని నదియుం నీకుం దగదు రత్నం బొరునిచే నన్వేషింపఁబడుఁ

గాని యొరు నన్వేషించునే? నిట్టూర్పుగాడ్పులచే దుర్లభజనానురాగంబు నీయందుఁ జేటపడుచున్నది. అట్టి కఠినహృదయుం డెవ్వఁడొకో! వాఁ డెవ్వని నపేక్షించియెని నీవు తపంబు సేయుచుఁ గలమాగ్రపింగళం బగుజటాభారంబు ధరియింపఁ దగ దని యంత నిలువక యక్కపటవటుండు. 24

ఉ. వినుము బ్రహ్మచారిఁ దరళేక్షణ! నీవును గన్య వెంతకా
లానకు నీకుఁ బెండ్లియ ఫలం బగు నేని విచార మేల స
న్మానముతోడ నన్ను మునిమాన్య వివాహము గమ్ము లెమ్ము కా
దేనిఁ దపంబులోనిసగ మిచ్చెద మాను తపోభిమానమున్. 25

వ. అనినం బార్వతి యమ్మిథ్యావటుకవచనం దనమనోరథం బెఱిఁగింప నొల్లక వయస్యం గనుసన్న సేసిన నచ్చెలికత్తెయు న త్తపోధనకుమారునితో ని ట్లనియె. అయ్యా! నీకుఁ గుతూహలంబు గలదేని వినుము. కాలకంఠకఠోరకంఠహుంకారప్రవర్తకం బగు పువ్వుచాపునిసమ్మోహనాస్త్రం బీకన్యహృదయంబుననాటిన నాఁటంగోలె లలాట చందనధూసరాలక యై తుహినసంఘాతతతశిలాతలం బగుజనకునింట ధృతిం జెందక మహేంద్రప్రభృతు లగుదిగీశుల నుజ్జగించి పినాకపాణిం బతిఁగాఁ గోరి తపంబు సేయ సమకట్టె. సబాష్పకంఠస్ఖలితంబు లగుసంగీతాక్షరంబుల విరూపాక్షుచరిత్రంబు పాడుచు వనాంతసఖు లగుకిన్నరరాజకన్యకల వగపించుచుఁ ద్రిభాగశేషంబు లగునిశాసమయంబుల నించుకించుక నిద్రించుచుఁ గలఁ గాంచి నీలకంఠ! యెచ్చోటికిం జనియెద వని యసత్యకంఠార్పితబాహుబంధన యయ్యును విరహవ్యథాదుస్సహం బగుతపోభారంబున భర్గు వశీకరింపం దలంచి యున్న యది యనిపల్కిన.

చ. వికవిక నవ్వి యక్కపటవిప్రకుమారుఁడు మేలు లెస్స వా
నికి నయి రాగబంధమును నిల్పె మదిం దరళాయతాక్షి మీ
సకియ వివాహవేళఁ బురశాసనుపాణిఁ బరిగ్రహించుచో
మొకమున బుస్సుమంచు నహి [1] మ్రోఁగిన నెట్లు భయంబు [2] చెందునో. 27

సీ. రాయంచ యంచుఁ జీరకు జోక యగుఁగాక పచ్చిమేనికతోలుఁబచ్చడంబు
హరిచందనాస్పదం బగుచనుంగవమీఁదఁబట్టుఁ జేకొనుఁ గాక భసితధూళి
కమనీయచరణలాక్షారాగలేఖచే ముద్రితం బగుఁ గాక రుద్రభూమి
కలితముక్తాఫలగ్రైవేయకంబుతోఁ దులదూఁగుఁ గాక పెంజిలువపేరు

తే. మనువు లెస్సయి యుండెడి బో మానవతికి
నివ్విధం బన్న లోకంబు లెల్ల నగరె

1. మ్రొగ్గిన. 2. నొందునో, లిమ్మకవిపాఠము (లి. పా.)

యహాహా ! [1]ముదిగోద నెక్కి భిక్షాటనంబుఁ
జేయఁ బోవుట యదియుం మేల్పాయ చువ్వె. 28

*ఉ. అంధపరంపర న్వెడఁగవై యభవు న్వివి వానితోడి సం
బంధము గోరి నిర్భరతపఃకృశకోమలదేహయష్టివై
బాంధవకోటి తోడఁ బెడఁబాసిన నీవును నింద్యవౌదు సౌ
గంధిక బంధురేఖ యనఁ; గామిని! మాటలు వేయు నేఁటికిన్. 29

ఉ పుట్టు వెఱుంగ నెవ్వరికిఁ బోలదు మూఁడవకన్నుఁ జూచి చే
పట్టఁడు వెఱ్ఱివాఁ డయినఁ బ్రాణహరుం డఁట జంతుకోటికిన్
గట్టినతోలుచీర కలకల్మి ప్రకాశము సేయుచున్న దె
ప్పట్టునఁ జూచినన్ శివునిపైసి యెఱుంగఁగరాదు భామినీ. 30

తే. మాటలేటికిఁ జాలింపుమా తపంబు, హరునిఁ గూర్చి సరోజపత్రాయతాక్షి !
వధ్య తివియంగఁ బాఁలినవాఁడికొఱ్ఱు, యూపసత్క్రియకర్హమైయున్నె చెపుమ. 31

వ. అనిన నక్కపటవటునకు నవ్వధూటి యిట్లనియె 32

ఉ. చాలు వివాదము ల్పదిగ శంభునిఁగూర్చి యిట్టిపల్కు లీ
వాలముచేసి పల్కితివి యైనను నా వివు చంద్రమఃకళా
మాళిపయి న్మదీయ మగుమానస మెంతయుఁ జిక్కె నింక నేఁ
జాలుదు నయ్య యెమ్మెయి భుజంగవిభూషణునిం దొరంగఁగన్. 33

వ. అని జయావిజయలం గనుంగొని యహాంగంబులఁ గెంపు గదుర నీబ్రహ్మచారి శం
కరుని గుఱించి యింకను వంకరకొంకరమాటలాడ నుంకించుచున్నవాఁ డితని మెడ
వట్టి నూకుం డని పల్కు కోపావేశంబున. 34

చ. జిలుఁ గగువల్కలాంచలము చె న్నయి చన్నులమీఁద జాఱఁగా
నలుకఁ దుపార్శ్వశైలసుత యవ్వలిమో మయి నాలు గేన్పదం
బులు సని భ్రూకుటీకుటిలముగ్ధలలాటముఖేందుబింబ యై
మలఁగి కనుంగొనెన్ భుజగమండనుఁ [2]డైనశఠద్విజోత్తమున్. 35

శా. సాక్షాత్కారముఁ జెంది నవ్వుచు గిరీశానుండు ధాత్రీధరా
ధ్యక్షాపత్యముఁ బ్రేమనిర్భరకటాక్షాలోకనప్రౌఢిమన్
వీక్షించెన్ దరళాక్షియుం న్మనమున న్వ్రీడాప్రమోదక్షమా
దాక్షిణ్యంబులు సందడింప నిలిచెం దత్సన్నిధానంబునన్. 36

చ. అరు దగునీతపమ్మునకు నమ్ముడువోయితి నేలుకొమ్ము నీ
వరవుడ నంచు శూలి ప్రియవాక్యములం దగ గారవింపఁగా

---

1. ముదిగొడ్డు. * ఈపద్యము కొన్నిప్రతులఁ గానరాదు. 2. నక్కపట ద్వి.

ధరణిధరేంద్రనందన యుదగ్రతపోమహనీయవేషనా
భర మఖిలంబు వీడ్కొలిపి భావమునం బరితోష మందుచున్ 37

వ. జయవిజయు లనుప్రాణసఖులతోడం గూడ మాతండ్రి హిమవత్పర్వతేంద్రుండు దేవరకుఁ బ్రమాణీకరింపం బాత్రం బయ్యెను. కన్యకం బిత్రుపరాధీన నగుట దేవర చిత్తంబున నవధరింపవలయు నని విన్నపంబు సేయించిన. 38

తే. అమృతకరమౌళి యవుఁ గాక యనుచుఁ బలికి, వేడ్క గిరిరాజనందన వీడుకొలిపి
తారగిరి కేగి దివ్యచిత్తమునఁ దలఁచె, సప్తమునుల నరుంధతీసంయుతముగ. 39

శా. ఆసప్తర్షు లరుంధతీసహితులై యాకాశమార్గంబునన్
భాసందోహము సూర్యచంద్రరుచులన్ భంజింపఁగా డిగ్గి కై
లాసస్థానముఁ జేరవచ్చి కని రుల్లాసంబునన్ హేమపీ
ఠాసీనుం డయి దేవత ల్గొలువ రాజైయున్న శ్రీకంఠునిన్. 40

మ. పదియార్వన్నె పసిండివల్కలమునన్ భాసిల్లుముత్యాలజ
న్నిదముల్ రత్నమయాక్షతంబులును మాణిక్యంపుఁబాత్రంబునన్
జడ లొప్పన్ ధరియించి యల్పధరణీజాతంబులన్ బోలెఁ గ
ట్టెదురన్ నిల్చినదివ్యసంయముల సంవీక్షించి సంభావనన్. 41

సీ. ఆకాశగంగలో నఘమర్షణస్నాన మహరహంబును జేయునట్టివారిఁ
బ్రస్థాపితాశ్వుచే భానుమంతునిచేత గురుభావమున మ్రొక్కఁ గొనెడివారి
[1]సంత్యకాలమ్మునయం దుర్వితోఁగూడ నుదధిలోపల మున్గకున్నవారి
సర్గశేషమునకై సాహాయ్య మొనరించి పరమేష్ఠిచే మెచ్చుఁ బడయువారి

తే. గగనమును లేడుపుర వారికట్టెదురను, పతిపదంబులపై దృష్టి భక్తి నిడిన
దివ్యచరిత నరుంధతీదేవిఁ జూచి, సమ్మదము నొందె కందర్పశాసనుండు. 42

తే. అంధకారి యరుంధతి నాదరించె, గౌరవంబున భేదంబు గలుగనుండఁ
బెద్దవారికి స్త్రీపుంవిభేద మేల, మాననీయంబు పుణ్యకర్మంబుగాక. 43

క. ఆఋషులఁ జూడ శివునకుఁ దారపరిగ్రహము వెంటఁ దద్దయుఁ దగిలెన్
దారపరిగ్రహమే కద, సారపుధర్మముల కెల్ల సాధన మరయన్. 44

ఉ. పర్వతసార్వభౌముసుతపై ననురాగము సంప్రరూఢమై
శర్వుని చిత్తవృత్తి కొనసాగుచు నుండుట కానవచ్చుటం
బూర్వపుఁదప్పుఁ జేసి వెతఁ బొందుచు నున్నయనంగుఁ డెంతయున్
నిర్వృతిఁ జెందె నా తనదునీతి [2]ఫలించి తపంబు పండినన్. 45

---

1. ఆవిసూకరవంప్రయం. 2. ఫలించుకతంబు వచ్చినన్.

వ. అప్పుడు సప్తర్షులు హర్ష వినయభక్తిశ్రద్ధావిశ్వాసతాత్పర్యంబులు మనంబునం బెనఁ
గొనంగఁ గేలుదోయి మొగిచి ఫాలభాగంబునం గీలించి కంటకితకపోలభాగులై దేవా!
యింతకాలంబునకుం గదా మాతపోదానాధ్యయనయజ్ఞవ్రతాదిధర్మంబులు ఫలి
యించె. భువనాధ్యక్షుండ వైననీవు మనోరథాగోచరుం డైనమున్ననం జేసి మనోవిష
యంబున మన్నించితి వింతకంటెను భాగ్యంబుగలదే? యెవ్వానిచిత్తంబున నీవు వర్తిం
తువు వాఁడు కృతార్థుండు గదా! ఏచిత్తంబున వర్తించుమాకృతార్థత్వంబు వేఱె
వర్ణింప నేల? సోమార్కస్థానంబులకు నెక్కుడవ రైన చక్కి సంచరింతు రను
కీర్తిస్ఫూర్తి దేవర మాకుం గృపసేసిన యీ సంస్మరణానుగ్రహంబునం జేసి
యినుమడించె. భవత్సంభావనావిశేషంబునయందు మాకు బహుమానంబు ప్రత్యయం
బునయ్యె. యుష్మదనుధ్యానసంభవం బగు ప్రమోదభారంబు మాయంతరంగములయం
దంగీకరించుటకు సకలభూతాంతర్యామి వగునీవ ప్రమాణంబు. మాటలు వేయు నేటికిఁ
జింతితోపస్థితుల మైనమమ్ము నేకునిపంపునఁ దలంచితిరో యానతిం డనుటయు. 46

చ. లలితజటాకిరీటసదలంకృత మైనశశాంకరేఖ కో
మలరుచి దంతదీధితిసమాజముతోఁ బొదలంగఁ జేరుచున్
బలికె లలాటలోచనుఁడు ప్రస్ఫుటభంగి మునివ్రజంబుతోఁ
దొలకరిమేఘఘోషములతోఁ బురణించు సముచితధ్వనిన్. 47

తే. ఎఱుఁగుదురు కాదె మీరు మాహృదయవృత్తి, నాకొఱకు నేన వర్తింతు నేకృతులను
మన్మహామూర్తు లెనిమిది మానులార, భువనరక్షాప్రయోజనంబునకె కాదె. 48

తే. విప్రకృతు లైనయబ్బంపివేల్పు లెల్ల, మనఁగఁ గోరిరి సేనాని మత్ప్రసూతి
ననఘులార! తృష్ణాతురు లైనవారు, వారివాహంబు ఘనవృష్టిఁ గోరినట్లు. 49

వ. ఏతదర్థంబ పార్వతిని ధర్మపత్నిఁగా నపేక్షించుచున్నవాఁడ. మాకొఱకు మీరు
హిమాచలంబునకుం బోయి యక్కార్యంబు సంఘటింపవలయు. యుష్మత్సంఘటితంబు
లైనసంబంధముల కెన్నండును వికారంబు పుట్టనేర దభ్యున్నతుండును స్థితిమంతుం
డును వసుంధరాభారధూర్వహుండును నగుసర్వధరాధరసార్వభౌముండు సంబంధబాంధ
వార్హుండు. కన్యార్థంబ యిటు ప్రవర్తించుపుడు భవత్ప్రణిహితంబు లైనపురాణాగ
మాదులు గదా లోకవ్యవహారంబులకు నిదర్శనంబులై యుండు. నీయరుంధతీదేవియు
నీకార్యంబునకు సహాయ కాఁగలదు. విశేషించి వివాహశోభనకార్యంబులయందుఁ
బురంధ్రిజనంబులకుఁ జనవుచెల్లు నిది శుభముహూర్తం బిప్పుడ కదలి యోషధిప్రస్థ
పురంబునకుం జనుండు. కైలాసశానుప్రదేశంబులఁ బునస్సమాగమం బగుం గాత మని
శంభుండు విస్రంభగంభీరంబుగా నానతి యిచ్చిన. 50

మ. అతఁడు సమస్తసంయమిజనాఢ్యుఁడు శైలసుతాపరిగ్రహో
ద్యతుఁ డయి యుండఁగా సురమహర్షివరేణ్యులు ప్రాక్తనప్రజా
పతులు తదాదిగా హృదయపంకరుహంబులతోఁ బరిగ్రహ
వ్యతికరసంభవం బయినయచ్చప్రలజ్జ పరిత్యజించుచున్. 51

వ. మహాప్రసాదం బని యంబరమార్గంబున హిమవంతంబు డాయం జని. 52

తే. గగనమున నుండి డిగ్గి సత్కారయుక్తి, వెలిఁగె హిమపర్వతాంతరస్థలమునందు
నిర్మలం బైననిధిలోని నీడఁదోఁచు, నిండుబింబంబులనుబోలి ఋషిగణంబు. 53

శా. పాదన్యాసములన్ ధరిత్రి పరికంపంబొంద నత్యంతస
మ్మోదంబున్ భయభక్తులున్ మనమునన్ ముట్టంగ శైలేంద్రుఁ డం
భోదాకారముతోడ డిగ్గినమహాపుణ్యాత్ములన్ సర్వలో
కాదిశ్రేష్ఠుల వే యెదుర్కొనియె నర్ఘ్యాపూర్ణహస్తాబ్జుఁ డై. 54

తే. ధాతుతామ్రాధరుఁడు దేవదారుభుజుఁడు, సానువక్షస్స్థలుఁడు వటస్కంధుఁ డైన
మంచుగుబ్బలిరాజు సంభ్రమముతోడ, ఋషిసమూహంబు నతిభక్తి నెదురుకొనియె.

సీ. విధిమార్గ మొక్కింత విసరవోకుండ నర్ఘ్యపాద్యాదిక్రియాకలాప
మాచరించి వినిర్మలాచారసంపన్ను లగునమ్మహాత్ముల నాదరమున
నతఃపురానకు నల్లఁ దోడ్కొని పోయి క్రమముగా నుచితాసనముల నునిచి
స్వాగతకుశలవార్తాను పూర్వకముగ నతిగభీరప్రస్ఫుటాక్షరముల

తే. వారితో నిట్లు లనియె నమ్మేరుసఖుఁడు, గాఢవినయావనతపూర్వకాయుఁ డగుచు
హస్తయుగళంబు మొగిచి సంప్రార్థనమున, యాపవర్గపదం బగునట్టుగాఁగ. 56

తే. అపపయోదసముద్భవం బైనవాన, యనధిగతపుష్పజాలకం బైనఫలము
పుణ్యనిధులార! నాగృహంబునకు మీరు, తలఁపుగానితలంపుగాఁ దారసిలుట. 57

క. రెంటను నేఁ బావనుఁడను, వింటిరె మునులార! మీపవిత్రాంఘ్రులు న
న్నంటుట మదీయమూర్ధము, వెంటంగా నభ్రగంగ వెల్లివిరియుటన్. 58

సీ. స్థావరం బగుమేను పావనత్వముఁ జెందె భవదీయపాదసంస్పర్శనమునఁ
గడగంటి నాజన్మ కలికృతార్థతఁ బొందఁ గన్నులారఁగ మిమ్ముఁ గానఁబడసి
యుష్మత్కృపాసమభ్యుదితసంతోషంబు నిండి దైవాఱె నా నెమ్మనమున
మీతేజమున నాదుమేనిలోఁ దహాతహ కలుషాంబుపటలంబు గ్రాఁగి పోయె

తే. ననుఁ గృతార్థుని జేయఁ బావనునిఁ జేయఁ, బరమపుణ్యునిఁ జేయ సంపన్నుఁ జేయఁ
దలఁచి యేతెంచితిరి గాని తక్కఁగలదె, కార్య మానతి యిం డార్యవర్యులార! 59

మ. అని పర్జన్యకఠోరగర్జ కెనగా నాడంబరాటోపముం

జెనయం బల్కు గభీరనిస్వనమునన్ శీతాచలేంద్రుండు ప
ల్కిన నందందఁ బ్రతిధ్వను ల్మణిగుహాగేహంబులం దుండఁగా
నినుమార్పల్కినరీతిఁ దోఁచె నపు డూహింపన్ మునిశ్రేణికిన్. 60

వ. అప్పు డంగిరసుం డందఱిమునులయనుమతి నప్పర్వతేంద్రున కి ట్లనియె. 61

క. సర్వము సంపన్నంబగు, నుర్వీధరసార్వభౌమ యుల్లము నీకున్
సర్వోన్నతంబు గాదె య, ఖర్వము లగునీమహాశిఖరములభంగిన్. 62

వ. చరాచరభూతజాలంబులకు నాధారుండ వగునిన్నుం బురాణబ్రహ్మవాదులు విష్ణుం డని స్తుతింతురు. సప్తపాతాళభవనగోళమూలాధారంబ వగునీవు భూభువనంబు ధరియింపనినాఁడు భుజంగమశేఖరుండు మృణాలపేశలం బగుఫణామండలంబున నిడి ధరింప సమర్థుం డగునే? సత్పావనంబులును నాసేతుసముద్రావనిచిహ్నంబులు నగు నీసలిలప్రవాహంబులు భవత్కీర్తితీర్థంబులంబోలి భువనపావనంబులు. తిర్య గూర్ధ్వాధరస్థానంబు లాక్రమించి త్రివిక్రమావతారంబున విరాడ్రూపంబు వహించినవిష్ణుశ్రేణి ననుకరించెదవు. నీకు నితరపర్వతంబులకును సాటియే. ఇది యిట్లుండ నిమ్ము. మేము వచ్చినకార్యంబు సావధానుండ వయి యాకర్ణింపుము. 63

సీ. ఏవేల్పులకు లేనియీశ్వరశబ్దంబుఁ దాల్చు నెవ్వఁడు సుధాధామతోడ
నవనిప్రభానంబు లైనయంగంబుల నవరించు నెవ్వాఁడు సకలజగము
నేకతంబున వసియించి యెవ్వనిఁ గంద్రు యోగీశ్వరేశ్వరుల్ యోగదృష్టి
నెవ్వనిపదము సూక్ష్మేక్షుబుధులు పునరావృత్తిశూన్యం మందురు తెలిసి

తే. యతఁడుశంభుండు విశ్వలోకైకసాక్షి, యనఁగ బుత్తెంచినాఁడు నీయనుఁగుఁగూతు
నిమ్ము పెండిలిపెద్దల మేము మీకుఁ, దుహినగిరిరాజ! భాగ్యవంతుండ వైతి. 64

సీ. త్రైలోక్యమునకుఁ జంద్రకళాధరుఁడు తండ్రి తల్లి యాఁగాక యీతలిరుఁబోఁడి
వారునకు మ్రొక్కి యనంతరం బమరు లీకుటిలకుంతలకు మ్రొక్కుదురుగాక
యీతలోదరి నిచ్చి హితబాంధవంబున నగుదుగాక గురుండ వఖిలపతికి
నీరాజబింబాస్య కారణంబుగ నద్రికులము దేవకులంబుఁ గలియుఁగాక

తే. తగినవరునకుఁ గన్యకాదాన మిచ్చు, నంతకంటెను మఱి భాగ్య మన్య మేది
తల్లిదండ్రుల కఖిలభూధరవరేణ్య!, సకలయజ్ఞాంగసముదాయజన్మభవన! 65

తే. దా*తవఁట నీవు మేము సంధాతలమఁట, గౌరవపుఁ బెండ్లికూఁతురు గౌరియంట
శంభుఁడఁట పెండ్లికొడు కిది సంప్రదాయ, మభినుతింపఁగఁ దగుఁ బర్వతాగ్రగణ్య!

మ. అని దేవర్షి బహుప్రకారమధురవ్యాహారసందర్భముం
బనిగొం చుండఁగఁ దండ్రిపార్శ్వమున సద్భావంబు లజ్జాభరం

*దాతవటె...మటె, గౌరియట్టె...శంభుఁడటె.

ఋను మౌగ్ధ్యంబును దోఁప నమ్రవదనాంభోజాత యై యల్లన
ల్లన లెక్కించుచు నుండెఁ బాణి నవలీలాపద్మపత్రంబులన్. 67

తే. భూమిధరరాజు సంపూర్ణకాముఁ డయ్యె
ముదముతో మేనకాదేవి మొగము సూచి
కన్యకాదానవేళలఁ గలదు చనవు
క్షితి గృహస్థులకంటె సద్గేహినులకు. 68

వ. అనంతరంబ తనమూర్తికన్యం జూచి హిమవంతుండు. 69

సీ. రావమ్మ తల్లి! సర్వజగచ్ఛరణ్యున కమృతాంశుచూళికి నైతి భిక్ష
యర్థులై వచ్చినా రాదిమబ్రహ్మలు ఘనపుణ్యరాసులు గగనమునులు
పరమపతివ్రతాపరిషచ్ఛిరోమణి యనె యరుంధతి త్రైలోక్యైకవినుత
నీవు కారణముగ నెఱయంగ సిద్ధించె భాగ్యంబు గృహమేధి ఫలము నాకు

తే. ననుచు మ్రొక్కించె ఋషులకు నందఱకు, నబ్జభవుకోడలికిఁ దుషారాద్రినాథుఁ
డవధరింపుఁడు శివునియర్ధాంగలక్ష్మి, ప్రణతి యొనరించె మీ కని పల్కె నగుచు. 70

తే. ఈప్సితార్థక్రియాసముపేతుఁ డైన, శైలపతిమాట కందఱు సంతసిల్లి
ప్రణతి యొనరించి యంజలిపాణి యైన, గౌరి నాశీర్వదించిరి గగనమునులు. 71

వ. అనంతరంబ యభిలషితవరసంప్రాప్తిసముపజాతకుతూహల యగు నాహంసగమన నరుంధతి తనతొడలమీఁద గూర్చుండఁబెట్టుకొనియె. మునులును వినిశ్చితకార్యులై వివాహతిథి నేఁటికి నాలవనాఁ డని ముహూర్తనిశ్చయంబు సేసి సారుంధతీకులై హిమాచలంబు నామంత్రించి చని విశుద్ధం బైనకార్యార్థంబు విన్నవించి యమ్మహాదేవుం డనుప నిజస్థానంబుల కరిగిరి. పశుపతియును నెట్టకేలకు దివసత్రయంబు గడపుచుండె నట యోషధీప్రస్థపురంబునందు. 72

తే. ఓషధీనాథుఁ డభివృద్ధి నొందు చుండఁ, దిథికి జామిత్రగుణము సంధిల్లుచుండఁ
బర్వతేంద్రుండు సముపేతబాంధవుండు, పుత్రికోద్వాహకళ్యాణమునకుఁ దొడఁగె.

తే. నవశుభారంభసంవిధానముల నపుడు, కౌతుకవ్యగ్రకాంతానికాయ మగుచు
ననుపమస్ఫూర్తి సానుమంతునిపురంబు, సకలమును నొక్కయిలువోలె సంభ్రమించె.

సీ. సంతానకద్రుమచ్ఛాయాసమాకీర్ణ రాజవీథీపరిభ్రాజితంబు
ధవళచీనాంశుకోత్తమసమాకల్పిత మహనీయతరకేతుమండనంబు
సమధికస్తంభకాంచనతోరణావళి మేళనోత్తేజిత మిహిరదీప్తి
ప్రతిగృహద్వారపర్యంతసందానిత సుమగుచ్ఛమాలికాసుందరంబు

తే. గరుడగంధర్వకిన్నరఖచరయక్ష, సిద్ధవిద్యాధరాంగనాశ్రేణిభరిత

మఖిలలోక విలోచన హర్ష కరము, రాజితం బయ్యె నోషధీప్రస్థపురము. 75

ఉ. ఎందఱు కల్గినం గలుగనీ హిమభూధరచక్రవర్తికిఁ
నందను లవ్వివాహపు దినంబులలో సుమకోటిమీఁదఁ బూ
ర్ణేందునిభాస్యమీఁద హరిణేక్షణమీఁద విశిష్టదృష్టి నా
నందము గల్గియుండెను మనంబున మేనక పొంగె నత్తఱిన్. 76

గీ. అంకముననుండి యొకతెంచె నంకమునకు మండనం బూడ్చి ధరియించె మండనంబు
ప్రేమబంధంబు సంభిన్న భిన్నమయ్యె, బంధులకు గౌరియం దొక్కపగిది నుండె. 77

వ. మైత్రీముహూర్తంబున నుత్తరఫల్గునీనక్షత్రంబునకుం జంద్రయోగంబు గలుగుచుండఁ
బలిపుత్రవంతు లగునమ్ముత్తైదువ లమ్ముత్తకాళినికి శృంగారంబు సేసి రపుడు. 78

తే. గౌరసిద్ధార్థవినివేశకలిత మగుచుఁ, దరుణదూర్వాప్రవాళసంభరిత మగుచు
నాత్మరక్షాశిలీముఖం బగుచు నపుడు, బాల కభ్యంగమై పఖ్యలీల యమరె. 79

క. బంగారుకంకపత్రముఁ, గెంగేల ధరించి యొప్పె గిరినందన య
భ్యంగముకతఁ భాస్కరకర, సంగత యగువిదియనాఁటిశశికళవోలెన్. 80

సీ. కమనీయలోధ్రకల్కంబునలుఁగున నభ్యంగతైలంబు నపనయించి
యాశ్యామ మైనకాలాగరుద్రవమున నంగరాగాలేప మాచరించి
కస్తూరి పునుఁగును గంధసారంబును సంపంగినూనెయు సంతరించి
యభిషేకవిధియోగ్య మగుమడుఁ గొల్లియ నిర్ణాభిబిలముగా నెఱికి గట్టి

తే. చలువనెల వైన ముత్యాలచవికెలోనఁ, బృథులమాణిక్యశశికాంతపీఠియందుఁ
బదియునార్వన్నెపసిఁడికుంభములనీట, జలకమార్చిరి గౌరికిఁ జంద్రముఖులు. 81

వ. మంగళస్నానవిశుద్ధగాత్రియు గృహీతప్రత్యుద్గమనీయయునై ప్రఫుల్లకాశయగుశర
త్కాలవసుంధరయుంబోనిపార్వతిం దత్ప్రదేశంబులనుండి మణిస్తంభచతుష్టయాభి
రామంబును వితానవంతంబును నగుకౌతుకవేదిమధ్యంబునకుం దెచ్చి నెచ్చెలు లలంక
రింపం దొడంగి రప్పుడు. 82

తే. అగరుధూపంబు సంపూజితార్ద్రభావ, మంతరస్యస్తకుసుమమాల్యము తదీయ
మలిమనోజ్ఞంబు ధమ్మిల్ల మలరుఁబోఁడి, యిప్పుపూదండఁ గైసేసె నెలమినొర్తు. 83

తే. కలితగోరోచనాపత్రకములతోడఁ, గరము విలసిల్లె సీతాంగగిరితనూజ
చక్రవాకపదాంకితసైకతములఁ, గరము విలసిల్లునాకాశగంగ వోలె. 84

తే. తుమ్మెదలతోడఁ గూడినతమ్మివోలె, జలదరేఖాయుతం బైనచంద్రు పగిది
ఫాలమునఁ గుంతలంబు నేర్పఱచినపుడు, నెలవుగాఁ దోఁచె గిరికన్యనెమ్మొగంబు. 85

వ. మఱియు నొక్కసైరంధ్రి లోధ్రకషాయరూషంబును గోరోచనాక్షేపనితాంత

గౌరంబునగు నీహారగిరికన్యకాలలామంబు కపోలభాగంబునం బరాగలాభంబు సంధిల్లఁ గర్ణావతంసంబుగాఁ గాయజప్రరోహణంబుఁ గీలించె; నొక్క చంచలాపాంగి మం చుంగొండరాచూలియధరప్రవాళంబు కించిన్మధూకచ్ఛవిమృష్టరాగంబుఁ గావించె; నొక్క యిందుబింబానన యంబికచరణాంబుజంబులఁ గ్రొత్తలత్తుక హత్తించెఁ నొకకిసలయపాణి చరణపల్లవంబుల ఫాలలోచనుకిరీటబాలేందుని ముట్టు మని నెట్టుకొని దీవించె; నొక్క శాతోదరి కళిందసుతాజాతనీలోత్పలపలాశకాంతిమం తంబు లైనహిమవంతుముద్దుంగూఁతు నిద్దంపువెడందసోగకన్నులం గాలాంజనంబు మంగళార్థంబుగా రచియించె; నప్పుడు కుసుమంబులతోడ లతయును నక్షత్రగ్రహ తారకంబులతోడ రాత్రియును గలహంససందోహంబుతోడ మందాకినియుం బోలె దివ్యాభరణంబులతోడం గూడి పార్వతి సర్వలోకనయనోత్సవకర యయ్యె నయ్యవసరంబున. 86

చ. ద్రవమయి యున్న క్రొత్తహరితాళమనశ్శిలలం గరంచి ప
ల్లవమునఁ దోఁచి మేనక యలంకరణం బొనరించె గౌరికిన్
నవనవపత్త్రభంగరచనాకలనంబున మంగళార్థ మ
త్యవిహతలీల రత్నముకురామలకోమలగండమండలిన్. 87

తే. దంతతాటంకమండనోద్భాసి యైన, ముద్దుఁగన్నియయాననాంభోజ మెత్తి
తీర్చి రచియించె మేనకాదేవి రక్తి, మలయజంబునఁ గళ్యాణతిలకరేఖ. 88

వ. ప్రమదస్తనోద్భేదనం బాదిగా నెయ్యది ప్రతిదినప్రవర్ధితం బయ్యె నది మనోర థంబు ఫలియింప వివాహదీక్షాతిలకంబు లలాటంబునం దీర్చి యధిష్ఠానాంతరసన్ని వేశం బైన ధాత్రీప్రతిసార్యనామం బైనపూర్ణకౌతుకహస్తసూత్రంబు బంధించి మేనకాదేవి బాష్పాకులలోచన యయ్యె నప్పుడు నవఫేనపుంజ యగుదుగ్ధాబ్ధివీచి పోల్కిఁ బట్టుపుట్టంబు గట్టి చెలువారు నాసరోరుహాక్షి కులదేవతలకు మ్రొక్కి ముత్తైదువల కభివాదనంబు సేసి కళ్యాణమండపమ్మునం దఖిలపరివారపరివృతయై సింహాసనంబుమీఁదం గూర్చుండి నాహలోత్సుకలాంఛనాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నుండె నంత. 89

సీ. బ్రాహ్మి సంపాదించె భసితాంగరాగంబు మాహేశి రుద్రాక్షమాలఁ గూర్చెఁ
గౌమారి వెలఁచి భిక్షాకరోటిక యిచ్చె వైష్ణవి తోలుదువ్వలువ మడిచెఁ
వారాహి కెంగేల గారాపుటిట్టికి గైసేసె మణిమయాకల్పపఙ్క్తి
నింద్రాణితోఁ గూడి హేరాళముగ గ్రుచ్చెఁ జాముండ హస్తభూషావ్రజంబు
తే. నాదికాలంబు నలిఁ బెండ్లియాడఁ బోవు, నవసరంబున నెబ్బంగి నవధరించె

దివ్యశృంగార మబ్బంగి దేవదేవుఁ, డవధరించెను సమ్మోద మావహిల్ల. 90

సీ. భసితంబు కర్పూరపాళిక[illegible]రాగసంపద వహించె
పచ్చియేనుఁగుతోలు పసిఁడికమ్ములపట్టుపచ్చడం బనెడివిభ్రమముఁ దాల్చె
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలు భోగిభోగంబులు తారహారములచందంబు నొందె
చికిలించు నెఱగంటి చిగురుమోడుపు డెప్ప హరితాళతిలకంబు గరిమ వడసె

తే. దినమునందు వెన్నెల దీటుకొనఁగ, శైశవంబున విగతలాంఛనతఁ జెంది
చాల నొప్పారుసుకుమారచంద్రరేఖ, తనకుఁ దాన చూడామణిత్వము వహించె. 91

వ. ఇవ్విధంబున గంగాధరుండు సమాసన్నగణాపనీతం బైనఖడ్గంబున నీడఁజూచి నంది భుజావలంబియై శార్దూలచర్మపిహితపల్యాణబంధం బగువృషభంబును గైలాసశిఖరంబుంబోలె నారోహణంబు సేసి బ్రాహ్మి మొదలయినమాతృకలును గపాలాభరణయైన భద్రకాళియు భృంగిరిటనికుంభధర భద్రకాళప్రముఖ ప్రమథపరివారంబునుం బరివేష్టింప భూతబేతాళశాకినీడాకినీగణంబులు మంగళవాద్యంబులు మొరయింప ద్వాత్రింశత్కోటిదేవతాసమూహంబులు గొలువ సహస్రరశ్మి ధవళాతపత్రంబు ధరియింప గంగాయమునలు వింజామర లిడ నుభయపార్శ్వంబుల నిజవాహనారూఢులై హరివిధాతలు వేత్రహస్తులై తలంగుండు పాయుం డొలంగుం డనుచు సందడి నెడఁ గలుగఁజేయఁ గలహాశనతుంబురులును విశ్వావసువులును హాహాహూహూవులును ద్రిపురవిజయాదివిద్యాధరులును ద్రిపురవిజయాదికంబు లుగ్గడించుచుండ సప్తర్షు లరుంధతీసహితంబుగా మంగళద్రవ్యంబులు సంతరించుకొని నడవ నాకాశమార్గంబునం గోవృషవాహనంబుఁదోలుచు జలధరంబులఁ [1]బొలయించుచుఁ జామీకరకింకిణీక్వాణంబులు సెలఁగ ముహూర్తంబునకు నగేంద్రగుప్తం బగు నోషధీప్రస్థపురంబునకుం జని తద్గోపకంఠంబున డిగ్గిన. 92

మ. వనగంధద్విపరాజి నెక్కి యధికవ్యాయామవిస్ఫారసం
హననుల్ బంధులు మేదినీధరము లవ్యాక్షేపసంబోధముల్
మనముల్ నిండఁగఁ దోడ్తరాఁ ద్రిజగతీమాన్యుండు ధీరుం డెదు
ర్కొనె నీహారగిరీశ్వరుండు సుమనఃకోదండసంహారునిన్. 93

వ. ఇట్లెదుర్కొని తుషారగిరీశ్వరుండు మేనకాదేవి పసిండిపాత్రంబుల జలంబు వోయ సురాసురకిరీటమణిశాణోత్తేజితంబు లగుపురాసురాంతకునిపదంబులు గడిగి కన్యాదానం బొనరించె. 94

సీ. ....
....

---

1. పొలయించుచోఁ.

..........................తొలి క్రొత్తపలిపంపు దోయిఁగట్టి
కల్యాణ మంగళగానధ్వనులతోడ భవుఁడు వధూసమీపమున కేఁగ

తే. పట్టుతెఱచీరచాటున బ్రహ్మమంత్ర, పాదపూర్వముగాఁ బలం బ్రాలుహస్త
కమలములు దోయిలించి శ్రీకంధరుఁడు, గౌరిశిరసునఁ బూన్చెను కౌతుకమున. **95**

వ. పార్వతీదేవియు బంధుజనోపదేశంబున గాలకంధరు శిరంబున ముత్యాలప్రాలు నించె ననంతరంబ. **96**

సీ. చెట్టవట్టించిరి శ్రీకంఠు సుమకోటి కోటి కత్తియలింపు పొలుపు మీఱఁ
గూర్చుండఁబెట్టిరి కుసుమకోదండారిఁ బార్వతీదేవిని భద్రపీఠి
హోమకుండము నిల్పి హోమసమిత్కలాపముఁ బెట్టిరి యుదుంబరీ [illegible] కడఁక
నాపుణ్యదంపతు లఖిలలోకములకు నొనగించి రవలోకనోత్సవంబు

గీ. యజ్ఞపురుషున కఖిలలోకార్చితునకు, సప్తజిహ్వున కంబికా చంద్రధరులు
భక్తితోడఁ బ్రదక్షిణప్రక్రమములు, సంఘటించిరి పరమేష్ఠిశాసనమున. **97**

వ. ప్రదక్షిణప్రణామంబున సామిధేనంబు విభావసు నారాధించునపుడు మేరువునకుఁ బ్రదక్షిణంబుసేయు సహస్రకిరణాంబు ననుకరించె. సమిద్ధజ్వాలంబైన యనలంబునందు దాక్షాయని లాజహోమంబు నొనరించి ధ్రువదర్శనావసానంబునఁ దుషారగిరికన్యకాశంకరులు సంకల్పసిద్ధి వడసిరి. నిర్వర్తితపాణిగ్రహణమహోత్సవులై భవానీభర్గులు భక్తిభావనావశంవదులై బ్రహ్మాసనాసీనుం డగుపితామహునకుం బ్రణమిల్లిరి. చతురంతవేదికామధ్యాధ్యాసీనులై పార్వతీసర్వజ్ఞులు లౌకికం బైనయార్ద్రాక్షతారోపణం బనుభవించి రంత. **98**

సీ. అమృతబిందువులు పై నందంద చిలుకంగఁ బద్మాతపత్రంబుఁ బట్టెఁ గమల
కళ్యాణసమయార్హగద్యపద్యంబులఁ గైవార మొనరింపఁ గడఁగె వాణి
రంభోర్వశీముఖ్యజంభారివనితాళి తూర్యత్రయంబునఁ దోడు సూపె
మందాకినియును గాళిందియు నిబుచక్కి రమణఁ బై వింజామరంబు లిడిరి

తే. వేళ యెఱిఁగిన మహేంద్రాదివిబుధగణము, ముకుటముల హస్తపల్లవములు ఘటించి
వేడుకొనిరి మహాదేవు వినతు లగుచుఁ, జిత్తజాతపునర్జీవనంబు. **99**

సీ. సంబంధబాంధవసదనుగ్రహమ్ముచే నచలాధిపతిఁ జరితార్థుఁ జేసి
కందర్పుఁ దొల్లింటికంటె నున్నతుఁ జేసి రతికి వివాహ్యదయవైరాగ్య ముడిపి
పెండ్లికి వచ్చినబృందారకుల నెల్ల వివిధసంభావన వీడుకొలిపి
ప్రమథవర్గము నికుంభప్రధానమ్మును బేతాళ డాకినీవితతి ననిచి

తే. కనకకలశాదిభక్త్యలంకారయుతము, [illegible] బువ్వముయము

సైనకౌతుకరత్న గేహంబు సొచ్చె, పార్వతియుఁ దాను నీహారభానుమౌళి. 100

వ. అనంతరంబ గంగాధరుండు భృంగిరిటవికారంబుల నిగూఢంబుగా నవ్వించియుఁ భావసాధ్వసపరిగ్రహంబున మందమందాశ్ఛారంబుగా రచించియు గాఢాలింగనంబులును నీవీబంధస్పర్శనంబులును బింబాధరచుంబనంబులును నఖాంకురవ్యాపారంబులును దంతక్షతవేదనాప్రపంచితకిలకించితంబులును వెలయ బాహ్యాంతరోత్సవంబులను సంధించి మన్మథుం గృతార్థుం జేసి యనేకకాలంబు పరమానందంబుఁ జెంది శతానందముకుందపురందరాదులకు హితంబుగ సుతుం గాంచి యాంబికేయుండును గాంగేయుండును షాణ్మాతురుండును ననుసకుమారునివలనఁ దారకాసురు వధియింపించి మహాదేవుండు లోకంబు లన్నియుం రక్షించె నిది గౌరీకళ్యాణము. 101

క. ఈగౌరీకళ్యాణము, భోగీంద్రధరాపదానపుణ్యాశ్రుతిది
వ్యాగమము దీనిఁ జదివిన, భోగము మోక్షమును గలుగు భూజనములకున్. 102

ఆశ్వాసాంతము

చ. కొమరగిరిక్షమారమణకుంజర చారువసంతవైభవ
క్రమసము పార్జితాభినవగంధ హిమాంబుకురంగనాభికుం
కుమఘనసారసంకుమదకుంభమనోహర గంధపాళికా
సముదయసార్వభౌమ ! కవిసంఘమనోభవకల్పకద్రుమా ! 103

క. కరదీపదానబిరుదా, ధరణా ! కావేరివల్లభా ! సుగుణనిధీ !
శిరియాళవంశశేఖర !, హరచరణస్మరణపరిణతాంతఃకరణా. 104

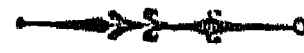
పంచచామరము.—

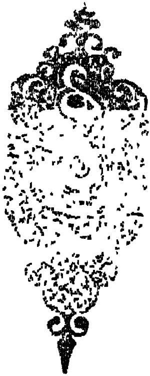
హరాట్టహాసమల్లికాశశాంకశంకరాచలా
మరాపగాసరస్వతీసమానకీర్తిమండలా !
కురంగనాభిగంధసారకుంకుమాదివాసనా
పరంపరావికీర్ణశస్తభవ్యహస్తపల్లవా ! 105

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

జతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము

మత్కుమారశైల
స్వామికృపాలబ్ధనిత్యశాశ్వతవిభవా !
హేమాచలధీర ! ధరి
త్రీమండనచరిత ! యచపదేవయలిప్పా ! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. గౌరివివాహమై కుసుమకార్ముకుఁ గ్రమ్మఱిలంగఁజేసి బృం
దారకవర్గము న్నిజపదంబున కన్పి హిమాచలంబుపైఁ
బారిషదవ్రజంబు తను భక్తి భజింపఁగ నాచరించె సం
సారసుఖంబు శంకరుఁడు సంభృతనవ్యకుటుంబభారుఁడై. 3

తే. ప్రమథగణములతో మాతృసమితితోడ, నందికేశ్వరుతోడ నానందలీల
నార్యపైఁ బేర్మియెట్టిదో యద్రియింట, నిల్లటం బుండెఁ ద్రిభువనాధీశ్వరుండు. 4

సీ. జమిలిపాములతోడిసాకతం బొల్లక సవరించు బంగారుజన్నిదములు
పచ్చయేనికతోలుపచ్చడంబుఁ ద్యజించి గడితంపుఁబట్టుఁబచ్చడముఁ గట్టు
భస్మాంగరాగంబు పని కట్టుపడఁజేసి కస్తూరితోడ శ్రీగంధమలఁదు
నస్థిమాల్యములపై ననురక్తి వర్జించి రమణీయుతాగహారములు తాల్చు

తే. జడలు బాగడఁ జొల్లెంబు సంతరించి, శేఁతరిక్కలరాయుఁ గీలించు నందు
మంచుగుబ్బలియింట సమ్మదము మీఱ, మనువుఁ గుడువంగ నున్నప్డు మదనవైరి. 5

తే. ఓషధిప్రస్థపురవీథి నుబ్బియుబ్బి, హేమమాణాశ్వములపయి నెక్కియాడు
గణము లిరువంకఁ గొలిచిరాఁ గాలగళుఁడు, వృషభపుంగవువాహ్యాళి వెడలునపుడు. 6

ఉ. ఆరభటీకఠోరతరహాసు లుదంచితచంద్రహాసు లం
గారనిభారుణాక్షులు ప్రకారవిశాలమనోజ్ఞపక్షు లా
కారధురంధరుల్ ప్రకటకంబుమనోహరకంధరుల్ జటా
ధారులు మేరుధీరులు సదాశివుసన్నిధిహారిపార్శ్వకుల్. 7

తే. వీటఁ దమకెవ్వ రెదు రని వెఱపులేక, చెల్లుబడిఁ బ్రల్లదంబులు సేయఁబోడఁగి
రభవు లెంకలు జమునిమారంకకార్లు. వేశవాటీకుటీమధ్యవీథులందు. 8

క. కుంభోద్భవుపాశమున ని, కుంభుదివాణమున భృంగి కులపతిగాఁగాఁ
గుంభోద్భవువగఁ దిరిగిరి, శంభునికింకరులు గర్వసంరంభమునన్. 9

సీ. పులికళాసంబు గప్పుదురు పాఱఁగ మీఁద విద్యాధరాంగనావిటగణంబు
గంధర్వకామినీకాముకవ్రాతంబు లాతాలఁ గొని మోఁది లజ్జఁగొంద్రు
కకపాలవెలిబూదిఁ గన్నులలోఁ బ్రామి బాధింతు రప్సరఃపల్లవకుల
గరుడభామాభుజంగప్రతానముఁ బట్టి బాధింతు రురుయోగపట్టకముల

తే. వాగడీలు మహాధూర్తు లగడుఁగాకు, లుద్ధతులు గొంట్లు పలుగాకు లుదురుమిడుకు
లాకతాయలు శఠులు గయ్యాళు లగుచు, నోషధిప్రస్థ [1]మిల్లిల్లు నుడుకుచుండ. 10

వ. మఱియు నానాప్రకారంబులం బ్రమథజటాధారులు యథేచ్ఛాచారులై యోషధిప్రస్థపురంబునం క్షుద్రోపద్రవంబులు సేయుచుండ హిమవంతుం డంతయు నెఱింగి మేనకాదేవియుం దాను మంతనం బుండి యీశ్వరునితోడిపొత్తింతియ చాలు నని యాప్రొద్దు కూఁతు రావించి యి ట్లనియె. 11

క. కమలాక్షి యసంఖ్యాత, ప్రమథగణంబులును భూతపరిషత్తుఁ బిశా
చములున్ మొదలగు ధూర్తుల, సమూహమును నీమగండు సంభావించున్. 12

క. భూతప్రేతపిశాచ, వ్రాతంబులు తోడుగాఁగఁ బ్రమథులు పగలున్
రాతిరియును నష్టాదశ, జాతిప్రజలకును దుర్దశలు సంధింతుర్. 13

ఉ. వేమఱు రాత్రియుంబగలు వీథులఁ గల్లులతాప్రసూనమా
ధ్వీమదమత్తచిత్తు లయి వేలుపులేమలఁ బట్టుకొంద్రు నీ
స్వామికి నిష్టభృత్యు లగుజంగమ ముండ కపాలపాణి కా
లాముఖవీరపాశుపతలాంఛనధారులు ధూర్తవర్తనుల్. 14

క. ఈవీట నసంఖ్యావలి, ద్యావాపృథివీమహామహాత్ములకుం ద
ర్పావేశంబున ధార్ష్ట్యము, గావింపఁగ మాన్పఁదగదె కఱకంఠునకున్. 15

సీ. తలమీఁదిచదలేటిదరిమీలఁ దినఁ జేసు కొంగలు చెలఁగి కొంగొంగు రనఁగ
మెడదన్నుపునుకలనిడుపేరు లొండొంటిఁ బోరిఁబోరిఁ దాఁకి బొణొబ్బణంగు రనఁగఁ
గట్టినపులితోలుకడకొంగు సోఁకి యాఁబోతుతత్తడి చిట్టుబుట్టు మనఁగ
గడియంపుఁబాములు కకపాలలోనున్న భూతి మైఁ జిలికిన బుస్సు రనఁగఁ

1. ముల్లులం

తే. దమ్మిపూఁజాలిపునకకంచమ్ము సాఁచి, దిట్టతనమున బిచ్చము దేహి యనుచు
వాడవాడల భిక్షించుకూడు గాని, యిట్టిదివ్యాన్నములు మెచ్చునే శివుండు. 16

వ. అను పలుకులు పలుకు నవసరంబున. 17

తే. అఖిలలోకేశ్వరుఁడు మామయాత్మలోని, విసువుఁ జారజనంబుల వేసటయును
బ్రమథగణములు సేయుధౌర్త్యంబు నెఱిఁగి, దారుకావనికరుగంగఁ దలఁచె నపుడు.

వ. ఇట్లు తలంచి నందివాహనారూఢుండును గతిపయప్రమథపరివారపరివృతుండును నై మామ వీడుకొనక గౌరికిం జెప్పక నభోమార్గంబునఁ దత్పర్వతైకదేశస్థితం బగు దేవదారువనంబుం బ్రవేశించె నప్పర్వతం బెట్టి దనిన. 19

సీ. వృద్ధకచ్ఛపరాజువీఁ పంఘ్రిపీఠంబు సురతరంగిణి వెల్లి శిరసుపాగ
మహిమండలమునకు మానదండము మేను పూర్వాపరాబ్ధులు పొరుగుటిండ్లు
కాత్యాయనీదేవి కన్యకారత్నంబు శేసికన్నులవేల్పు పెండ్లికొడుకు
పాలసీయ మశేషశైలసామ్రాజ్యంబు యాగహవిర్భాగ మోగిరంబు

తే. మాల్యవన్మేరుకైలాసమలయసహ్య, గంధమాదనమందరక్రౌంచవింధ్య
భూధరంబులు చుట్టాలు పొగడఁ దరమె, సకలగుణధాముఁ బర్వతసార్వభౌము. 20

క. అందు విహరించుఁ గాంచన, కందరమందిరములందుఁ గౌతుక మొప్పన్
బృందారకమిథునంబులు, కందర్పవిహారములఁ బగల్లును రేలున్. 21

ఉ. ఎంచి నుతింప శక్యమె యహీశ్వరునంతటివానికైన ర
త్నాంచితరోచిరుద్గమనిరస్తరవీందుమరీచిజాలముల్
గాంచనకందరాయవనికాయితవారిధరాంతరాళ ని
ర్వంచితదేవతామిథునవాంఛితమూలము శీతశైలమున్. 22

తే. హేమశైలంబు దోగ్ధ గా భూమి సురభి, నఖిలరత్నౌషధులును గల్పాదియందుఁ
బృథుమహారాజుపంపునఁ బిదికె[1] నెలమి, మంచుకొండను బెయ్యఁ గావించి గిరులు.

శా. ఆమోదంబున వేఁటలాడుదురు నీహారాద్రికాంతారరే
ఖామధ్యంబునఁ జాపటంకృతులతో గంధద్విపశ్రేణులన్
క్షామక్షామమనోజ్ఞమధ్యమలు [2]గుంజాభూషణాలంకృతల్
వ్యామగ్రావ్యాపయోధరల్ శబరసేనాధీశసీమంతినుల్. 24

క. మృదుమేనిసామి కూఁతురు, జడనిధిచెలికాఁడు కొడుకు సర్వంసహకున్
నిడుగోల కడలికడలకు, వడఁకులగుబ్బలికి సరియె వసుధాధరముల్. 25

క. ఆటవికభామినీభుజ, తాటంకితదీర్ఘదీర్ఘతరవేణుధను

1. లేఁగ, పెయ్యగాఁ దన్ను దివుటఁ గల్పించి గిరులు. 2. రుంజా.

ర్ఘ్యాటంకారధ్వనిపరి, పాటీముఖరములు తుహినపర్వతతటముల్. 26

వ. మఱియుం జాహ్నవీనిర్ఝరధారాఝర్ఝరఘుమఘుమాయితమణిగుహాకుహరంబును వనమహిషశోణాభిఘాత ప్రస్నిగ్ధ పాషాణస్థలనరోహద్గర్భిణీగర్భపాతంబును శబరపురంధ్రీనీరంధ్రకుచకలశలేపనముద్రాయోగ్యవర్ణ వర్ణనీయగైరికశిలాచూర్ణంబును కిన్నరమిథునక్రీడాసంకేతనికేతనాయమాన కనకకేతకీకుంజక్రోడంబును గంధర్వకన్యకానఖముఖాస్ఫాల్యమాన వీణా గుణ క్వాణ సంగీత భంగీ తరంగితాంతరంగ వనకురంగంబును విద [illegible] మనోరథపదానురోధ నిర్విరోధనిరవగాఢసంబాధ పృథుల తమతమాలవీథీతిలకంబును నైనయక్కొండదక్షిణభాగంబున నుండుదాక్షాయణీవనంబున కనతిదూరంబున. 27

సీ. కర్ణికామాణిక్యకనకపద్మినులతోడఁ గల్పవల్లీకుడుంగములతోడ
విమలచింతారత్నవేదికాస్థలులతో సిద్ధరసాపగాశ్రేణితోడ
దివ్యలోకాప్సరఃస్త్రీకదంబముతోడఁ గామధుగ్ధేనుసంఘములతోడ
దివ్యౌషధీలతాదీపమాలికలతో సకలర్తుసన్నివేశంబులతోడ

తే. మదనవైరికి గారాపుమామ యైన, మంచుగుబ్బలిఱేనిసీమాంచలమున
దేవతామునిసేవ్యమై తేజరిల్లు, ధర్మసంజీవనము దేవదారువనము. 28

క. అందు వసియించుసంయమి, సందోహము పంచబాణసదృశము లీలా
సౌందర్యకళానిర్జిత, బృందారక సతులు వారిబింబాధరలున్. 29

సీ. జిలుఁగైనకనకంపుఁజీనాంబరముకొంగు పాలిండ్లబింకంబు బయలుపఱుప
భ్రమరకంబులఁ జొట్టుప్రస్వేదకణములు నొసలికస్తురిబొట్టు నూలుకొలుప
దరవిశ్లథం బైనధమ్మిల్లభారంబు చిమ్ముచీఁకటులకుఁ జిట్టమిడువఁ
దరళహాటకరత్నతాటంకదీప్తులు చెక్కుటద్దములపై జీరువాఱఁ

తే. బసిఁడికుండల నిర్ఝరాంభస్సుఁ దెచ్చి, పోయఁ గంకణనిక్వాణములు సెలంగఁ
గన్యలతలకు మునికన్యకాకదంబ,మభిమతం బైనయప్పావనాశ్రమమున. 30

క. జ్యోతిష్టోమాదిమఖ, త్రేతానలపుణ్యధూమరేఖావృతగం
ధాతిరయం బడఁగించుం, బాతకసంఘము తదీయపర్యంతమునన్. 31

ఉ. సమ్మదలీలతోఁ జదువు సామము లేమును గండుఁగోయిలల్
తుమ్మెద లాలపించుఁ బరితోషమునం బ్రణవాక్షరంబులన్
సమ్మతిఁ బ్రస్తవించు శుకశారిక లాగమభాషితంబులన్
నెమ్మదిఁ జెప్పు శాస్త్రముల నీలగళంబులు తద్వనంబునన్. 32

శా. కాముం జీరికిఁ గొక క్రోధము నహంకారంబు లోభంబు నీ

ర్ష్యామాత్సర్యమదావలేపమహారాగంబులం జేర నీ
కాముష్యాయణు లై ప్రశాంతమతు లై యయ్యాశ్రమాంతంబులన్
సేమం బొప్పఁగ సంచరింతురు మునుల్ నీవారముష్టింపచుల్. 33

శా. ఆనందంబునఁ ద్రుళ్లుఁబుచ్ఛములు వెల్లల్లార్చుచున్ లేఁగ ల
క్కానన్ గోకులగోష్ఠదేశముల జంఘాలాఘవం బొప్ప హో
మానుష్ఠానవిధిప్రకారపరతంత్రాత్మప్రసూకామధు
[1]గ్ధేనూదన్యసుధాప్రవాహలహరీతృప్తాంతరంగంబు లై. 34

శా. ఆయావేళల మౌనిభార్యలు గృహవ్యాపారలీలాభవ
త్కాయక్లేశము లుజ్జగింత్రు విలసత్కర్పూరరంభాతరు
చ్ఛాయాశీతలచంద్రకాంతమణిపాషాణప్రదేశంబులన్
వాయుప్రేరణఁ బచ్చకప్పురము పై వర్షింప నఃక్కానలౌకిన్. 35

వ. మఱియు నత్తపోవనంబునందు 36

క. నిలయవ్యాపారంబుల, యలపుల మేనులు చెమర్చి యపరాహ్ణమునన్
సెలయేఱులలోఁ జిల్లులు, చిలుకలు నాడుదురు మునులచిన్నయంబోణుల్. 37

సీ. సెలయేటి తెలినీటఁ జిఱుబంతిపసుపాడి సేసక్రుమ్ముళ్ల పిచ్చియలు తుఱిమి
గురువింద పేరులు గుబ్బచన్నులఁ దాల్చి నెమిలిపించెంపుఁబుట్టములు గట్టి
పయ్యెదమాఱుగాఁ బొఱుటాకు లమర్చి చాఁదునఁ దిలకంబు సంతరించి
కంకేళిచిగురాకుఁ గర్ణపూరముఁ జేసి కుసుమపూవులధూళిఁ గురులఁ దాల్చి

తే. చెంచుఁజిగురాకుఁబోణులచేఁత లెల్ల, నభినయింతురు పర్ణశాలాంతరములఁ
దండ్రు లెందేనిఁ జనునప్డు తల్లు లెదుర, గారవము సేయ మునికన్యకాజనంబు. 38

సీ. నిర్ఝరాంభఃకేళి నీలకంఠాంగనా తాండవాడంబరదర్శనంబు
పుష్పాపచాయంబు పూర్ణిమాతిథినిశాచంద్రోదయారంభసంభ్రమంబు
ప్రసవకందుకలీల బాలప్రవాళాచ్ఛగిరినదీసైకతక్రీడనంబు
పాంచాలికార్తి కాంచనకుంభాంబుపూరకల్పితలతాపోషణంబు

తే. అతిథిపూజార్థసజ్జీకృతార్ఘ్యపాద్య, సలిలమధుపర్కలాజకుశప్రవాళ
గంధపుష్పాక్షతాదిప్రకల్పనములు, ప్రత్యహాగతకృత్యములు మౌనిబాలికలకు. 39

వ. మఱియు నద్దేవదారువనంబునందు మునులవ్రతభంగంబు సేయంబూని యేతెంచిన పదునాల్గుజాతులయప్సరస్త్రీనికదంబంబులు ప్రతిజాతి కొక్కొక్కవాడ యేర్పడ నావాసంకేతసన్నివేశంబులై తప్తకుండము మార్తాండమండలంబు విద్యుత్తండంబులు మృత్యుదేవతావదనగహ్వరంబు నారాయణోరుకాండం బగ్నిజ్వాలాజాలంబు శం

1. ధేనూధస్య

బరారాతిచేఱకువిల్లు ముక్కంటినొసలిచిచ్చుఱకన్ను గంధర్వవంశద్వయం బాదిగా బహువిధాన్వయంబుల నుత్పన్నంబు లగుటం జేసి తమతమ యుత్పత్తిలాంఛనంబులును సౌభాగ్యధ్వజపతాకాపటలంబులుం జేటపడఁ బ్రతిభవనభిత్తిభాగంబునం జిత్రించినచిత్తరువులయందుం గోరకితనేత్రత్రిభాగుం డై కుసుమకంకపత్రంబుల వంక లొత్తుచు రతీదేవివృత్తస్తనంబులమీఁద నత్తమిల్లినయున్మత్తచిత్తభవువిక్రమసంపత్తిప్రకారంబును, నట్టేటం బట్టపగలు యోజనగంధ యనుగంధగజగమన వట్రువచనుంగవ సూచి తొట్రుపడువసిష్ఠపౌత్రుని దృష్టిప్రియత్వంబును, నాచార్యభార్య యగుతారాదేవిమీఁదఁ దారకారాజు పఱపుచీటంబు వాటంబు సేయు లలితకటాక్షవీక్షావిక్షేపమ్ములును, ధృతిమాలి మాలినీసైకతంబున నేకతంబునం గురువిందపొదలో వేలుపులంజియ కెంజిగురు చవిసూచినకుశికనందనురాగావేశంబును, గుసుమకోదండజయడిండిమం బగువిభాండకసుతుని వనితామండలాసక్తియు, బృందావనంబునందు ముకుందుం డొసరించిననందవ్రజవధూవిహారాడంబరంబును, నంబురుహాసూతి యాఁడుపట్టిం బట్టుకొనినపట్టునుం, బురుహూతుండు గౌతమకళత్రంబుమీఁదం గల్పించినచీఁకటితప్పును జూఁ జూపఱకుఁ జిత్తంబు లువ్విళ్ళూర వేఱవేఱ వసియించియుండునచ్చేడియలలో విబుధమత్తకాశినీజనోత్తమ యగుతిలోత్తమయు, వశీకృతకుసుమనారాచ యగు ప్రమ్లోచయుం, నలకూబరనఖాంకరేఖాంకితస్తనకుంభ యగురంభయు, గుణపేశి యగుసుకేశియుఁ, గలమంజుఘోష యగుమంజుఘోషయు, శృంగారరసరాశి యగునూర్వశియు, రూపానురూపస్థాసక యగుమేనకయుఁ, గలికిచూపుల హేలాసందర్శితమేఖలాకలాపంబు లగువిభ్రమవ్యాపారంబుల హాటకతులాకోటిఝుళఝుళత్కారమందరంబు లగుమందరగమనంబుల వికస్వరకపోలఫలకంబులగు మొలక నవ్వుల నమృతరసరూపంబు లగునాలాపంబులఁ ద్రిభువనంబులు వశీకరింతు రట్టిదేవదారువనంబునందు. 40

సీ. నందికేశ్వరు నొక్కనవశాద్వలంబున హరితాంకురము మేయంగఁ బనిచి
ప్రమథుల నొక్కసరస్సమీపంబున లింగార్చనంబుఁ జెల్లింప నునిచి
భూతజాతము నొక్కపులినస్థలంబున నాత్మేచ్ఛ నుండంగ ననుమతించి
మాత లేడ్వురు నొక్కమణికందరంబున విశ్రామ ముండంగ నెరవు చేసి

తే. పసిఁడికొప్పెర లాతంబుఁ బచ్చకోల, జోగపట్టియు కకపాల జోలిసంచి
కలికకాటుకగీఱ్బొట్టు పలుఁగుపేరు, జాతిగాఁ దాల్చి నెఱమిండజంగ మగుచు. 41

వ. భిక్షాటనంబునకుం జొచ్చె నప్పు డవ్వేశవాటంబునందు. 42

శా. ప్రాలేయాచలకన్యకాధిపలికిం బ్రమ్లోచమోచాఫల

స్థాలాపూపఘృతాన్వితంబుగఁ గడుంజోరంబు బిచ్చంబుఁ గెం
గేలం బెట్టె నఖాంకురద్యుతులతోఁ గీల్కొంచు మాణిక్యము
ద్రాలంకారమయూఖకందళదళవ్యాపార శ్రీ పారఁగన్. 43

తే. రంభ రంభామ్రఫలసమగ్రంబు గాఁగ, నమృతదివ్యాన్నభిక్ష కామారి కొసఁగె
రాపుఁ జన్నులనడుమ రారాజుపట్టె, పట్టె యొత్తిననఖరేఖ బయలుపడఁగ. 44

సీ. కనకనూపురరణత్కారనిక్వాణంబు రవళి మెట్టియలతో రాయిడింప
రవయుంగరంబులరత్నాలదీప్తులు వాలారుగోళ్లపై జీలువాఱఁ
గుదురునిండినమించుగుబ్బచన్నులమీఁద ముత్యాలహారంబు మురువు సూపఁ
గంపించుబంగారుఁగమ్మలక్రొమ్మించు నిద్దంపుఁజెక్కుల నీడ సూప

తే. నెదురుగా నల్ల నేతెంచి హేమపాత్ర, నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యన్వితముగ
మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష, యమృతదివ్యాన్నపాయసాహారభిక్ష. 45

శా. అక్షయ్యంబుగ దివ్యమాధుకరభిక్షాన్నంబు వడ్డించెఁ దా
గోక్షీరంబులతోడ శర్కరలతోఁ గ్రొన్నేతితోఁ దేనెతో
ద్రాక్షాదాడిమచూతపాకములతో దాక్షాయణీభర్తకున్
జక్షూరాగ మెలర్పఁగా హరిణి విశ్వాసంబుతో ముంగిటన్. 46

ఉ. అల్లనఁ జేర వచ్చి ధవళాన్నముఁ గమ్మని యాలనేతితో
బెల్లముతోడ నాల్కడపుఁబేసముతోఁ దనిపండ్లతోడ శ్రీ
వల్లభుకూర్మి చెచ్చెలికి వారణవైరికి మంచుగొండరా
జల్లునికిం బినాకికిఁ బ్రియంబున నూర్వశి పెట్టె భిక్షమున్. 47

ఉ. పెట్టెఁ దిలోత్తమాప్సరస భిక్ష ప్రియంబున భూతభర్తకున్
[1]గట్టుఁ బసిండి పాత్రఁబులకండముతోడ ఘృతంబుతోడఁ గ్రొం
బట్టుఁబసిండి సిబ్బెములఁబయ్యెదకొం గొకకొంత జాఱి చ
న్గట్టు లలాటలోచనునికన్నులు మూఁటికి విందు సేయఁగన్. 48

తే. సహజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకుఁ, బొసఁగ వడ్డించెఁ దత్కాలపుణ్యభిక్ష
సారదోర్మూలకూలంకషంబులైన, వీఁగుఁబాలిండ్లు పయ్యెద వీడుకొలుప. 49

క. విశ్వచతుర్దశభువనా, ధీశ్వరునకు భక్తియుక్తి నెసకంబెసఁగన్
విశ్వాచి యనెడునచ్చర, శశ్వన్మధురాన్నభిక్ష సమ్మతిఁ బెట్టెన్. 50

తే. కనకనూపురమేఖలాకలకలంబు, రత్నకంకణరవముతో రాయిడింప
నభవునకుఁ బెట్టె మధురదివ్యాన్నభిక్ష, చిత్తభవకీర్తిశశిరేఖ చిత్రలేఖ. 51

వ. మఱియును విద్యుల్లేఖాదులగు తత్కాలేఖాంగనలు భుజంగభూషణునకు నహంగరంగ

1. గట్టిఁ బసిండి శర్కరలఖండము.

స్థలలాస్యలంపటంబులగు కటాక్షవీక్షణంబులతోడఁ గూడ భిక్షాహారంబులు సమర్పిం
చిరి. కందర్పసూదనుండునుం బ్రతిమందిరంబునం జందనకుసుమధూపదీపాద్యుపచారం
బులు గ్రహించుచు సర్వేశవాటంబున భిక్షాటనక్రీడ సలిపి యంతం దనివి సనక కనక
గర్భకపాలపాత్రం బర్ధపూర్ణంబై కరపల్లవంబున నుల్లసిల్ల, నల్ల నల్లన యోగపాదు
కాయుగళంబు గల్లుగల్లున మ్రోఁగ మునిజనాశ్రమంబుఁ బ్రవేశించి మునిమం
దిరముల మోసలల నిలిచి 'భవతి భిక్షాం దేహి' యటంచు వారివాహగర్జాగంభీర
స్వరంబునఁ బలుకుచుఁ, గులాంగనాజనంబు నపాంగదృక్తరంగంబులం జిఱునగవు
లిసిలితలువాఱఁ గనుంగొనుచుఁ, సంయమివధూపాతివ్రత్యభంగంబు తనకుం బరమ
ప్రయోజనంబుగా గర్భోక్తిసందర్భంబుల నిజాభిలాషంబుఁ దేటపఱచుచుఁ బర్య
టింపం దొడంగిన. 52

మ. దరహాసంబుల భ్రూలతానటనచేతన్ విభ్రమప్రౌఢిమన్
బరిహాసోక్తుల భావగర్భరససంపత్తిస్ఫుటాలోకన
స్ఫురణాభంగుల మౌనికాంతలమనంబుల్ చూఱలాడెన్ మహే
శ్వరుఁ డుద్దామవిలాసదారువనికావాటప్రదేశంబులన్. 53

సీ. సుబలమార్కండేయశునకమౌంజాయన మాండవ్యగోత్రసంభవులయిండ్ల
బకదాల్భ్యరైభ్యకభల్లకిజతుకర్ణ కణ్వకుత్సాన్వయాగ్రణులయిండ్ల
ఘటజానుకాత్రేయకటకలాపసుమిత్ర హరివక్త్రమునివంశధరులయిండ్ల
వాయుభక్షకభార్గవవ్యాసజైమినిశుకకపిలకులప్రసూతులిండ్లఁ
తే. బుణ్యగృహిణులఁ బతిభక్తిపూర్ణమతుల, భాగ్యసంపన్నలను బుత్రపౌత్రవతుల
సతుల ముత్తైదువుల నిర్విశంకవృత్తి, రజనికరఖండమౌళి విరాళి గొలిపె. 54

వ. ఇట్లు ప్రతిగృహంబున భిక్షాటనంబు సేయుచు మహోక్షలాంఛనుఁడు వాంఛాను
కూలప్రకారంబునం జోరరతవ్యాపారపారాయణుండై మగలకన్ను మొఱంగి సం
ధ్యాసమయంబుల ననుష్ఠానార్థంబు పురుషులు సమిత్కుశఫలాహరణార్థం బెండేనిం
జనినయడరు వేచి శపథశతక్షతోష్ఠంబును నిరుద్ధనిశ్వాసోత్సాహంబును నివారి
తోల్లాసంబును నిమేషమాత్రసాధ్యంబును నిబిరీసభయకంపంబు నైనసంభోగంబు
లభిలషించు నారంభోరువులమదనలేఖాకథాసందేశవాక్యంబులను సంకేతస్థానకంకేళి
కేళి నికుంజక్రోడసంవేశక్రీడలను వాతదూతీపరామర్శంబులను భ్రూలతాదేశంబు
లను నపాంగరంగస్థలాస్యలంపటకటాక్షవీక్షావిక్షేపంబులను మందహాసకందళితపరి
స్పందంబులఁ గందర్పపరబ్రహ్మానందం బనుభవింపంజేసి మిసిమింతుండనుంగాక
దేవదారు కాంతార మధ్యంబున. 55

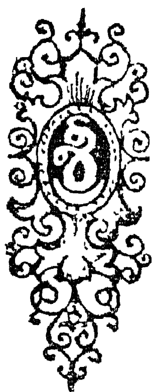
సీ. మువ్వన్నెపులితోలు మొలదిండుగాఁ గట్టి కర్కోటకాహిఁ బాగుగ బిగించి
చిలువపోఁగులును వ్రేల్చెవులఁ గీలనచేసి వలరాచనీరు మైఁ గలయ నలఁది
చిన్నారిపొన్నారిశిశిరాంశుఁ దలఁదాల్చి కొనగోటిబత్త లేడికొదమఁ బూని
పచ్చిఁగేనికతోలుపచ్చడంబు ధరించి గిలుకుమువ్వలకోలఁ గేలఁ బట్టి
తే. పసిఁడిగిలుపోసనముతోడ మెసక మెసఁగు, బిసరుహాననపుఱియకప్పెర ధరించి
పెద్దనడివీథి నిలుచుండి భిక్ష యడుగు, నాశ్రమంబు నయందు ఖట్వాంగపాణి. 56
వ. ఇవ్విధంబున మన్మథమసనుండు మదనోన్మాదంబునం గన్నుగానక మునికళత్రంబుల
పాతివ్రత్యంబులు పొలిపుచ్చుచు విచ్చలవిడిఁ జరియింపం బూనిన నిలింపమానివ్రా
తంబు వారివారికి నెఱింగి గుజగుజవోవుచు వంచనంబు ప్రకాశింపంజాలక [illegible]
యడంచుకొని యుండుచుండ నప్పాటం బ్రతిభవనంబునఁ బొటిల్లు చీఁకటితప్పు
కప్పిపుచ్చ వెరవుపడకుండునట్లుగాఁ బ్రకాశించినఁ గట్టాయితంబై యందఱు నా
జగజెట్టి వేల్పుఱేనిం బట్టుకొనువారై చుట్టుముట్టిన. 57
క. ముసిముసినవ్వులు నవ్వుచు, మిసిమింతుఁడు గాక యొక్కమిఱుత నిలిచి య
క్కుసుమశరహరుఁడు తపసులు, కసమసఁ దమఁబట్టుకొనఁగఁ గడఁగినఁ బెలుచన్. 58

* * * * * * * * 59

ఆశ్వాసాంతము

శా. శ్రీమద్దక్షిణకాశికాపురమహాశ్రీకాళహస్తీశ్వర
ప్రేమాత్మోద్భవకాలభైరవకృపాశ్రీవర్ధితైశ్వర్య! యు
ద్దామప్రాభవ! దానవైభవకళాధౌరేయ! హేమాచల
స్థేమా! వీరకుమారగిర్యధిపలక్ష్మీభోగభాగోచితా! 60
క. కావేరీవల్లభ! సం, భావితబుధలోక! సమరఫల్గున! ధరణీ
దేవార్చనాపరాయణ, కోవిద! తిరుకచ్చినంబికులజలధిశశీ! 61
మాలిని. మృగమదఘనసారోన్మేలనాసంప్రయోగ
ప్రగుణితహిమపాత్రప్రౌఢకేళీవిహారా!
యగురుఘుసృణపంకవ్యాప్తిగంధాంబుగంధ
స్థగితదిగవకాశా! దానవిద్యానిధీశా! 62
గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహారవిలాసం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ
బంచమాశ్వాసము

షష్ఠాశ్వాసము

వటుకనాథభైరవ
దేవశ్రీపాదపద్మదృఢతరభక్తీ !
దేవబ్రాహ్మణసేవక
దేవప్రభుతనయ! యవచిదేవయతిప్పా ! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. హేమనగంబుమీఁద దివిజేంద్రులు గొల్వ మహావిశుద్ధము
క్ష్మామణిరత్నసంఘటితకాంచనగండశిలాతలంబునన్
హైమవతీసహాయుఁ డయి యర్ధశశాంకధరుండు దేవతా
గ్రామణి నీలకంఠుఁడు సుఖంబునఁ దాఁ గొలువుండె నర్మిలిన్. 3

వ. అప్పుడు పార్వతీదేవి మహాదేవునియింగితం బెఱింగి యి ట్లనియె. 4

తే. అభవ! నీకంఠమూలంబునందుఁ జెలిసి, కానఁబయ్యెడు నిదియేమి కప్పు సెప్పు
మఖిలలోకవిలోచనాహ్లాదకలన, కందమై యంద మయ్యె శృంగారరేఖ. 5

తే. ఆనతిమ్ము మహాదేవ! యభవ! నీదు, కంఠమూలము నలుపైన కారణంబు
నన్ను మన్నించి యీకారణంబు నాకు, నానతీఁ దగు నీవు లోకాభివంద్య. 6

వ. అనిన విని శంభుండు శాంభవి కి ట్లనియె. 7

మ. మును జంభాసురబాహువిక్రమకళాముద్రావిభాభాసురన్
ఘనదంభోళినిశాతహేతినిహతిన్ ఖండించి యాఖండలుం
డను మోదంబున దేవతల్ గొలువఁగా నైరావణారూఢుఁ డై
ఘనమార్గంబున వచ్చె నాకమునకున్ గర్వం బఖర్వంబుగన్ 8

క. ఆవేళను గంధర్వులు, కైవారపదానుసారకమనీయముగాఁ
బ్రావేశికధ్రువాగా, నావళులం బరిఢవించి రంచిత్రలీలన్. 9

ఉ. క్రచ్చలఁ బారిజాతలతికావనదేవత జంభవైరిపై
మచ్చికఁ గూర్పఁగా నవసుమప్రకరంబుల వేల్పుటేఁటిలో

విచ్చినపైఁడితామరలవెంబడి వచ్చినకమ్మగాడ్పులన్
మెచ్చులరీతిఁ గోకిలసమీరణ దీపన లిచ్చె నొప్పుగన్. 10

క. మందాకినీతరంగము, లాందోళము నందఁ జేయఁ జల్లల్లన సం
క్రందనునిమీఁదఁ బొలసెను, మందారలతావనాంతమందానిలముల్. 11

తే. దేవతాభర్త యమరావతీపురంబుఁ, జేరఁ జనుదెంచె వేల్పులు చేరి కొలువ
భ్రాజదైరావణానేకపప్రచార, తరళమాణిక్యకుండలాభరణుఁ డగుచు. 12

వ. అయ్యవసరంబున. 13

శా. గీర్వాణాధిపుచెంగట న్నిలిచె నక్షీణప్రభావాధికాం
తర్వాణిస్తుతవాగ్విలాసుఁడు కృతద్వంద్వవ్యుదాసుండు చి
న్నిర్వాహస్థిరయోగవైభవకథానిత్యోదయోల్లాసుఁ డ
ద్దుర్వాసుండు ప్రసూనమాల్యరుచిమద్దోఃపద్మవిన్యాసుఁ డై. 14

తే. తనకుఁ బ్రమ్లోచ యనుదేవతాపురంధ్రి, పావడముఁ జేసె నెద్దాని భయముతోడ
నట్టిత్రసపారిజాతమాల్యంబు హరికి, దర్శనం బిచ్చె దీవించి తాపసుండు. 15

వ. ఇట్లు దుర్వాసుం డాశీర్వాదపూర్వకంబుగా నొసంగినకుమారపారిజాతమాల్యం బహల్యాజారుం డగుశునాసీరుండు దుర్వారవిజయగర్వాటోపంబునం గన్ను గానక పట్టికాలంకారతాటంకితలలాటం బగునైరావణకరటికుంభపీఠంబుపై నలవోకయుంబోలె వైచె వైచిన నమ్మదాంధగంధసింధురంబు వసుంధరాభరణశుండం బగు తుండంబెత్తి యున్నని యప్పువ్వుఁదండఁ గ్రమ్మునఁ గ్రమ్మతించి విసరి కేసరంబులు పీసర పోవ మకరందంబు చిందఁ బొరలు విఱుగం బుప్పొడి సడలం గపోలభిత్తిభాగంబు మొత్తి యున్మత్తమధుపంబుల రేఁచి యుప్పరంబునం ద్రిప్పి చెందిరంబు ధూళిఁ దూలించి యందంద కొంతతడవు వినోదించె నప్పువుదండ వాస్తోష్పతి పట్టినయేనుంగు వలన నిట్టునట్టునుం బడి కువిటుచేతం బడినపూఁబోడిపోలిక బెబ్బులివాతంబడిన హరిణిచందంబునఁ బ్రమత్తునికైవస మగురాజ్యలక్ష్మివిధంబున విడివడియుం డస్సియుఁ గ్రుస్సియు నొగిలియుఁ బగిలియుం దీనదశకు వచ్చినం గనుంగొని. 16

మ. వికటభ్రూకుటిఫాలభాగుఁడును బ్రస్వేదాంబుపూర్ణాక్షిలాం
గకుఁడుం బాటలగండమండలుఁడు నై కల్పాంతసంహారరు
ద్రకఠోరాకృతి దుర్నిరీక్షుఁ డగుచున్ ధట్టించి దుర్వాసుఁ డు
గ్రకటాక్షంబున నింద్రుఁ జూచి పలికెన్ గాఢాగ్రహవ్యగ్రతన్. 17

క. ఓరి మదాంధ! యహల్యా, జార! త్రిలోకాధిరాజ్యజాత మగునహం
కారంబా యిది మమ్ముం, జీరికిఁ గైకొనక యిట్లు సేయుట యొల్లన్. 18

తే. ఏను దీవించి చేయెత్తి యిచ్చినట్టి, పుష్పమాలికనాదలఁ బూనవైతి
హస్తిచేతికి నిచ్చితి వంతఁబోక, దండనార్హంబె యిప్పువ్వుదండ నీకు. 19

క. క్రోధం బితరులకుఁ దపో, బాధక మగుఁ గాని నాతపంబున కది యు
ద్బోధకమ సలిల మగ్నికి, బాధకమై వైద్యుతాగ్నిఁ బ్రభవించుగలిన్. 20

క. నీకనులకు నిది మాల్యం, బోకుధరవిరోధి! యింతనుండియు నిట నీ
నాకం బఖిలంబున ని, శ్శ్రీకం బగుఁ గాక నీవిజృంభణ మణఁగన్. 21

ఉ. నన్నుఁ దిరస్కరించితి మనంబున నించుక భీతిలేక వే
గన్నులఁ గానవైతి మదగర్వవికారదురాగ్రహైకసం
పన్ననిరాజ్యలక్ష్మికి నపాయము గల్గక యుండు నెట్లు నీ
యన్నియు వస్తుజాతములు నంబుధిలోఁబడుఁగాత లక్ష్మితోన్. 22

క. ఎచ్చోట నుండు నిందిర, యచ్చోటనె యుండు సత్పదార్థంబులు నీ
యుచ్చైశ్శ్రవ మైరావణ, మచ్చర లమరద్రుమంబు లంభోధిఁ బడున్. 23

తే. అమృతకుంభంబు పడుఁగాక యబ్ధియందుఁ, గామధేనువు పడుఁగాక కంధియందుఁ
దారకాధీశ్వరుండుఁ జింతామణియును, గూడ దుగ్ధాంబునిధిలోనఁ గూలుఁగాత. 24

వ అని పల్కి దుర్వాసుండు చూడంజూడ నంతర్ధానంబు సేసిన. 25

క. యతిపతిశాపాక్షరములు, శతమఖున కసహ్యహృదయశల్యము లయ్యెన్
మతిఁ దలఁపఁ బూజ్యపూజా, వ్యతిక్రమము సర్వకార్యహార మగుఁ గాదే. 26

తే. మౌనిశాపాగ్నిదందహ్యమానుఁ డగుచు, విన్ననైన మొగంబుతో వీడు సొచ్చెఁ
బాకశాసనుఁ డఖిలదిక్పాలకులును, దైన్యవైవర్ణ్యవంతులై తన్నుఁ గొలువ. 27

వ. అంతం గొంతకాలంబునకు. 28

సీ. రంభాదు లగునప్సరస్సరోజాక్షులు పదునాల్గుజాతులు పడిరి వార్ధి
సంతానతరుపారిజాతాదికుజములు మున్నీటినీటిలో మునిఁగిపోయె
నైరావణమ్ముఁ జింతారత్నముం గూలె నుచ్చైశ్శ్రవంబుతో నుదధిలోనఁ
గామదుగ్ధేనువుఁ గాదంబరియుఁ దాను నమృతకుంభంబుతో నబ్ధిఁ బడియె

తే నిమ్మహావస్తువులఁ గూడి యిందురేఖ, మున్నుగా దుగ్ధమయమహాంభోధిఁ జొచ్చె
బ్రహ్మమునిఘోరశాపప్రభావయుక్తిఁ, బ్రథమదిక్పాలుత్రైలోక్యభవ్యలక్ష్మి. 29

తే. దివ్యమణి లేక యప్సరస్స్త్రీలు లేక, యమృతకుంభాదు లగుపదార్థములు లేక
యుక్కువడియుండె బహుకాల మొప్పుదఱిగి, విగతలక్ష్మీవిలా[1]సుఁడై వేల్పుఱేఁడు.

చ. అమృతముఁ గల్పవృక్షనివహంబును లేనిసుధారసాశన

---

1. లాసమై వేల్పువీడు.

త్వమున నశోకవల్కపరిధానతయుం [1]గలపెద్దవేలుపుల్
నముచినిషూదనాదులు మనంబున నొందిరి ఖేదమోదదుః
ఖము గుడువంగ నోగిరము గట్టఁగఁ బుట్టముఁ బుట్టకుండుటన్. 31

వ. ఇవ్విధంబున బృందారకు లిందిరావ్యపాయంబున నపారదారిద్ర్యాంధకారమగ్నులై నగ్నాటులుం బోలి భయంపడి లేటమొగంబు వడి హాటకగర్భపాలికిం బురందరుండు ముందఱగాఁ జని మునిశాపయుక్తి మూఁడులోకంబులరాచసిరి యబ్ధిలో మునింగిన భంగి తేటతెల్లంబుగఁ దెలియంబఱచిన నాలినాసనుండు వెన్నునిం గూర్చుకొని మూసమీపమ్మునకు వచ్చి య మ్మిట్లు సన్నుతించె. 32

క. జయ పార్వతీమనోహర!, జయ పరమానంద! జయ నిశాకరమౌళీ!
జయ భూమిసలిలపావక, వియదనలార్కేందుహోతృవిలసితమూర్తీ! 33

క. త్రిభువనభువనారంభా, రభటీసంరంభమూలరత్నస్తంభా!
యభినవహిమకరరేఖా, శుభికాలంకారధామశోభితమకుటా! 34

క. దివసావసానసంధ్యా, నవపరమానందనందినాగదీనాథ
వ్యవహారఘుక్రియావధి, వివిధమహాతాండవైకవిద్యాభిరతా! 35

క. తరుణహిమకిరణరేఖా, భరణా! సురనికరమకుటభాసురరత్న
స్ఫురణాపరిచయరంజిత, చరణా! నిరుపాధికాభిసంప్రతికరుణా. 36

తే. అజర! యవ్యయ! యనపాయ! యప్రమేయ!, యాద్య! యనవద్య! వేదవిద్యాభివంద్య!
నిర్మలాకార! నిర్ద్వంద్వ! నిరుపమాన!, నిత్య! నిజభక్తవైకుంఠ! నీలకంఠ. 37

వ. అని యనేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతింప ననుకంపాపరాధీనుఁడ నగునే ని ట్లంటి. 38

తే. అబ్ధి మథియింపవలయు నీయవసరమున, నమృతలక్ష్మీప్రధానమహాపదార్థ
సముదయంబులు లేకున్న జగము లెల్ల, విన్నఁబోయిన వతిదీనవృత్తి నొంది. 39

సీ. ఆరసాతలమగ్న మయ్యు మునుంగని మందరాద్రీంద్రంబు మంథయష్టి
సర్వసర్వంసహాసంభృతిప్రవణుండు దందశూకస్వామి తరువుఁద్రాడు
చరమాంగపీఠికాస్థాపితశేషుండు కితవకచ్ఛపరాజు క్రిందిమట్టు
నింద్రాదిసురలు బలీంద్రాదిదనుజులు దర్పదుర్వారులై ద్రచ్చువార

తే. లేను బ్రహ్మయు హరియును నింక నంత, నుగ్గడంబారము కార్యప్రయోగరక్ష
నీవిధంబున దుగ్ధాబ్ధి యేచి తరువ, వివిధసద్వస్తులం బ్రభవింపఁ గలవు. 40

వ. ఇట్టిమహాప్రారంభంబునకుం దగినసాధనసామగ్రి యిది; శేషుండును గమఠపతియును నశేషభువనభారంబునకుం దగినవారి నియోగించి వచ్చునది; యచ్యుతుండు సురాసురులం గూర్చుకొని మందరాచలంబు పెఱికి తెచ్చునది; యేనును బితామహుండును

1. గలవేల్పు పెద్దలా.

మున్నాఁడి పాలమున్నీటిదరికిం జేరి యుండువారము. ఇదియ నిశ్చయం బని యే నంతర్ధానంబుఁ జేసితి. జలజాసనుండును మదాదేశంబున దుగ్ధాబ్ధితీరంబుఁ జేరె. జనార్ద నుండును దేవదానవసేనాసమేతుండై దిక్పాలురు గూడ రాఁ బశ్చిమదిశాముఖుండై చనువాఁడు ముందర. 41

శా. కాంచె న్మందరశైలముఁ మృదుతటీగండోపలశ్రేణికా
చంచన్నిర్ఝరవేణికాఘుమఘుమస్ఫాయద్దిశాగోళముం
బంచాస్యస్ఫుటకంఠనాళనినదప్రధ్వస్తశుండాలముం
సంచారాలసకిన్నరీశతలతాసంఛన్నహింతాలమున్. 42

ఆ. కాంచి యమ్మహాద్రిఁ గదియంగ నూహించి, దితిజనూభవులను దివిజవరుల
నాదివావితోడ నంతంత దవ్వుల, నుండఁ బంచి యంబుజోదరుండు. 43

వ. చనుదెంచి యప్పాంచజన్యధరుండు జంభారిప్రముఖు లగుదివిజవరుల నెడ గలుగం దొలంగ నియమించి. 44

సీ. కటిమండలంబునఁ గనకంపుఁదునుఁజేల దృఢముగా బిగియించి దిండుగట్టి
కట్టాయితం బైనకంఠహుంకారంబు గావించె దిక్కులు గ్రక్కదలఁగ
సమధికావష్టంభసంరంభజృంభణ సమకూర్చి నిజభుజాస్తంభమునకుఁ
బాదాభిఘట్టనఁ బార్శ్వదేశంబుల నదలించి ధాత్రి గ్రక్కదలఁ జేసి

తే. పట్టెఁ గదలించె నసియాడ్చెఁ బాఁతగల్చె, నెత్తె వక్షస్స్థలంబున నెఱియ నొత్తెఁ
దోయజాక్షుండు లోకైకదుర్ధరుండు, తాల్చె నవలీల నిట్లు మందరనగంబు. 45

సీ. అంగదాభరణంబులందుఁ గీలించిన వజ్రాలకీలన వదలకుండ
వక్షస్స్థలంబున వైచిననవకంపుఁ దులసిదండలు వాడు దోఁపకుండఁ
గడు నొప్పఁ దీర్చినకస్తూరితిలకంబు చెమటబిందులచేతఁ జెదరకుండ
నెట్టెంబు సుట్టిన నెమ్మిపింఛముదండ కొనలేక యొక్కింత గుదియకుండ

తే. శ్రవణకల్హారముకుళంబు జాఱకుండ, విరులకీల్కొప్పు వదలి కై పెక్కకుండ
నెత్తె శృంగారకందుకం బెత్తినట్లు, కైటభారాతి మందరక్ష్మాధరంబు. 46

శా. గోలాంగూలకులంబు లాకులపడెం ఘూర్ణిల్లె శార్దూలముల్
జాలింబొందె లులాయముల్ సుడిగొనెం సారంగముల్ విచ్చె లేఁ
గోలంబుల్ బెదరెం జమూరుగణ మాక్రోశించెఁ బంచాస్యముల్
తాలాంకావరజుండు మందరమహాధాత్రీధరం బెత్తినన్. 47

తే. ఏడు పాతాళములును గగ్గోడువడియెఁ, బెల్లగించి మహీధ్రంబు పెఱికినప్డు
డిందిరాభర్త గిరిమీఁది కెత్తినపుడు, గ్రక్కదల సాఁగె బ్రహ్మాండకర్పరంబు. 48

తే. ధాత్రి నాఁడు వరాహావతారవేళ, నేకదంష్ట్రాగ్రమున ధరియించినట్టి
తోయజాక్షుండు హస్తపద్మంబునను మాటమాత్రనె మోయఁడే మందరాద్రి.

తే. మందరాద్రిని మోయించి మాధవుండు, పట్టి తెప్పించె నిర్జరప్రతతిచేత
నసురయూథంబుచేత దుగ్ధాబ్ధిదరికి, నబ్జగర్భుండు నేనును నభినుతింప. 50

వ. అనంతరంబ నేనును హరిహిరణ్యగర్భులుం గార్యభారధురంధరులమై ప్రవర్తింపం బురందరాదిసురలు జలంధరాదిరాక్షసులును సముద్రమథనంబునకుం బ్రారంభించిరి.

తే. అఖిలకార్యసమారంభణాదులందుఁ, బూజనీయుండు గావున బుద్ధిఁ దలఁచి
విఘ్ననాయకు నంబోధివేలమీఁద, సురలు నసురులుఁ గొలిచిరి పరమభక్తి. 52

శా. క్షీరాంభోనిధి సైకతస్థలమున న్సింహాసనారూఢుఁగా
హేరంబు న్హరనందను న్నిలిపి ప్రత్యేకంబ దేవాసురుల్
గారామారఁగ నాచరించి రభిషేకం బుల్లసద్గంధక
స్తూరీసౌరభవాసితంబుల నదీతోయంబులం [1]దోరమై. 53

క. అభిషేకానంతరమున, నిభరాజాస్యునకుఁ గట్ట నిచ్చిరి యదితి
ప్రభవులును దితితనూజులు, నభినవదివ్యాంబరములు నాభరణములున్. 54

తే. కుంకుమాగురుమృగనాభిపంకములను, గంధకర్పూరనీహారకర్దమముల
నలఁది రమరాసురులు భక్తి యతిశయిల్ల, భవునిపట్టికిఁ బసిఁడికుంభములఁ బట్టి. 55

సీ. ఉండ్రాలు నూటిడి పుండ్రేక్షులుం దేనె యనఁటిపండ్లుం బూరియలు ఘృతంబుఁ
బెసరుఁబప్పును బాలుఁ బెరు గోగిరంబులుఁ బాయసాన్నంబులుఁ బానకములు
నాళికేరంపుబొండాలు మీఁగడయును [2]నవనీతపిండఖండములు గుడములు
లడ్డువంబులు చక్కిలాలు మోరుండలు ఖండంబు చలిమిడి మండపప్పు

తే. లాదిగా భక్ష్యచోష్యలేహ్యాదు లైన, బహుపదార్థంబు లర్పించి ప్రణతు లైరి
వేల్పులు రాక్షసులును నావిఘ్నపతికి, దుగ్ధపాథోధిమంథనోద్యోగవేళ. 56

వ. ఇట్లు షోడశోపచారంబులం బూజించి దేవాసురులు విఘ్ననాయకు నిట్లని స్తుతియించిరి. 57

దండకము. జయజయ జగదేకరక్షామణీ ! దేవచూడామణిశ్రేణిశోణప్రభాజాలసుస్మేర పాదారవిందా ! ముకుందప్రియా! యిందుధారీ ! కటస్యందిదానాంబుధారాధునీధోరణీగాహకౌతూహలాయత్తమత్తద్విరేఫాంగనా గానసంగీతరంగీకృతస్వాంత ! దంతావళాస్యా ! నమస్యా ! త్రిలోకైకవశ్యా ! యవశ్యాయశైలాత్మజాధర్మసంతాన ! సంతానకల్పద్రుపుష్పావతంసా!యసారోరుసంసారమాయాంధకారావలిప్రక్రియాభాస్కరా ! కోటిభాస్వన్నిరాఘాటదేహప్రభాభాస్వరా ! దేవ ! హేరంబ !

1. దోఁగఁగా. 2. నవదధిపిండఖండాల్గుడుములు.

లంబోదరా! యేకదంతా! మహాకాయ! సంతప్తకార్తస్వరాభా! విశాలాక్ష! మౌంజీ
ధరా! నాగయజ్ఞోపవీతా! సమన్వితకృష్ణాజినా! యాఖువాహా! కుఠారాయుధా!
విఘ్నరాజా! గణాధ్యక్ష! కారుణ్యలీలాకటాక్షంబునన్ మమ్ము వీక్షించి రక్షింపుమీ
క్షీరవారాశి నీమందరక్ష్మాధరస్వామి కవ్వంబుగా నీభుజంగాధినాథుండు సూత్రం
బుగాఁ గచ్ఛపాధీశుఁ డాధారపీఠంబుగా సర్వదివ్యౌషధీవల్లుల న్వైచి నానాపదా
ర్థంబు లన్వెన్నలం బంచుకోఁ గోరి యున్నార మిక్కార్య మేవిఘ్నముం బొంద
కుండంగ నేవిక్రియం జెంద కిష్టార్థసంసిద్ధులం జైకొనుం గాక నీయాజ్ఞ సర్వేశ!
సర్వాత్మకా! నిర్వికల్పా! నిరీహా! నిరాతంక! నిశ్శంక! యోంకారమూర్తీ! నమస్తే
నమస్తే నమః. 58

క. అని నిర్జరులును దైత్యులు, వననిధిమథనాదియందు వారణవక్త్రుం
గొనియాడి తత్ప్రసన్నతఁ, గనిరొగి సంతసము మీఱఁ గడఁక దలిర్పన్. 59

వ. కట్టాయితం బై సురాసురులు బిట్టేచి పాతాళగోళంబు క్రిందమట్టుగా నాదికమ
ఠంబుఁ బెట్టి వాసుకిఁ దరిత్రాడుగాఁ జుట్టి తోఁకయు శిరంబును బట్టి మందరాచల
మంథానంబున దుగ్ధసింధువు మథింపం దొడంగిరి. ఘుమఘుమధ్వానంబు దిక్కులం
బిక్కటిల్లె. వారివాహవ్యూహంబులు కడ లవియఁ జదల నుదిలకొనియె. డిండీర
పిండఖండంబులు బ్రహ్మాండంబునం బ్రసరించె; నంభస్తరంగంబులు దిగిభకుంభంబుల
నాస్ఫాలించె; నావర్తచక్రంబులయందు గ్రహతారకానక్షత్రంబులు తిరుగుడువడియె
నప్పుడు రటత్తిమితిమింగిలంబులును లంబచ్ఛంబలంబును పళద్ధూళియుం విరుత్కమ
ఠంబు నుద్భ్రమద్భుజంగంబును నై గంగకుం బరిభవంబును గోదావరికి ఖేదంబును
బెన్నకు విన్నఁబాటును గాళిందికి మాలిన్యంబును వేత్రవతికిఁ ద్రాసంబును విపాశకుం గ్లే
శంబును శతద్రువున కుపద్రవంబును నాపాదించుచు బాడబానలంబునం దొకతొకనుడు
కునీరునుం గలసి నఖంపచం బై సంవర్తసమయారంభంబునుంబోలె మర్యాద నతిక్ర
మించుచు గిరికటక పాషాణసంఘట్టనంబున సెగయుంమిణుంగురులుంబోలె నంతర్మణి
శలాకాశకలంబులు మీఁదికెగయ నంభోనిధానంబు మథ్యమానం బయ్యె మఱియును.

సీ. మూలాశ్మసంఘాతములరాపిడినిఁ జేసి కమఠంబు సుఖయించి కన్ను మోడ్చెఁ
గిటకపాషాణసంఘట్టనంబున ప్రస్సెఁ గుండలీంద్రునిపీఁపుకప్పసంబు
సానూపలద్రోణిఝుషులఝుల త్కారంబు దిఙ్మండలంబుల దీటుకొనియె
శిఖరకోటీశిలాశ్రేణిరారాపుల గ్రహతారకములు చూర్ణంబు లయ్యెఁ

తే. ప్రబలబలగర్వదుర్వారబహుసుపర్వ, పూర్వగీర్వాణభుజదండభూరిసార
వితతమందరమంథానవివలనముల, సలిలనిధి మూరె సంరంభసంభ్రమమున. 61

వ. ఇట్లు తరువందరువ సముద్రమధ్యంబున. 62

ఉ. బుగబుగమంచు గర్భజలపూరము ఘూర్ణిల బంతిగట్టి క్రాం
గొగలు తరంగసంఘములఁ బొడ్మఁగ నూష్మ జగత్త్రయంబునుం
బొగులఁగఁ జేయ నుద్దవిడిఁ బుట్టెను నల్లనిచిచ్చు మానిలేఁ
జిగురులచాయలం బెగడుజిహ్వలు గ్రోయుచు దుర్నిరీక్షమై. 63

క. వాసుకివిషధరవిషని,శ్వాసంబుల ఘట్టనముల సమధికతరమై
యీసాగరమధ్యంబున, భాసురహాలాహలంబు ప్రబలం బయ్యెన్. 64

చ. గరళమహోత్తరానలశిఖానివహంబులు దూఱి పాఱినం
దరికొనియెం జగత్త్రయము తల్లడ మందిరి నెమ్మనంబులన్
సురగరుడోరగామరులు సుక్కిఁ బితామహుఁ డంబుజాక్షుఁ డా
తురత వహించె దిక్పతులు తూలిరి ఘూర్ణిలె నేడువార్ధులున్. 65

వ. అప్పుడు సుస్థిరుండై విరూపాక్షుండు త్రైలోక్యరక్షాదక్షం బగుతనదక్షిణహస్తం బెత్తి యోడకుండుఁ డభయం బిచ్చితి నని యెంత యూఱడించిన నూఱడిలక నారాయణాదులు గన స్వేల్పులు పలాయమానపరాయణులై వెనుక మరలియుం జూడక పోవం దొడంగిన. 66

శా. హుంకారం బొనరించి యప్రతిమరౌద్రోద్రేకసంరంభని
శ్శంకాహంకృతిఁ జాఁచె నీశ్వరుఁడు హస్తంబున్ భుజంగాధిపా
లంకారంబు నశేషలోక పరిమల్లావణ్యలక్ష్మీకలా
సంకోచావహ దాహభీషణవిషజ్వాలాజిఘృక్షార్థమై. 67

క. స్తంభించి నిలిచె గరళము, శంభునిముందట యుగాంతజలధరముగతిన్
గంభీరహుంక్రియారావ, ష్టంభసముజ్జృంభమాణసంరంభమునన్. 68

చ. జలధర మంతయై కరటిచందము గైకొని సూకరాకృతి
న్నిలిచి పికంబుతో దొరసి నేరెడుపండును బోలె నుండయై
కలశపయోధిమంథనముఖంబునఁ బుట్టినయమ్మహాహలా
హలము క్రమంబున న్నృపునిహస్తసరోరుహమెక్కెఁ జుక్కగన్. 69

క. కటుక మగువిషము విషధర, కటకం బగుకేలఁ బూని కౌతూహలియై
ఘుటికాసంసిద్ధుఁడు రస, ఘుటికయునుంబోలె మృడుఁడు గుటుకున మ్రింగెన్. 70

తే. కంఠికానీలరత్నంబుకరణి నొప్పె, లలితమృగనాభిపంకంబుచెలువు దాల్చెఁ
గాలకూటవిషంబు తత్కంఠమునకు, నాభరణ మయ్యె బ్రహ్మాదు లభినుతింప. 71

వ. అప్పు డప్పరమేశ్వరు నిట్లని స్తుతియించిరి. 72

సీ. జయ విరూపాక్ష! యీశ్వర! దివ్యలోచన! జయ వజ్రహస్త! దిశానివాస!
జయ పినాకేష్వాస! శాశ్వత! నిత్య! యనిత్య! నిత్యానిత్య! నిరుపమాన!
జయ చింత్య! జయరుద్ర! జయమహాదేవ! యచింత్య! చింత్యాచింత్య! చిత్స్వరూప
జయ పాదభక్తార్తిసంహారకారణ! జయ ముకుందప్రియ! జయ గిరీశ!
తే. దివసమాసార్ధమాససద్విశ్వరూప!, కల్పయుగ వత్సరాధీన కాలఖేచ
రుండ! బహురూప! చండీశ! దండపాణి!, జయ నమస్తే నమస్తే ప్రసన్నమూర్తి!
వ. అని యనేక ప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి నీలకంఠుం డను నామధేయంబు శివుని కిచ్చి
రిది కాలకూటోత్పత్తిప్రకారంబు. 74
ఉ. హాలహలాగ్ని దాహభయ మస్తమితం బయినం గడంకమై
వేలుపులు న్నిశాచరులు వెండియుఁ గవ్వపుఁగొండ వార్ధిలోఁ
దేలిచి గుమ్మగుమ్మనఁగఁ ద్రిప్పఁగఁ జొచ్చిరి దానవేశ్వరుల్
వాలిసహాయుఁ గాఁ గొని యవక్రభుజాబలవిక్రమంబునన్. 75
క. తరిగొండఁ దరువఁదరువన్, శరనిధిమధ్యమున నొక్కజలజము పుట్టెన్
బరిమళపరంపరలచే, సురభీకృత మయ్యె జగము సురుచిరభంగిన్. 76
వ. అయ్యష్టదళపద్మమునందు. 77
సీ. ఇరుప్రక్కియలనుండి సురసింధురంబులు పరిపూర్ణ హేమకుంభములు దాల్ప
నందంద నవనిధానాధిదేవతలును సొరిది బంగారువీచోపు లిడఁగ
జయజయధ్వనులతో సర్వదేవతలును గేలుఁదమ్ములు మోడ్చి గీలుకొల్పఁ
బుష్పవర్షములకుఁ బ్రోది యై వినువీథి దేవదుందుభినాద మావహిల్లఁ
తే. బ్రబలి మున్నీటినడునీటఁ బొంపుమికచ, కమలకాంచనకర్ణికాగ్రంబునందు
బ్రహ్మదిక్పాలవందితపాదపద్మ, పద్మ యుదయించెఁ గన్నులపండు వగుచు. 78
తే. పవడములఁ బోలుశ్రీహస్తపల్లవములు, దనర శోభిల్లు హేమపద్మము ధరించి
కలిమి మాపులపూఁబోఁడి కలశజలధి, నర్థిఁ గొలువుండె రత్నసింహాసనమున. 79
క. జలరుహవాసిని పుట్టిన, కలితముహూర్తమున రెండుగడియలమాత్రం
బలిగురి కాఁడై నిగనిగ, కలువలచెలి కాఁడు పుట్టెఁ గలశపయోధిన్. 80
వ. తదనంతరంబ. 81
క. అంబంద యుద్భవించెను, సంబరమున నిందిరానుసంజాతములై
మందారకల్పతరుహరి, చందనసంతానపారిజాతాదు లొగిన్. 82
ఉ. అంతఁ బయోనిధానమునయం దుదయించె సరోజవాసినీ
కాంతకుఁ దోడఁబుట్టు వనఁగాఁ గరపద్మమునం జలాకికా

సంతతియుఁ గ్ హారీతకియుం సాధనసంగ్రహమై తలిర్ప ధ
న్వంతరి యెట్టిరోగములవారి కనామయసౌఖ్యకారియై. 83

తే. ఆదివైద్యుఁ డతండు దుగ్ధాబ్ధిఁ బుట్టె, నమృతపూర్ణకుంభం బొకహస్తమునను
నంబుచరమును గరకకాయయును నొకటఁ,దాల్చి సాకారమైనశాంతమయనంగ. 84

వ. మఱియును. 85

క. అచ్చపువెన్నెలచాయల, మెచ్చనితనుదీప్తితోడ మేఘధ్వనిపెం
పచ్చుపడఁగ సకిలించుచు, నుచ్చైశ్శ్రవ ముదధినడుమ నుదయంబయ్యెన్. 86

తే. క్షీరవారాశిలో నవతారమయ్యెఁ,దార యనుకన్యకయు నతిధవళనయన
తారకారాజబింబావదాతవదన, తారహారాదిభూషణోత్కరముతోడ. 87

శా. అయ్యంభోనిధివారిగర్భమునయం దైరావణం బుద్భవం
బయ్యెం గండతలంబునన్ దొరఁగుదానాంభఃప్రవాహంబు లెం
దొయ్యెయ్యన్ బ్రభవించి తజ్జలధినీ రుబ్బింప దిక్సింధుల
న్వియ్యం బందఁ గఠోరగర్జితమహానిర్ఘాతనిర్ఘోషముల్. 88

సీ. మధుకరంబులు పుట్టె మధుకరంబులు గావు రమణీయవేణీభరములు గాని
శశిబింబములు పుట్టె శశిబింబములు గావు మహితవక్త్రేందుబింబములు గాని
మెఱుఁగుఁదీఁగలు పుట్టె మెఱుఁగుఁదీఁగలు గావు లలితకోమలతనూలతలు గాని
చక్రవాకులు పుట్టెఁ జక్రవాకులు గావు కఠినంబు లగుచన్నుఁగవలు గాని

తే. యనఁగ మందరకందరవ్యాప్తిచలిత, వార్ధికల్లోలవీచికావర్తతతుల
నుద్భవిల్లిరి రంభాతిలోత్తమాదు, లప్సరస్త్రీలు దేవవేశ్యాజనములు. 89

క. తరిగొండఁ దరువఁదరువం, దిరుగుడువడునుదధిలోనఁ దీవ్రముగా ది
ర్దిరఁ దిరుగుచుఁ దరఁగలవడి, దరతరమ సుపర్వసురభి దరికిం జేరెన్. 90

ఉ. అంత న్విద్రుమవల్లరీకిసలయవ్యాప్తైకశంకావహా
త్యంతస్వచ్ఛరుచిచ్ఛటల్ జలధిపై నందంద వర్తింపఁగా
స్వాంతాశాంతరభూమిభాగమున విశ్వంబుం బ్రకాశింపఁగాఁ
జింతారత్నశలాక పుట్టెను మహాక్షీరాబ్ధిమధ్యంబునన్. 91

తే. తరువఁ దరువంగ వార్ధిమధ్యంబునందు, నాగవల్లీలతాప్రతానంబు పుట్టె
నమృతసంసర్గమునఁ గదా యాకునెలలు, జరగు నేయాకునకు లేనిసరసవృత్తి. 92

క. శీతలపరిమళధారా, పాతపవిత్రాయమానపవమానం బై
యాతోయధిమధ్యంబున, శ్రీతులసీవనము పుట్టె శ్రీయంశమునన్. 93

తే. కలిగె దివ్యౌషధీలతావలులశక్తిఁ, బాలమున్నీటిసీటిపోఁ బ్రథితలీల
విమలగారుడమాణిక్యవిభ్రమంబు, లభినవంబులు హారితదూర్వాంకురములు. 94

వ. ఇట్లు మహార్ణవజాతంబు లగుపదార్థంబులం గనుంగొని బ్రహ్మాదిదేవతలు హారునకు

---

1. మయుండనంగ.

శశాంకుని హరికి లక్ష్మి నింద్రునకు నైరావణోచ్చైశ్శ్రవంబులను నిచ్చిరి. అప్సరసల నాకంబున నుండ నియమించిరి. కామధేనువును వరుణున కొప్పనంబు సేసిరి. కల్ప తరుచింతామణుల నందనోద్యానంబునం బ్రతిష్ఠించిరి. దూర్వాంకురంబులు హేరం బున కవతంసంబుగా నొసంగిరి. నాగవల్లీదళంబులు భోగార్థంబుగా భూజనంబుల కిడిరి. శ్రీతులసికావనంబులును సకలతీర్థంబులకు సమాశ్రయంబుఁ గావించి; యనంత రంబ మందరంబును యథాస్థానంబునం బెట్టి వాసుకిం బాతాళంబున కనిచి కమఠ పతిం గుస్తరించి నివాసంబులకుం బోవ నుద్యోగించి యున్నంత. 95

ఉ. అంధకకాలకేయమహిషాదులు దైత్యులు బాహుశైలద
ర్పాంధులు గూడి యొక్క మొగమై వడిఁ దొమ్మి యొనర్చి వైద్య ని
ర్బంధము సేసి కైకొనిరి గ్రక్కునఁ దన్మహనీయదత్తీగా
స్కంధముమీఁద నున్నమణిక్రమసుధారసహేమకుంభమున్. 96

తే. అమృతకుంభంబుఁ గైకొని యసురవరులు, వేఱ యొకచోట వేలంబు విడిసియుండి
రమరులకు నీక యప్పుదార్థముఁ గడంగి, తార విభజించి భుజియించువారుఁ బోలె.

వ. అవ్విధం బెఱింగి హరవిరించులు విష్ణు రావించి గోత్రకలహంబు మాన్ప నిఖిలమా యోపాయవిద్యావిదుండ వగు నీవ యెఱుంగుదు మాకు నిం కిక్కడ నుండం బని లేదు పోయి వచ్చెద మని యామంత్రణంబు సేసి నిజస్థానంబుల కరిగినయనంతరంబ.

తే. కైటభారాతి యక్కార్యగతికిఁ దగిన, యనువు చింతించి యసురుల నవమతింప
సురల కమృతంబు నొప్పింప వెరవు దెలిసి, యరిగెనంతర్హితుం డయియద్భుతముగ.

వ. ఇవ్విధంబున హరి యంతర్ధానంబు చేసినముహూర్తమాత్రంబున. 100

శా. ఆకాశంబుననుండి డిగ్గె నొకనీరాంభోజపత్రాక్షి ది
వ్యాకారంబును దివ్యమాల్యములు దివ్యాలంకృతుల్ దివ్యవ
స్త్రాకల్పంబులు దివ్యగంధములు నావాఁ పుట్టఁ జేయంగ నా
నాకశ్రేణికి దైత్యపఙ్క్తికిని విద్యుల్లేఖచందంబునన్. 101

క. బృందారకపక్షమున దిగి, యిందీవరపత్రనేత్ర యిరువంకలవా
రుం దమక తమక యిటు రా, యిం దనఁగా రెండుపిళ్లయెడమున విడిసెన్. 102

వ. నిలిచి హావభావవిలాసంబులన దేవాసురులం భ్రమియింపం జేయుచు స్కంధావార మధ్యంబున. 103

సీ. పాకశాసనునకుఁ బరిహాసవచనంబుఁ గాలకేయునకు శృంగారలీల
వైవస్వతునకు భ్రూవల్లరీనటనంబు కరటిదానవునకుఁ గలికిచూపు
పాశపాణికిఁ గుచప్రాంతోరుదర్శనం బంధకాసురునకు నలఁతినగవు

ధననాయకునకు చక్రాంతావిశేషంబు మహిషునకును నర్మమర్మకలన

తే. గంధవహునకు సిగ్గు జలంధరునకుఁ, గలికితనము పావకునకుఁ గొను బలికి
వలపు నటియించుచును వారవార తనకుఁ, దాన వారికి వారికి నైనయట్లు. 104

తే. అందఱను భ్రమపెట్టుచు నవ్వధూటి, యెవ్వరికిఁ దాను బ్రియుఁడగ నొడఁబడుండె
దానిపై వాలి చొక్కి నందఱుమనములు, గంధఫలిమీఁద వాలుభృంగములపగిది.

తే. అసురులకు దేవతలకు నయ్యవసరమునఁ, బొలువోకుండె నప్పు డప్పద్మనయన
యుభయవాదులు గూడి యయ్యుత్పలాక్షి, పాదపంకజములఁగను బట్టులైరి. 106

వ. మఱియు విష్ణుమాయావిశేషంబున. 107

క. ఇది చెప్పినట్లు చేయుందు, మిది పంచినయట్లు నడతు మిది కళ్యాణా
భ్యుదయవిధానము మాకని, హృదయంబులఁ దలఁచుచుండి రిరుదెసవారల్. 108

తే. కనకసింహాసనము వెట్టి కాళ్లు గడిగి, పాదతీర్థంబు లొగిఁ ద్రావి ప్రణతిసేసి
కొలిచి కూర్చుండి రిరువంకకొలమువారు, భువనమోహిని యైనయప్పువ్వుఁబోఁడి.

క. ఎవ్వనివంకఁ గనుంగొను, నవ్వనితామణివిలోచనాంచలమున వాఁ
డవ్వేళన కీలించు, న్మవ్వం బగుకేలుదోయి మకుటాగ్రమునన్. 110

వ. వైరానుబంధంబు లుడిగి యియ్యిరువాగువారుం దమలోన నిట్లనిరి. 111

క. మన మొండొరు నమ్మక యెడ, నునిచిన యీయమృత మింతయును దగ నింకే
మని యొండుగాఁ దలఁప కీ, వనితామణి పంచిపెట్ట వలయుం జుండీ. 112

వ. అని యమృతకలశంబుఁ దెచ్చి యప్పయోజాక్షిచేతి కిచ్చి ధర్మంబు పుణ్యంబు
పాపంబు నీయది యిరుదెఱంగులవారు నీకు నొక్కరూప యిప్పదార్థంబు మాకుం
బంచిపెట్టుము. 113

తే. తప్పకుండఁగఁ బక్షపాతంబు లేక, పంచిపెట్టెదువా గబ్బరంచుఁ గాక
యన్నదమ్ముల మై యుండి యకట పేము, నిన్ను వడ్డించు మందుమె యన్నమిన్న.

తే. అనిన నే నేర్తు నయ్య మీయంతవారు, కోరి కూర్చుండ నమృతంబుఁ గుడువఁ బెట్టఁ
బంచి వడ్డింపనేర్పు టల్పంపుఁబనియె, తొల్లి యొకసారిఁ దెలిసిగిన త్రోవ గాదు.

వ. అయిన మీవచనంబులు చెఱుపఁజాల నానేర్చినవిధంబున సుధారసంబు వడ్డించెద
మీరందఱుఁ గృతస్నానులై పయోధిపులినవేదికాస్థలంబున నిరుదెఱంగులవారు
రెండు బంతులుగాఁ గూర్చుండుఁ డని నియోగించిన. 116

ఆ. వార లట్లచేసి వరుసగాఁ గూర్చుండి, పసిఁడిపళ్లెరములు పన్నికొనఁగ
నల్ల నల్ల వచ్చె నలసయానంబున, నమృతకుంభహస్త యగుచుఁ దరుణి. 117

మ. అరవిందాసన పట్టుఁబుట్టముచెఱఁ గాందోళనం బొంద ని

ర్భరపీనస్తనభార మల్లఁ గదలన్ రత్నాలతాటంకముల్
మెఱయ న్నూపురమేఖలావలయముల్ మ్రోయంగ పాత్రంబుల
న్సురభేన్యాజ్యము ప్రస్తరింపఁ దొడఁగె న్దూర్వాంకురాగ్రంబునన్. 118

ఉ. స్నానపవిత్రగాత్రులును చందనచర్చితబాహుమధ్యముల్
మానసమాధినిష్ఠులును మత్సరచిత్తులు నై మహాసమా
ధానముతోడ నుత్తరము దక్షిణము న్సముపాశ్రయించి య
ద్దానవులు న్సుపర్వులును దప్పఁ బ్రియంబుగఁ జూచు చుండఁగన్. 119

ఆ. హోమపూర్ణకుంభ మెత్తి వడ్డింపంగఁ, గడఁగెఁ గాంచనంపుగరిటె ముంచి
శాంతిమంత్రఘోషసంస్కారపరిపూత, వదను లైనయుభయవంశ్యులకును. 120

క. పోయునిజాలయ మమృతము, తోయజదళనేత్ర సురలతో యంబునకున్
మాయామృతపూరము దై, తేయులకుం బోయు నత్యధికధీప్రౌఢిన్. 121

తే. మధురగోక్షీరధారాసమాన మైన, మంచియమృతంబు వెట్టె వైమానికులకు
మగువ మృగతృష్ణికాంభస్సమాన మైన, కల్లయమృతంబు వడ్డించెఁ గర్బురులకు.

వ. ఇవ్విధంబున నప్పరమాణిమధ్య తథ్యమిథ్యామృతాహారంబు లాసురాసురులకు వెట్టి కామదుగ్ధేనుఘృతధారాభిఘారంబుగావించి పంక్తిమధ్యంబున నిలిచి కంకణఝణ ఝణత్కారంబు తోరంబుగా నాపోశనంబు వోసి యారగింపుండు ప్రొద్దువోయె ననుచు నెలుంగెత్తి మత్తకోకిలకంఠకుహూపంచమస్వరంబునం బల్కిన. 123

తే. మొదలఁ దేనియలుట్టునంభోరుహాక్షి, ముద్దుఁబల్కులు శ్రుతిపుటంబుల భుజించి
పిదప భుజియింపఁ దొడఁగిరి త్రిదశవరులు, దైత్యులునుదగ్ధమిథ్యాసుధారసములు.

క. కిక్కురు మన కమృతంబుం, గ్రుక్కలు వెట్టుదురు సురలు కోణపముఖ్యుల్
తక్కరిసుధారసంబులు, గ్రుక్కలు వెట్టుదురు వారిఁ గూడియె తారున్. 125

తే. గ్రుక్కగ్రుక్కకుఁ గడుఁ దేజ మెక్కుచుండె
నమరులకు గ్రుక్కగ్రుక్కకు నడఁగుచుండె
దైత్యులకుఁ దేజ మట్టివిధంబు గాక
రాహుకేతువు లనియెడురాత్రిచరులు. 126

వ. తమయెదిరిపంక్తి నున్నచంద్రార్కులసంగడి న్మాఱిఁగి కూర్చుండిన నాగ్రహరాజు లిద్దఱుం దమలోన నిట్లని విచారించిరి. 127

ఉ. వంచన వేల్పువెంకి కిటువచ్చి యుపాంతమునందు ముండటం
గంచముఁ బెట్టుకొన్నయది కర్బురయుగ్మము మాఱువెట్ట సే
తెంచుచు నున్నవాఁడు మనదేవర విష్ణుఁడు వెంట సీరి నూ

చించుట మేల్సుధారసము చిప్పిఁడువోయకమున్న శౌరికిన్. 128

తే. అని విచారించి చెప్పనున్నంతలోనఁ, బోసె నిరుగంచములయందుఁ బుడిసెఁడంత
త్రావియును ద్రావకుండఁగ రాహుకేతు, లనుచుఁ జెప్పిరిమురవైరి కర్కవిధులు. 129

మ. అటు విన్నప్పుడ తత్సుధారసము కంఠాధఃప్రదేశంబు సో
చ్చుట లేకుండఁగ రాహుకేతువుల యత్యుదోత్తమాంగంబు లొ
క్కట ఖండించెను మాయపుంబడఁతియాకారంబు వీడ్కొక య
క్కటకాలంకృతహస్తచక్రమున శ్రీకాంతుం డవిభ్రాంతుఁడై. 130

క. రాహునకుఁ గేతునకు హరి, బాహాచక్రమున నదరు పాటిల్లుటయున్
హాహానినాదపటుకో, లాహలబహుళంబుగాఁ గలంగిరి దివిజుల్. 131

సీ. వేగ మాయావధూవేషంబు డిగఁద్రావి కైకొనె నిజమూర్తి కైటభారి
హరి తమ్ము వంచించె సరివేళ గా దని దైత్యులు చనిరి పాతాళమునకు
నమృతంబు భుజియించి యమృతకుంభముఁ గొంచు జనిరి వేల్పులు నిజస్థానమునకు
బహువారములయందు బహువస్తువులు గాంచి కలశపాథోరాశి కాను పుడిగె

తే. నుక్కువడి యున్కిమాని పెల్లుబ్బె నాక, మప్సరఃకామినీతురంగాగికముల
నచ్యుతుఁడు లచ్చి నటఁ బెండ్లియాడి యరిగె, నాగరిపు నెక్కి వైకుంఠనగరమునకు.

క. ఈవార్ధిమథనకథనం, బేవారు పఠించిరేని నెలమియు నాయు
శ్శ్రీవృద్ధులఁ గాంతురు వి, ద్యావత్తయుం యశముఁ గల్గు నావారలకున్. 133

శా. శంకాతంకవిహీనవిక్రమకలాసాకల్య విజ్ఞాన! సా
హంకారోరువివేకవిక్రమ! సురాహారాహితస్పర్ధిని
స్సంకాశోజ్జ్వలకీర్తివిభ్రమ! మహీసంకల్పకల్పద్రుమా!
లంకాశంకరశైలమధ్యవసుధాలంకార భవ్యక్రమా! 134

క. శరణాగతథీపంజర! నరకుంజర! దానకర్ణ! నందితవిద్వ
ద్వరవర్ణ! విమలచరిత, స్ఫురితా! యనవరత శంభుపూజానిరతా!. 135

ఉపేంద్రవజ్రము. కులప్రదీపా! యలఘుప్రతాపా!
విలాసశక్రా! జితవీరచక్రా!
కలాజయంతా! ఘనకాంతికాంతా!
నిలీనశంకా! నిజనిష్కలంకా! 136

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ
నామధేయప్రణీతం బయినహరవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు

షష్ఠాశ్వాసము.

సప్తమాశ్వాసము

కాళహస్తినాథ
ప్రాకారాంతఃప్రణీతపాతాళగుహా!
శ్రీకాళహస్తిభక్తసు
ధీకల్పితవిభవ! యవచిదేవయతిప్పా ! 1

వ. ఆకర్ణింపుము. 2

ఉ. అర్జునుఁ డింద్రకీలగిరియందు రసాలతమాలతాలనీ
పార్జునలోధ్రతిందుకనవామలకీపనసామ్రపాటలీ
సర్జకురంటకాదిగురుచందనచందననింబకేతకీ
భూర్జకపిత్థపూర్ణముఖభూరుహపుణ్యతమాశ్రమంబునన్. 3

క. ద్యూతపరాభవమున నగు, చేతోదుఃఖమునఁ దపముఁ జేయఁగఁ బోడఁగెన్
భ్రాతలయనుమతి శత్రు, వ్రాతజయార్థంబు మది దివస్పతి గురిగాన్. 4

మ. ధనురస్త్రంబులు కేలఁ దాల్చి శరధిద్వంద్వంబు నేపార వీఁ
పున బంధించి కిరీటియై కవచియై పూనెం దపశ్చర్య య
ర్జునుఁ డత్యంతగరిష్ఠనిష్ఠ నమరేంద్రుం గూర్చి యయ్యింద్రకీ
లనగాగ్రంబునఁ బ్రత్యనీకవిజయశ్లాఘాభిలాషంబునన్. 5

క. వంచన మనంబులోన నొ, కించుకయును లేక యమ్మహేంద్రముమీఁదన్
బంచానలమధ్యంబునఁ, బాంచాలీవల్లభుఁడు తపం బొనరించెన్. 6

తే. గాండివముతోడ నొకయోగదండయష్టి, యస్త్రములతోడఁ గొన్నిదర్భాంకురములు
[1]కలపములతోడఁ బుండరీకంబుతోలు, దాల్చి క్రీడి విరుద్ధపుఁదపము చేసె. 7

శా. శాకాహారుఁడు నిర్జితేంద్రియుండు పాషాణాగ్రతల్పుండునై
నాకేశప్రియనందనుండు సలిపె స్నానాప్రకారంబులన్

1. కత్తళముతోడ.

వాకుం జిత్తము దేహము న్నరియెకా నానాతపశ్చర్యలన్
వ్యాకీర్ణోరగసింహభల్లుకలులాయాభీలశైలాటవిన్. 8

సీ. పతదమాళునిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబుల నఘమర్షణస్నాన మాదరించుఁ
గొండగోఁగుంబూలఁ గుండవర్ధనముల నర్పించు శశలాంఛనార్ధనాళి
స్ఫటికాక్షమాలికాపాణిప్రవాళుఁడై జంభారిమంత్రంబు జపము చేయు
నొంటికాల బుజాంబు నూర్ధ్వంబుగాఁ జాఁచి తడవుగా నిలుచుండి తప మొనర్చు

తే. శరభశార్దూలసింహాదిసత్త్వచయము, కెరలి తనమీఁద బిట్టు లంఘించునపుడు
కడిమిఁ జెండాడు భుజదండ గాండివోగ్ర, చండతరశాతనిర్ఘాతకాండవితతి. 9

తే. వీరరసగర్భితం బయ్యు విస్తరిల్లె, శాంతరస మెంతయును సవ్యసాచియందు
మలయశైలనితంబమండలమునందు, సర్పవేష్టితచందనక్ష్మాజమట్లు. 10

వ. ఇవ్విధంబునఁ గపికేతనుండు గాండీవజ్యాఘాతరేఖాకిణకళంకాలంకారంబు లగుకరంబులు నీవారపాకంబునకును బాంచాలకన్యకాకుచకుంభకుంకుమప్రేక్షణీయం బైన వక్షంబు రుద్రాక్షధారణంబునకును నంగారపర్ణగర్భనిర్భేదనచణహుంకారకారణంబగు కంఠంబు మహేంద్రదేవతామంత్రాక్షరధారణంబునకును ఖాండవదహనవేళావిజృంభితావష్టంభసంరంభం బగుహృదయాంభోరుహంబు ప్రణవోపలంభమునకును గుంభసంభవప్రదిష్టశాఖాశిఖరపతిలక్ష్యావలోకనజాగరూకం బగువీక్షణంబులు నాసికాప్రదేశానుసంధానంబునకును యంత్రమత్స్యవిభేదనోపాయసందర్శనప్రభావసంసిద్ధి యగుబుద్ధి వృద్ధోపసేవనమునకును గంగాజలనిగ్రహానుగ్రహోపాదనసమగ్రంబగుమానసోత్సాహం బింద్రియభంగంబునకును నుత్తరదిగ్విజయయాత్రాధురీణంబులగు చరణంబులు తీర్థగమనంబులకును బాల్పడఁజేసి జగజెట్టిబిరుదంబు సెట్టుకొనం జేసి తండ్రిం గుఱించి తపంబుఁ జేయుచుండ దినంబులు గడచె వారంబు లరిగెఁ బక్షంబులు సనియె మాసంబులు వోయె ఋతువు లతిక్రమించె సంవత్సరంబు దాఁటె నయ్యవసరంబున. 11

సీ. తెల్లనిగడ్డంబు తెల్లనిమీసము ల్నెరసినరోమపాండురశిరంబు
మేధావిబొట్టును మెఱుఁగుజన్నిదములు భూతిలలాటత్రిపుండ్రకంబుఁ
గావిదోవతియును గంతోత్తరీయంబు నిష్టికోలయుఁ జంక నిఱ్ఱితోలుఁ
బంచాంగముష్టియుఁ బాణిఁ బవిత్రంబు [1]నొక్కవ్రేలికి వెండియుంగరంబు

తే. జాఱుబొజ్జయుఁ *గుళదబ్బసంబెలయును, [2]జొత్తగొడుగును జక్కఁదాల్చి కుతుకమునఁ

---

1. నొక జుట్టవ్రేల వెండుంగరంబు. తి. పా. *నునుదబ్బ. 2. నెడమకేలను నిడు గోల గొడుగుఁ దాల్చి.

దనకు సజ్ఞాతిగా నొక్కతపసి వృద్ధబ్రాహ్మణుఁడువచ్చెనొయ్యొయ్యఁ బార్థుకడకు.

వ. వచ్చి యాశీర్వదించి మహాత్మా! నీసంగడంబునం దపంబు చేయవచ్చితి నిచ్చోఁ గొన్ని దినంబులు క్రూరజంతువులు నన్ను బాధింపకుండ నరసికొని యుండవలయు ననిపల్కి యతనిముందటఁ బరిశ్రాంతుఁడుంబోలెఁ జతికిలంబడి కూర్చుండి. 13

తే. మోఱకునిచందమున నీఱతాఱచూపు, పాండవేయునిపైఁ దార్చి బ్రాహ్మణుండు పలికె నిస్పృహ్మరం బైనభావణములఁ, బరమనాస్తికభావంబు పరిమళింప. 14

తే. అన్న! యెవ్వరివాఁడ వీయడవిలోనఁ, దపము సేసెదు నీమంత్రతంత్రపదులు పాకశాసనదేవతాప్రార్థనాను, సూచకము లైనయవి యన్ని చూడ నిపుడు. 15

ఉ. చక్కనివాఁడ వెంతయును జల్లనివాఁడవు భాగ్యరేఖఁ బెం పెక్కినవాఁడ వీవిపిన మెక్కడ నీసుకుమారతాగుణం బెక్కడ ఘోరవీరతప మీయెలప్రాయమునందుఁ జేయు నే యక్కట యెవ్వఁ డైన నకృతాత్ముఁడ వీ వొకరుండు దక్కఁగన్. 16

క. శరచాపధారణంబున్, బరమమనశ్శాంతి దాంతి పరిపాకంబున్ బరికింపఁ "జంకదుద్దును, శరణార్థియు" న నెడునట్టిచందము దోఁచెన్. 17

క. వైరిమదకుంభికుంభవి, దారణదారుణకృపాణధారలు పరిఘా కారములు కందమూలో, ద్ధారములకుఁ బాలుపడెఁ గదా నీకరముల్. 18

శా. శుభ్రాకృతి యిమ్మహాభుజయుగం బీదీర్ఘకోదండ మీ యాభీలత్వ మొకం డొకొండ భువనైకాధ్యక్షతాహేతు వే లాభం బాత్మఁ దలంచి చేసె దొకొ గోలాంగూలభల్లాకమ త్తేభాకీర్ణవనాంతరంబునఁ దపం బేకాగ్రభావంబునన్. 19

తే. ఈశ్వరునిఁ గూర్చి చేసెద వేని లెస్స, మాధవునిఁ గూర్చి చేసిన మాకు హితవు బ్రహ్మఁగూర్చి చేసిన నది పరమతరము, తగునె యిల వజ్రధరుఁ గూర్చి తపముసేయ.

తే. ఎవ్వఁడుపదేశ మొనరించె నింద్రుఁ గూర్చి, తపము సేయుము నీవంచు దయ దలిర్ప నాతఁ డెఱుఁగఁడు గాక యాయద్రిభేది, గౌతమునియింటఁ జేసినకామగోష్ఠి. 21

సీ. అసహస్రాక్షునియాత్మసంశుద్ధికిఁ బరమసంయమియింటిపంచ సాక్షి [1]యానిర్జరేంద్రుబాహావిక్రమమునకు భుజగాంతకునియాకపోక సాక్షి యాసునాసీరు నహంకారగరిమకు నిషధాచలముమీఁదినెలవు సాక్షి యాశచీవల్లభు నౌచిత్యకలనకుఁ దాపసుచేతిపూదండ సాక్షి

తే. యిట్టిదేవేంద్రువలన నీ వేమి ఫలము, [2]వడసెదవు చాలు నీవాంఛ పాడుగాను

1. యానిర్జరేంద్రు. 2. చేసి పడసెదవేమి వాంఛితఫలంబు.

వాఁడు నీకంటె నేమిట వాసి గలఁడు, తగదు చాలింపు [illegible] 22

వ. అని యెంతచెప్పిన నత్యంతధీరోదాత్తుం డగుపాండుపుత్త్రుం డూరక తపంబు చేయుచుండె నట్టియేకాగ్రభావంబునకుం బ్రియంబంది వృద్ధబ్రాహ్మణవేషంబుమాని వృద్ధశ్రవుండు ప్రత్యక్షుం డై వరంబు వేఁడు మనుటయును. 23

క. గురుభీష్మకర్ణసైంధవ, గురుసుతయులతోడఁ గూడఁ గురుపతిబలమును
న్బరిమార్చునట్టిసత్త్వముఁ, బురహరుచేతా యిమ్ము కరుణ బొందిరి పోవన్. 24

వ. అనిన నింద్రుండు సవ్యసాచి కిట్లనియె. 25

తే. భీష్మగురుకర్ణకృపు లనిర్జేయబలులు, ద్రోణిభూరిశ్రవోభగదత్తశల్య
సైంధవులు పేరు గలవారు సురరజయము, శంభుకృప లేక యెబ్భంగి సంభవించు.

వ. పశుపతిఁ గుఱించి తపంబు సేయుము తత్ప్రసాదంబున నీకుం జయం బయ్యెడుఁ బునర్దర్శనంబు గాఁగలయది పోయి వచ్చెద నని యింద్రుం డంతర్ధానంబు చేసె. 27

తే. తండ్రి చెప్పినమాటలు దప్ప కప్పు, డాదరించి ధనంజయుం డభవుఁ గూర్చి
యింద్రకీలాచలంబుపై నేకనిష్ఠ, ధీరుఁ డొనరించె నతిఘోరవీరతపము. 28

మ. భసితోద్ధూళితనిర్మలావయవుఁడు న్పంచాక్షరీసంతతా
భ్యసనవ్యాప్తిపరాయణుండును శివధ్యానానుసంధాతయున్
మసృణస్నిగ్ధతరక్షుచర్మమయకంథాభద్రపీఠుండు నై
[1]యసమస్థేమఁ గిరీటి పాశుపతదీక్షారంభముం గైకొనెన్. 29

సీ. ప్రథమసంధ్యారాగపరిపాటి మిన్నేటికనకపంకజకోరకములు దెలుపఁ
గందువాఱినమించుగచ్చుటద్దమువోలె విధుమండలము కాంతి వీడుకొనఁగ
- దరమైనవేఁబోకఁ దఱసి వెన్నెలఁ గ్రోలి దివిఁ జకోరములు మత్తిల్లి యాడ
మందరాచలకూటమధ్యభాగమ్మునఁ గృత్తికానక్షత్ర మత్తమిల్ల

తే. మృదులభస్మరజశ్శయ్య మేలుకాంచి, యమలరుద్రాక్షధారణం బాచరించి
యర్జునుఁడు పర్ణశాలికాభ్యంతరమున, హరున కొనరించు నరుణోదయార్చనంబు. 30

క. కపికేతుఁ డింద్రకీలా, ప్రపాతపతయాళునిర్ఝరస్నాతుం డై
యుపచారవిధుల నన్నిటఁ, దపనోదయవేళ వ్యాళధరుఁ బూజించున్. 31

మ. అవధానంబునఁ బాకశాసనసుతుం డర్ధేందుకోటీరు సం
గవకాలంబునఁ బూజసేయు హిమవాఃకర్పూరకస్తూరికా
ద్రవకాలాగురుగంధసారసురభిద్రవ్యంబులం బూవులన్
లవలీసర్జరసాగురుప్రముఖ నానాధూపధూమంబులన్. 32

---

1. తి. పా.

శా. పంచబ్రహ్మషడంగబీజసహిత ప్రాసాద పంచాక్షరీ
చంచన్మంత్రపరంపరాపరమనిష్ఠాతత్పరత్వంబునన్
మించుం గొండయనుంగుఁబెండ్లికొడుకు న్మధ్యాహ్నకాలంబు సే
వించు న్నిర్జరరాజసూనుఁడు మనో[1]వీథీసదాధ్యాసితన్. 33

శా. [2]వైయాఘ్రాజినఖండమధ్యమున సేవన్ బద్ధ పద్మాసనుం
డాయింద్రాత్మజుఁ డింద్రకీలశిఖరీంద్రారూఢబిల్వద్రుమ
చ్ఛాయానిర్మలచంద్రకాంతమణి పాషాణప్రదేశంబున
న్సాయంకాలము పూజ సేయు సభవు న్సంధ్యానటుం ధూర్జటిన్. 34

ఉ. అంచితభక్తితో శివుని నర్ధనిశాసమయంబునందు సే
వించు గురూపదేశపదవీపరిశుద్ధసమర్చనావిధిన్
గాంచనకోరకంబుల? బికప్రసవంబులఁ గొండగోఁగులన్
గాంచనకందరాముఖగృహంబులఁ బార్థుఁడు సంస్కృతార్థుఁడై. 35

వ. ఇట్లు పాశుపతదీక్షాధురంధరుండై కాలకంధరుం గుఱించి తపంబు సేయుచుండఁ
గొండొకకాలంబునకు. 36

మ. ఒకనాఁ డింద్రతనూభవుండు గిరికూటోత్సంగభాగంబున
న్వికచానేకలతాతరుప్రతతులన్ దేవార్చనాపుష్పకో
రకము ల్గోయుచు నుండఁ గాఁ వినఁబడెన్ శ్రవ్యంబులై కుర్కుర
ప్రకరోదంచితకంఠనాళకుహలీబౌబౌమహారావముల్. 37

తే. [3]చాయగోసులకంటెఁ గేసరులకంటెఁ, బులులకంటెను బిరుసులై పొగరు మిగిలి
జల్లుకొని వచ్చెఁ బైపై నిసారమేయ, యూథములు వేదమయమూర్తు లుద్ధతముగ. 38

తే. ప్రకటలీలఁ నుదాత్తంపుఫణితిఁ గొన్ని, క్రమముతో ననుదాత్తస్వరములఁ గొన్ని
స్వరితములఁ బ్రచయంబులవరుసఁ గొన్ని, ఘోషణము సేయఁదొడఁగె సాకుర్కురములు.

క. కనకపుశృంఖలలఁ ద్రియ్యా, శునకంబులఁ బట్టుకొనఁగ సూరెలఁ బ్రమథుల్
తను నిరుచక్కియ లీలా, వనచరులై కొలువఁ గపటవైహారికుఁ డై. 40

సీ. వికటపాటలజటామకుటికాభారంబు కఱుకైనజుంజుఱు సెఱులు గాఁగఁ
జారుసుధాధామశకలావతంసంబు పెడకొప్పుపై నుండుపీఁకె గాఁగ
ఘనలలాటంబునఁ గనుపట్టుకనుఁ జిచ్చు గైరికద్రవతిలకంబు గాఁగఁ
భుజమధ్యమునఁ గ్రాలుభుజగహారంబులు గురిజపూసలగుబ్బసరులు గాఁగ
తే. శంకరుండు కిరాతవేషంబు దాల్చి, యగజ చెంచెత యై తోడ నరుగుదేరఁ

---

1. వీథిన్సదానందుఁడై. 2. ఆఘ్రాజి... సేవాబద్ధ. 3. శరభమృగముల.

బాణి నోంకారదివ్యచాపము ధరించి, వచ్చె విబ్బచ్చువరతపోవనముకడకు. 41

వ. అట్టిసమయంబున. 42

చ. జలధరనీలదేహమును జంద్రకళాయుగళీసమానదం
ష్ట్రలు భిదురోపమానముఖసంపుటపోత్రము ఫుల్లమేచకో
త్పలదలవర్ణకర్ణములుఁ బాటలవర్తులలోచనంబులుం
గలిగి కఠోరకంఠఘనఘర్ఘరఘట్టనఘోషజన్మమై. 43

ఉ. ముట్టియ నింద్రనీలతటమూలమహీప్రభవంబు లైనపె
న్పుట్టలు గ్రుచ్చి వైచుచును భూరుహషండముఁ జాఁపకట్టుగా
మట్టుచు ఘర్ఘరధ్వనుల మాటికిమాటికి దిక్పుటంబులం
ఘట్టన చేయుచు న్వెడఁదకన్నుల నిప్పులు వెల్లఁగ్రాయుచున్. 44

క. పంది వడిఁ బాఱుదెంచెఁ బురందరనందననిశాకరధరులనడుమన్
దందడి గొరిజలతాఁకునఁ, గందుకములువోలె శిలలు గరువాఱంగన్. 45

ఉ. ఏసెఁ బినాకచాపమున నీశుఁడు గాండివకార్ముకంబునన్
వాసవసూతి యాప్రబలవజ్రసమానము లైనబాణముల్
దూసెఁ బరస్పరంబును వరాహముప్రక్కలు గాడిపాఱ మూ
కాసురసూకరంబు తిరుగాడె వడి న్శరఘాతవేదనన్. 46

క. అభవార్జునశరపాత, ప్రభవవ్యథఁ దిరిగి నవ్వరాహము కడు సం
క్షుభిత మయి విలయవేళా, నభస్వదుద్భ్రాంతఘనఘనాఘనముక్రియన్. 47

క. దీర్ఘతరహారవరాశుగ, నిర్ఘాతనిపాతజాతనిబిడవ్యథ సం
తర్ఘూర్ణమాన మగుచును, ఘుర్ఘురఘోషంబుతోడఁ గ్రోడము గూలెన్. 48

వ. అప్పుడు కిరాతవేషధారి యగుపురారి యోంకారచాపంబు నేల నిలువం బెట్టి తదీయ శిఖరంబున నఱచేయి మోపి యొరగి యొయ్యారంపునిలుకడ నిలిచి వలకేల వాలమ్ము ద్రిప్పుచుఁ గట్టెదుర నున్నజగజెట్టి యగునింద్రునిపట్టిం గనుంగొని ప్రావృషేణ్యపయోవాహగర్జాగంభీరం బైనస్వరంబున నింద్రకీలగిరిగహ్వరంబులు ప్రతిధ్వనియొసఁగ సాటోపంబుగా సగర్వంబుగా సావష్టంభంబుగా ని ట్లనియె. 49

తే. ఎవ్వఁడవురోరి నీవు నాయెదురఁ బాఱు, పంది నేసితి బాహుదర్పంబు మెఱసి
యెఱుఁగవుర యోరి నన్ను నీయింద్రకీల, పర్వతం బేలువనచరసార్వభౌము. 50

ఉ. ఏనును నాకుటుంబ మగునీతరళాక్షియుఁ వెంట వెళ్ళి యి
క్కాననభూమిలో బహుమృగంబులఁ జంపుచు వచ్చివచ్చి యే
సీనిశితాస్త్రపాతమున నిక్కిటిఁ జంపుదు నంచు వాక్ప్రతి

జ్ఞానియమంబున న్వనకజాడఁగఁ గూడఁగ వచ్చుచుండఁగన్. 51

క. [1]ఏటలవి నేసి చెంచెత, యోటమివెట్టం గడంగి యున్నట్టియెడన్
[2]గాటెఱుకున గోఱఁ దిడి యిట, జీటంబున వేడ్కయెల్లఁ జెఱచితి కదరా. 52

తే. తపసి వై యుండి తగు రోరి ధనువుఁ బట్ట, శాంతిపరులకు నేలరా సత్వహింస
కపటధార్మిక! యత్యంతకల్మషాత్మ!, యెవ్వఁడవు రోరి నాపంది నేయ నీవు. 53

క. మంచెడుబలుసారసమున, గుండియ పగులంగ నేసి కూల్చితి దీనిన్
వెండి ప్రయోజన మేది, రండాసుత! దీనిపై శరము నిగుడింపన్. 54

చ. తపసివి గానఁ జావునకుఁ దప్పితి నీ కిది వేఁటపంతమా
[3]యబలుఁడ నీ తెఱంగునఁ బరాటవికాయుతచాపవల్లరీ
నిబిడశరాహతం బగువనేచరజంతువు నేసి తీగలిన్
సబముపయి న్నిగుడ్చిననిశాతశిలీముఖ మెట్టివెట్టిదో. 55

వ. అనినం గిరీటి యయ్యాటవికచక్రవర్తి కిట్లనియె. 56

క. పైవచ్చు క్రూరజంతువుఁ, జేవెరవున నేయు టెందుసిగ్గే చెపుమా
యీవక్రభాషణంబులు, నీ వాడెదు శబర పొమ్ము నీచను త్రోవన్. 57

క. పంది నపేక్షించితివో, పందెము గెలువంగ వేడ్క పడియెద వేదో
కందువుగా కాఫలము పు, ళిందాధిప యేమిటికిఁ బలికె దీభంగిన్. 58

మ. తడవే లోరి పుళిందరాజ! చను మధ్యాహ్నంబు డాయంగ న
య్యెడు నీవేళ శివార్చనంబునకు మా కేకాంతమై యుండఁగాఁ
బడు నీవుం గడు దస్సినాఁడ పటవీపంక్తిప్రచారంబులన్
విడు కోపం బిఁక శాంతి గైకొనుము వాగ్వివాద మిం తేటికిన్. 59

క. జోటియుం నీవును గుర్కర, కోటియుం ననుచరులు డప్పిగొన్నారు మహా
ఘాటివపరిశ్రమమున ని, చ్చోట వసించెదర యేని సుఖ ముండఁ దగున్. 60

వ. అని యర్జునుండు పల్కిన నాగజ్జులాఁడు మోఱకంబున మొగ మడ్డంబు గదల్చి యీ యెడ్డిమాటలం బనిలే దీపంది యొక్కప్రయోజనంబె వేఁటపంతంబు దప్పి మమ్ము నధిక్షేపించితి పీతప్పునకుఁ దపసివి గాన నిన్ను శిక్షింపను బో మ్మదియునుం గాక. 61

ఆ. తాటియంతవిల్లు ధరియించినాఁడవు, జ్యాకిణాంకితము భుజాయుగంబు
గర్వరేఖ మిగులఁ గానంగ నయ్యెడు, డాంభికంబు నీదుతపసితనము. 62

శా. ఏమో సాహృదయంబు నిన్నుఁ గని యిట్లే చాపమం డాసమై
భామాసన్నిధి నుబ్బుచున్నయది నీబాహాప్రతాపంబు ని
స్సీమం బే నొకకొంత సేపిచట నుజ్జృంభించరాఁ జేయుమా

---

1. వేఁటనలసి యాచెంచెత 2. గాటెఱుకుగోఱవింటన్. 3. యబుబరపుంజాఱం గునఁ బరాటవికాయతచాప. 'యబసరపుం' పాఠాం.

సామీఁద న్నిగుడింపుమా నిశితనానాక్రూరనారాచముల్. 63

క. చెంచని నన్నుం జూడకు, వంచింపకు హీనజాతివాఁ డని సంగ్రా
మాంచలమున నిదె నను మెచ్చించెదవే నపుడు నిన్ను పేబాసందున్. 64

మ. శివలింగార్చన మెందు వోయెడుఁ దపస్విత్వమ్ము నెందే నుప
ద్రవముం బొందదులే యొకింతవడిలో ధ్యానానుసంధానముల్
వ్యవధానం బొకయింత సైఁచవాకో బాహావిక్రమశ్రీమహా
త్సవముం జూపుదుగాక నాయెదుర నాశ్చర్యం బవార్యంబుగన్. 65

తే. ప్రదర మరివోయు మేయుము ప్రాక్ప్రకార, కౌతుకాధీనహృదయుండఁ గాను నేను
శౌర కులపత్ని నైనయానీరజాక్షి, యాసపడుచుండు ఘోరవీరాహవములు. 66

వ. అని పల్కి యాక్రీడాకిరాతుండు గుణధ్వని చేసిన జలధరధ్వానగంభీరంబై యేతెంచునాక్రోఁతకు నిల్వ చూపినఁ గోపించుగంధద్విపంబుంబోలె రోషించి యర్జునుండు గాండీవగుణగర్జాడంబరంబున నంబరంబు పిక్కటిల్ల నాటక్కరివిలు కానిపై భల్లంబులు నిగుడించె. 67

శా. గాండీవప్రవిముక్తనిష్ఠురమహాకాండప్రకాండంబులన్
ఖండించె న్బ్రతిబాణఘట్టనమునం గందర్పవిద్వేషి యా
తం డాశ్చర్యము నొంది బాపురె! పులిందశ్రేష్ఠ! యంచు న్భుజా
దండాహంకృతి పెండియుం బఱపె శాతక్రూరనారాచముల్. 68

శా. ప్రారంభం బొకయింత లేకను దృణప్రాయంబున ట్లొందఁగాఁ
గ్రూరాజిం దెగనేసెనో నఱికెనో క్రొవ్వాఁడిఱంపంబుచే
నీరీతిం దునుమాడవచ్చునె యనన్ హేలాగతిం ద్రుంచె దు
ర్వారాహంకృతి నీశ్వరుండు విజయాస్త్రవ్రాతముల్ వ్రేల్మిడిన్. 69

క. శితికంఠుఁ డేయుశరములు, ప్రతిహతములు సేయు నరుఁడు పార్థునిశరముల్
శితికంఠుఁ డేయుశరములఁ, బ్రతిహతములు సేయు బహుళబాహాప్రౌఢిన్. 70

క. క్రూరతరహరనరాశుగ, నారాచశిలీముఖాదినానాస్త్రఘటా
నీరంధ్రమైననభమునఁ, గారుకొనియె గాఢ మంధకారము దిశలన్. 71

క. ఓంకారగాండివజ్యా, టంకారంబులు నభఃకటాహము నిండెన్
శంకరకపికేతుభుజా, హంకారనిరంతరాహవాంగణభూమిన్. 72

వ. ఇట్లోహరిసాహరి నల్లాడుహరార్జునులయందు. 73

క. శరధులు యుగాంతవేళాం, శరధులునుం బోలె నయ్యు శరశూన్యంబుల్
సురపతిసూతికిఁ బరమే, శ్వరమాయాశక్తి నపుడు సమరాగ్రమునన్. 74

మ. తెలివిం బొందక యుండె నెమ్మనమునం దివ్యాస్త్రమంత్రాక్షరం
బులు శారద్వతకుంభసంభవులసంబోధంబు సర్వంబు ని
ష్ఫల మయ్యెన్ వృథ యయ్యె నాంతరకృపాభ్యాసంబు గాండీవికిన్
గలహక్షోణిం బినాకపాణికుహనాకౌటిల్యశిల్పంబునన్. 75

క. నిటలవిలోచనమాయా, ఘటనమునం గిరీటి తన ప్రగల్భత చెడినన్
గుటిలముగ బొమలు ముడిచెను, గటకటంబడం దొడంగె నపుడు కరము నెమర్చెన్.

శా. కాండక్షీణత నాయిషుచ్ఛటలకుం గల్గెంగదే నాధనుః
పాండిత్యం బెటువోయె నొక్కొ యని చెప్పం జిట్టలోం గాక యీ
త్వం డీలాగునం బోవువాండె మయిమైం దా నంచు గర్వోద్ధతిన్
గాండీవంబునం బూన్చి వేయం దొడంగె న్గాండీవి గంగాధరున్. 77

క. మృదు వెన్నండు శరములం గ, వ్వడి బొదువం దొడంగె గాండివంబున నపుడే
యుడుగక పొడమెడుభయమున, వడంకులగుబ్బలికుమారి వడవడ వడంకెన్. 78

సీ. కఱకువెండ్రుకలలోం బఱచుమందాకిని సుకుమారదేహంబు సుక్కంబాఱె
నవతంసకుసుమమాల్యం బైనశశిరేఖ బ్రహ్మకపాలరంధ్రమునం దూఱె
నెట్టియంబుగ బిగ్గంజుట్టినపెనుబాము బిగియూడి నొసలిపై డిగంగ జాఱె
నలికనేత్రముకిత్తి యారజ్యమానమై తెప్పలసందుల నిప్పు లుమిసె
తే. నగజ భయమందెం బ్రమథులు బెగడుగుడిచి, రుపనిషత్తులు ఘోషించె నొక్కపెట్టం
గాలకంఠునిమౌళిశృంగాటకంబు, గాండివంబునం దాడింప పాండవుండు. 79

తే. పాండునందనఘనభుజాదండకలిత, చండగాండీవతాడితఖండపరశు
పృథుజటామండలంబునం బిండుగట్టి, తాండవం బాడె మున్నేటితరంగదండు. 80

తే. వింటం గొని వ్రేయవ్రేయంగ విసుగు పుట్టెం, జెట్టిబిరుదింతె పొమ్మని పట్టి యణంచె
సురతనూభవునిం బట్టి శూలపాణి, మల్లసంగ్రామకేళిసంభావనముల. 81

క. కపికేతువృషభకేతను, లుపజాతనియుద్ధకౌతుకోత్సాహమునన్
నిపుణతం బెనంగంగం దొడంగి, రుపతాయిన్ [1]గతివిశేష ముపహాస్యముగన్. 82

తే. తోరహస్తంబునందుం బార్థుండు గడిమి, సలిపె నూరుబుం బీడించె సరభసమున
హరుండు సీసాన హత్తించి యర్జునునకు, బరువు గావించె నిశ్వాసపవనమునకు. 83

క. ముక్కంటి కంఠమూలము, డొక్కరమున నిఱికె బార్థుండు ప్రబంధుండై
చక్రనిప్రకోష్ఠపీడన, మిక్కిలికను వేంకి నుఱికె మిఱుమినుకుమనన్. 84

క. తాంచుచుం బొడుచుచుం బడుచును, నేంచుచునుడుకుచును బిట్టు నెగయుంచు గుఱ్ఱలం
ద్రోంచుచుం దూలుచుం బెనంగిరి, ప్రాచీపతిసుతుండు హరుండు బాహాబాహిన్. 85

1. వేషభావ లుప.

శా. నిష్టంకించి శశాంకశేఖరుఁడు గాండీవాయుధుండు న్భుజా
వష్టంభంబులు సిద్ధచారణులుఁ గైవారంబు గావింపఁగా
దిష్టాంతాంతకఘోరమూర్తు లయి సాదృశ్యం బదృశ్యంబుగా
ముష్టాముష్టి రణంబు చేసిరి యసహ్యోహప్రకారంబులన్. 86

క. చెమరుచుట యొడలు గఱచుట, బొమ ముడుచుట నిర్వికారమును మును నపరి
శ్రమమును సరిసరిఁ బెనఁగిరి, సమవిషమనియుద్ధకేలి శంభుఁడు నరుఁడున్. 87

క. తాటించెఁ బేరణము నా, స్ఫోటించెఁ గిరీటివక్షము పృషాంగుఁ డతం
డాలోపమఱక పిడికిటి, పోటున ధూర్జటియురంబుఁ బొడిచెం గడిమిన్. 88

శా. అంతం జంద్రకళాధరుండు నిజబాహాగాఢపీడాపరి
శ్రాంతుండై యటఁ బొందుసూతియెదురం బ్రత్యక్షమయ్యెం గృపా
వంతుండై యహిరాజహారములతో స్వర్వాహినీవేణితో
దంతిత్వక్పరిధానపల్లవముతోఁ దామ్రజ్జటాపంక్తితోన్. 89

ఉ. చెంచెత యయ్యెఁ బార్వతియుఁ జెంచులు భూతములై నిజాకృతి
న్మించిరి వేలుపు ల్నభముమీఁద లలాటమునందు నంజలు
ల్నించి నమస్కరించిరి వినీతియుం భక్తియు నుల్లసిల్లఁగా
వించెఁ బ్రణామము ల్గరము విస్మయ మందుచుఁ బార్థుఁ డత్తఱిన్. 90

తే. వేదములు నాల్గు నుపనిషద్విద్యఁ గూడి, ప్రణవమంత్రాక్షరములతోఁ బ్రస్ఫుటముగ
విశ్వకర్తా త్వ మొయ్యొయ్య పీడుకొనుచు, నభినుతింపంగఁ దోఁడఁగెఁ జంద్రార్ధమౌళి.

వ. అప్పుడు పార్థుఁడు కృతార్థుఁడై రోమాంచితకంచుకితాఖిలాంగుండై యానంద
బాష్పలోచనుండై కేలుదోయి ఫాలభాగంబునం గీలుకొల్పి యిట్లని స్తుతించె. 92

విద్దళి (పార్థవిభక్తిక స్తవము.)

క. నీవ పరబ్రహ్మంబవు, నీ వఖిలాండాండపతివి నీవు ప్రసన్న
శ్రీవిభవారోగ్యాయుః, ప్రావీణ్యప్రాభవైకఫలదుఁడవు శివా! 93

క. నిన్నుఁ ద్రిజగన్నివాసునిఁ, బన్నగకంకణుని భక్తపరతంత్రుని న
భ్యున్నతకరుణాగుణసం, పన్నుని గనుగొంటి మంటి బాలేందుధరా! 94

క. నీచేతఁ గృపానిధిచే, వాచాగోచరవివేక వైయాత్మునిచే
నోచంద్రకలాశేఖర!, యాచించి మనోరథార్థ మర్థిం గందున్. 95

శా. నీకై యేను దపంబు చేసితి మహానిష్ఠాగరిష్ఠస్థితి
న్నీకై సంస్తుతి సేయుదుం గడఁగి నానేర్పొప్పఁగా నెంతయు
న్నీకై పూజ యొనర్తుఁ గొంత విరుల న్నిత్యంబు సద్భక్తితో
నీకై సేవ యహర్నిశం బొనరుతు న్వేదండచర్మాంబరా! 96

తే. సాటి యెవ్వరు నీకు నిశాటభూష!, కైటభారాతిహాటకగర్భవంద్య!
ఘనజటాజూటవాటికాఘటితవికట, గగనగంగాస్రవంతిక! కరటివైరి! 97

క. నీయందు జగము లుండుం, బాయక యాజగములందుఁ బాయక నీవుం
దీయనువు దెలియ నజునకుఁ, దోయజనేత్రునకు నైనఁ దోఁపదు శర్వా! 98

మ. జయ సర్వేశ్వర! సర్వలోకజనకా! చంద్రార్ధచూడామణీ!
జయ కామాంతక! కామితార్థఫలదా! చక్షుశ్శ్రవఃకుండలా
జయ సంపూర్ణకృపాగుణైకవసతీ! శైలేంద్రజావల్లభా!
జయ దక్షాధ్వరమర్దనా! జయ గిరీశా! యీశ! రక్షింపవే. 99

ఉ. కొండకిరాతుఁ డంచుఁ గయికోక యసంగతభాషణంబు లు
ద్దండత నాడితిన్ గర మదగ్రత నొంచితి ముష్టిఘట్టనం
గాండివచాపదండమునఁ గ్రచ్చఱ మోదితి మాళి భోగభృ
త్కుండల! పెక్కుచందముల ద్రోహము చేసితి నేమి సేయుదున్. 100

వ. అని మఱియు మఱియును సాష్టాంగప్రణామంబు లాచరించి నిలిచిన పాండవమధ్యముం జూచి ఖండపరశుండు నీతపంబునకుఁ బాశుపతవ్రతనిష్ఠాగరిష్ఠతకు భుజాశౌర్యంబునకు సంతసిల్లితి నీవరం బేదియు వేఁడు మనుటయుం. 101

తే. అభవ! యీ నాకు నీప్సితం బగువరంబు, దయఁ బ్రసాదించి రక్షింపఁదలఁచితేని
రౌద్రమై ఘోరమై లోకరక్ష యైన, పాశుపతసంజ్ఞ మగుదివ్యబాణ మిమ్ము. 102

వ. అనినం బ్రీతచేతస్కుండై శంభుండు శాంభవీహృదయానురాగంబునను బ్రమథపరివారసమక్షంబునను మందస్మితంబు కందళింపఁ గరుణాకటాక్షవీక్షణంబున నప్పాండుకుమారుం జూచి త్రిపురదైతేయసుందరీవదనారవిందవాసరావసానసంధ్యాసమయసమారంభంబును గరటిదనుజకుంభికూటకూటపాకలజ్వర(శిర)స్తోమంబును జలంధరజలధరవ్యూహఝంఝూసమీరంబును నంధకాసురప్రద్యోతనప్రభామండలంబును శార్దూలదానవారణ్యహవ్యవాహంబును నగునమ్మహనీయదివ్యాస్త్రంబు ససంప్రయోగంబు సోపసంహారంబు సకీలకంబు సరహస్యంబుగా నుపదేశించె నపుడు సేవాసమాపన్ను లగుకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వవిద్యాధరులు తమతమదివ్యాయుధంబు లిచ్చిరి. పార్వతీదేవి యక్షయబాణతూణీరంబు లొసఁగె. దండధరుండు దండంబును బాశపాణి పాశంబును నింద్రుండు వజ్రంబును సమర్పించి రిట్లు వరప్రదానంబు సేసి యీశానుండు సపరివారుండు సాంబుండు నై యంతర్ధానంబు సేసె ననంతరంబ.

తే. పరమసంతోషమును బొంది బలవిరోధి, పుత్త్రుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి యాపోనికూర్మి
సమ్మదాశ్రుకణంబులు సంప్రఫుల్ల, చక్షురంభోజదళసహస్రమునఁ బొడమ. 104

వ. ఇట్లనియె. 105

ఉ. భాగ్యముగాదె యాశ్రమము పన్నగకంకణుచేఁ దయాక్రియా
యోగ్యతఁ జేసి విశ్వభువనోపకృతిప్రతిపాదనైకసౌ
భాగ్యధురంధరం బయినపాశుపతాస్త్రము గాంచి తింక వై
రాగ్యము పుట్టుఁ గాక కురురాజువయి న్నిజరాజ్యలక్ష్మికిన్. 106

వ. నీవు నారాయణసఖుండ వైననరనామునీశ్వరుండవు. నరనారాయణులవలనఁ ద్రివిష్టపంబునకుఁ బెక్కుతోయములు రాక్షసబాధలు శాంతిం బొందె నిప్పుడు హిరణ్యపురవాసులు నివాతకవచకాలకేయాదు లగుదైతేయులు రాజ్యలుబ్ధులై నాకంబున ననేకప్రకారంబుల నుపద్రవం బాపాదించుచున్నవారు. వారిం బరిమార్చ నమరావతీపురంబునఁ గొన్నిదినంబులు వ్రతోపవాసప్రయాసఖేదం బనుభవించి మర్త్యలోకంబునకుం గ్రమ్మఱ నేతెంచునది. మాతలిసారథికం బగురథంబు పుత్తెంచెద నిచ్చోటన యుండునది యని తత్కాలసన్నిహితుం డైనరోమహర్షుం డను మునిం జూచి నీవు ద్వైతవనంబునకుఁ బోయి పాండవుల కర్జునుకుశలవార్తయుఁ బాశుపతాస్త్రలాభంబును స్వర్గగమనంబుం జెప్పు మని పల్కి యింద్రుండు నిజస్థానంబున కరిగె. 107

ఆ. విశ్రమించె నొక్కవృక్షంబుక్రీనీడ, నర్జునుండు మణిశిలాంతరమున
ఖండపరశుబాహుదండనిష్పీడన, ముష్టిఘాతఖేదమోక్షమునకు. 108

శా. మాళిం గోమాళి సంఘటించినక్రియ న్మధ్యాహ్నవేళ న్మహః
కాళం బైననభోవిభాగమున వీఁకం గానె బీరెండ యా
ప్రాలేయాహితసంప్రదీప్తకిరణప్రక్రీడదర్కోపల
జ్వాలాజాలజటాలజాంగలతటీ వాచాలకోయష్టి యై. 109

వ. అప్పుడు మధ్యాహ్నకాలపూజకు నాయితం బై. 110

సీ. పావననిర్ఝరాంభఃప్రవాహంబున నఘమర్షణస్నాన మాచరించి
కసటువోఁ జలినీటఁ గడిగి యాఁటార్చిన సలిలకాషాయవల్కలము గట్టి
యాపాదమస్తకం బఖిలాంగకంబులఁ గమ్మనిభసితంబు గలయ నలఁది
వెడఁదముత్యములతో నెడవెట్టి గ్రుచ్చిన మంచిరుద్రాక్షదామములు దాల్చి

తే. పులికళాసంబుగద్దెపై బూన్కి మెఱయఁ, బంచశుద్ధులు గావించి పాండుసుతుఁడు
షోడశోపచారంబులు సోరిదిఁ దీర్చె, నీలగళునకు మధ్యాహ్నకాలవేళ. 111

వ. ఇట్లు శివలింగార్చనంబు దీర్చి కందమూలఫలోపహారంబులు సమర్పించి తత్ప్రసాదంబునఁ దానును దేహయాత్ర నడపి విశ్రాంతుం డై యున్నసమయంబున ధవళవాయ

సహస్రంబులం బూన్చినరథంబు గొని వచ్చి మాతలి తనకుం జూపిన సబహుమానంబుగా నాదరించి పురందరాదేశంబున నద్దివ్యస్యందనం బెక్కి యాకాశమార్గంబునం జనునప్పుడు. 112

సీ. ఇది మేఘమండలం బివి విమానంబులు యక్షవిద్యాధరోపాశ్రయంబు
లివి యాహావస్కంధ మదె తారకావీథి యల్లతెల్లనిరేఖ యభ్రగంగ
యల్లదె శింశుమారాకారహరిమూర్తి వీఁడె భాస్వంతుఁడు వాఁడె ధ్రువుఁడు
వీరె సప్తర్షులు వారె యశ్విన్యాదు లిరువాడ దేవేరు లిందుభార్య

తే. లల్లవాఁడె సుధాకరుం డవెగ్రహంబు, లివ్వలాఖ్యంబు లసుమక్క లివె కెలఁకుల
ననుచు మాతలి చూపంగ నర్జునుండు, కౌతుకం బంది గగనమార్గంబునందు. 113

శా. జంభారాతితనూజుమీఁదఁ బొలిచెన్ సావిత్రవర్త్మంబున
న్సంభిన్నోదరశాతకుంభనలినీనాళీకసంవాససా
సంభారంబులు సోఁడుముట్ట సవిధస్వర్లోకకల్లోలినీ
గంభీరాంబుతరంగసంభ్రమములం గల్యాణవాతూలముల్. 114

తే. అర్జునునిమీఁదఁ బొలిచె నభ్యంతరమున, నభ్రగంగానగీతరంగానిలంబు
నందనోద్యానవీథికానవలతాంత, సౌరభాసురహరినీలహార మగుచు. 115

వ. ఇవ్విధంబున మాతలిసారథికం బైనయారథంబుమీఁద నక్షత్రమండలం బొఱసి కొనుచుం జని యర్జునుం డమరావతిం బ్రవేశించి దివ్యాంగనాపాంగ భంగీసమాలింగితసౌభాగ్యుం డై రాజమార్గంబునం జని దివ్యమందిరంబుఁ బ్రవేశించి సుధర్మాభిధానం బైనయాస్థానమండపంబునఁ గొలువున్న మహేంద్రునర్ధాసనంబున నుండె.

తే. వీడుపట్టుగ మందారవిపినవీథి, దివ్యసౌధంబునందుఁ బ్రతిష్ఠఁ జేసి
గారవించె జయంతకుమారుకంటెఁ, బాండురాజతనూజు నాఖండలుండు. 117

వ అనిశాసమయంబున. 118

సీ. పదునాల్గుజాతుల త్రిదశాంగనలయందుఁ జేరఁబొ పును గలనీరజాక్షి
నీరజనాభునియూరుకాండంబున నుద్భవం బందినయుజ్జ్వలాంగి
యంభోనిధానంబు నాపోశనము గొన్న కలశసంభవుఁ గన్నకంబుకంఠి
వసుధయందుఁ బురూరువశ్చక్రవర్తికిఁ బ్రాణవల్లభ యైన పద్మనయన

తే. కట్టి తొడి పూసి కై సేసి కౌతుకమునఁ, గొస దిగఁగ నీలిపుట్టంబు ముసుఁగువెట్టి
గాజు లెగఁద్రోసి చప్పుడు గాకయుండ, వచ్చె నూర్వశి యర్జునావాసమునకు. 119

చ. విమలసుధాంశుకాంతమణివేదికపై నవహంసతూలత
ల్పమున సుఖప్రసుప్తిపరిపాకము నొంది విశాలనేత్రప

ష్మములు మొగిడ్చి శేషఫణిపైఁ బవళించినయంబుజాక్షు భా
వమునఁ గరంబుఁ బోల్పమరువానిఁ గనుంగొనె నింతి ఫాల్గునున్. 120

తే. మేల్కొలిపి యిందుబింబాస్యమెల్ల మెల్లఁ, బ్రమదనిద్రాపరాధీనుఁ బాండుతనయుఁ
బగడములఁబోలుతన పాణిపల్లవముల, నతనిమృదుపాదపంకేరుహంబు లొత్తె. 121

వ. మేల్కాని యర్జునుండు నిర్జరలోకలలామం బైనయప్పామినీరత్నంబుం గనుంగొని పాన్పు డిగ్గి యభివాదనంబు సేసి వినయవినమితోత్తమాంగుండై యిట్లనియె 122

తే. కావడికిరేయి నొంటి మై యింతదూర, మేమికార్యంబు మదిఁ గోరి యేగుదెంచి
తేవు రమ్మన్న రాసె పూర్ణేందువదన!, చెప్పుమీ పాన్పుమీఁద విచ్చేసియుండు. 123

ఉ. ఆడఁగఁబోవుతీర్థ మెదురై నవిధంబున నెల్లియేను రే
పాడియ చంద్రశేఖరు నుపాస్తి యొనర్చి యుపాయనంబుతోఁ
జూడఁగవచ్చువాఁడ నయి చూచుచు నుండఁగ నీవ వచ్చితో
చేడియ! యెట్టిపుణ్యములు చేసినవాఁడనొ ప్రాగ్భవంబునన్. 124

శా. మత్తారాతివిదారణుండు జనసన్మాన్యుండు శీతాంశువం
శోత్తంసుండు పురూరవుండు ప్రచలద్యోగుండు మాతాతగా
రత్నాకరమేఖలాపతికి నిల్లాలైతిగా కావునన్
మత్తో నీ విది లెస్స మన్ననిపయిన్ మోహంబు వాటింపఁగన్. 125

తే. ఆదినారాయణునియూరు వంబుజాక్షి !, భువనవిఖ్యాత మైననీపుట్టినిల్లు
పావనుఁడ నైతి నీపాదపద్మములకు, వందనముఁజేసి వరభక్తివైభవమున. 126

వ. అని పెక్కుప్రకారంబుల నిర్వికారుఁడై పాండుకుమారుండు ప్రియంబు చెప్పిన నప్పువ్వుఁబోఁడి కప్పలుక్కు లొప్పులయ్యును నీరుదప్పికి నేయునుం బోలి యప్పుటి కప్రియంబులై యుండె నిచ్ఛావిఘాతంబు నొందియు నమ్మచ్చెకంటి చేతోభవవికారంబు వారింపం జాలక ధనంజయునకు కిట్లనియె. 127

తే. ఏల యెన్నోనితరంబుల నీడఁ బడ్డ, పెద్దవాపులు శోధించి గుద్దలింప
వారకాంతాజనములకు వావి గలదె, మాను మర్జున మొగమోట లేనిమాట. 128

ఉ. వాసవునిందుఁగొల్వునకు వచ్చినయప్పుడు తత్సమంచితా
ర్ధాసనమెక్కియున్ననిను నంగజసన్నిభుఁ జూచి పుష్పబా
ణాసనుపుష్పబాణనివహమ్ములకుం గురి యైతి నిట్టినా
యాస నిరాకరింపఁ దగవా మగవాఁడవు కావ యర్జునా! 129

తే. ప్రమద మెసలారఁ బాంచాలరాజసుతకు, వలచి చేసితివో సత్యవాక్ప్రతిజ్ఞ
యన్యకాంతలదెసఁబోవ ననుచు నీవు, భామలకుఁ జేయుసత్యంబు పాడిగాదు. 130

క. నామోహము నావేడుక, నామానము నా ప్రియంబు నాతగులము నా
ప్రేమమ్మును నా తెగువయుం, గామముఁ బొందంగ నూరకయె పోవుదునే. 131

చ. అతులితధైర్యశౌర్యమహిమాద్భుతసాహసులై మహోగ్రతా
ప్రతతనిశాతనిష్కృపకృపాణవిదారితదేహులై రణ
క్షితిఁ బడి వత్తురై దుపదిసేయక నాకయి యిట్టినన్ను నీ
వితరులఁ బోలెఁ గైకొనక యేఁచెద వక్కట పాండునందనా! 132

క. వేసాలఁ బోకు రమ్మా, పూసెజ్జకుఁ బ్రొద్దువోయెఁ బులియుఁట చాలుఁగా
వాసవనందన! కుసుమశ, రాసనకేళీకలావిహారంబులకున్. 133

వ. అని పల్కి యంత నిలువక బ్రహ్మచర్యవ్రతదీక్షాపరాయణుండవె నీ వనుచు నారా
యణోరుస్తంభంబున సంభవించిన యయ్యచ్చరలేమ లేమొలకనవ్వు లపాంగంబునం
దొంగలింపఁ గంకణఝుణఝుణత్కారంబు తోరంబుగాఁ గెంగేలికేళీకమలంబునఁ
బరాగరేణుత్రసరేణువిసరంబులతోడం గూడి మకరందబిందుధారాస్యందంబు చిందఁ
బురందరనందనుని వ్రేసె; వ్రేసిన నత్యంతధీరోదాత్తుండు గావునఁ జిత్తభవసమ్మోహ
నాస్త్రవిదారణంబునకుం దార యగునవ్వేటున కంతరంబున మిసిమింతుండునుం గాక
యేపాకంబునకు రాక రాకాచంద్రబింబంబువోని నెమ్మోము వాంచి నిర్వికారుండై
యూరకుండె నివ్విధంబున నయ్యూర్వశియుం బసిమాలఁ బెనంగి యక్కిరీటి చిక్కని
మనంబుపక్కి గానక కానక కాసినవెన్నెలయుంబోలెఁ దనకన్నులవలపు మిన్నక
పాలివోయినం జిన్నవోయి నిట్టూర్పులు నిగిడించుచు మనోరథవిఘాతప్రభవం బైన
కోపంబు సైరింపక నరు నుద్దేశించి నపుంసకుండవుఁబోలె నాన గొన్నాఁడ వేఁడు
కాలంబు నపుంసకుండవు గమ్మని శపించి దిగ్గన లేచి మొగంబు గంటువెట్టుకొని యిం
టికిం బోయె. యుధిష్ఠిరానుజుండును వసిష్ఠజననివలన గతకీర్తితాపన్నుండై యయ్య
నిష్టంబునకు సంతాపంబు నొందక యది విధివశంబుగాఁ దలంచుచుండె; నప్పుడు
గగనంబు క్రేవం బడి యస్తమండలుండై హిమగభస్తి విరహఖేదనాదూయమాన
మానస యగు మైత్రావరుణజనయిత్రి ఖిన్నవదనంబునుంబోలె వెలవెలఁ బాఱ విభా
వరీసమయంబునం ద్రిభాగావశేషం బగుటయు. 134

సీ. పారిజాతకలతాపల్లవంబులు మేసికొసరె నుద్యానపుంస్కోకిలములు
కంధరాగ్రైవేయకనకఘంటిక మ్రోయ వేల్పుటేనిక యువర్విధికి నడలె
మందాకినీవీచిమారుతం బల్లార్చె నప్సరస్త్రీలనీలాలకముల
సప్తర్షి పావనాశ్రమవనాంతరమున శామ్నాయఘోష మభ్యధికమయ్యెఁ
తే. బాలవత్సంబుపైఁ గూర్మిఁ [1]బంచితిలుచుఁ, గామధుగ్గవివచ్చుహుంకార మెచ్చె

1. బచ్చడిలుచు.

శుక్రగడియారమున మించె శంఖరవము, నిభుఘంటికంబులందలి పెగుంబోక. 135

తే. మర్త్యలోకంబువారి ప్రమాణసంఖ్యఁ, బొందుచూయుండు గడపెడు వజ్రియింట
సగము నిద్రయుండు సగము జాగరమును, నావిభావరి వేగుఁ బో కాఱు నెలలు. 136

సీ. మాటుగా వైచినమాంజిష్ఠ తెర యెత్తి పంజాముంచము డిగ్గి మంజుఘోష
మొకరిమట్టెలమ్రోఁత ముద్దుమాపఁగ రంభ కనకంపుగోడుగు పాగాలు దోడిగె
నొకట వేనలి మడ్చి యొక్క కేల ఘృతాచి గాజుటెక్కులతళ్ళు గడియపుచ్చె
నలసభావముతోడ నలవోక ప్రమ్లోచ నిల్వుటద్దంబులో నీడ చూచె

తే. హరిణి గీలించె నలినపట్టాంశుకంబు, మేనక ధరించెఁ బాలిండ్లమీఁద నవిక
యప్సరస్స్త్రీనికేతనాభ్యంతరములఁ, గొక్కొరోకో యటంచును గోళ్ళుకూసె. 137

మ. అమరావత్యమృతాశను ల్ప్రథమసంధ్యావేళ వార్ధి న్నలం
గమలాప్తుం గని యాచరించిరి నమస్కారంబు క్రిందైనమ
ధ్యమలోకంబున దివ్యదంశువుల నీహారప్రతానంబు భం
గమునొందించుచు మిన్నుఁ బ్రాఁకె నుదయగ్రావప్రదేశంబునన్. 138

సీ. పరమర్షి పావనపాణిపల్లవములు ఫాలభాగములపైఁ బవ్వళింపఁ
బౌలోమి మెంచినబాలకోకద్వయం బలఁతియారెండగు నట్టు సాప
గగనకల్లోలినీకనకపద్మములపైఁ దుమ్మెద లెగసి ఝుం ఝుమ్మురనఁగ
నాకవిద్యాధరీనాట్యశాలలయందుఁ దూర్యత్రయంబులు దురఁగలింపఁ

తే. బ్రమద దిక్కాంత కెంగేలఁ బట్టియాడు, క్రొత్తగురివెంనపూసలగుత్తినోలె
దివసకామిని ముఖలక్ష్మి తెలివి నొంద, బూర్వదిశయందుఁ గరకరఁ బ్రొద్దువొడిచె.

వ. అయ్యవసరంబున. 140

శా. కాల్యాచారము లాచరించి కడఁకం గౌరవ్యశార్దూలుఁ డు
జ్జ్వల్యస్ఫూర్జితవస్త్రభూషణవిశేషస్ఫూర్తి యై విస్ఫుర
న్మాల్యాలేపనుఁడై విచిత్రబలశుంభద్భవ్యదివ్యాస్త్రసా
ఫల్యప్రౌఢతపోనిరూఢవిభవభ్రాజిష్ణుఁడై యున్నతిన్. 141

క. బలవదరినికరనిర్భర, బలసాదనబాహుదర్పబంధురలీలా
విలసనత యెసఁగ వచ్చెను, బలసూదనుసభకు భక్తిభావం బలరన్. 142

వ. వచ్చి సాష్టాంగం బెఱఁగినఫల్గును నఫల్గువాత్సల్యహేలాసముత్సేకంబున గాఢ
గూహనసంభావితుం జేసి జంభభేది యతని నాత్మీయసింహాసనార్ధంబున నుపవిష్టుం
గావించి యిట్లనియె. 143

సీ. బాహాబలాటోపపరిపాటి మెప్పించి వడసితి వీశాను పాశుపతము

సంగ్రహించితివి శస్త్రమ్ము లిమ్మడిగాఁగఁ బురవైరికరుణ నిర్జరులవలన
నధికరించితి వస్త్రదాచార్యకంబునఁ జతురంబు లగుదివ్యసాధనములు
కొఱఁత లేకుండఁ గైకొంటి కుంభజుచేత నైజంబుగాఁ జాపనైపుణంబు
తే. పరశుపట్టిసముద్గరప్రాసముసల, ఖడ్గముఖచిత్రచంక్రమక్రమనిరూఢిఁ
గరము మేదిని సాటి నీ కరయఁ గలరె, శౌర్యమున నుగ్రభుజపీఁచి సవ్యసాచి. 144
శా. ఏరీ నిన్నెదిరింపఁగా జగమున న్వీరు లప్రీతాపోద్ధతిం
ధౌరంధర్యమునం బ్రభావమహిమం ధైర్యంబునం జాపలీ
లారంభంబున సాహసిక్యమున బాహాశక్తి దివ్యాయుధో
దార ప్రౌఢిమ దేవదైత్యనరగంధర్వాదిసంఘంబులన్. 145
క. నీ వని సేయ బలాఢ్యుఁడ, వీవిశ్వంబునను నీకు నెదు రెవ్వరు లే
రావంత యైన వదలకు, మేవలనను దేవవిప్రహిత కార్యంబుల్. 146
క. ఏపున భుజగర్వోన్నతి, ప్రాపున దీపింప నిట సుపర్వహితార్థం
బోపార్థ! చేయవలయును, నాపనిచినపంపు పెంపున న్నార్యనిధీ. 147
చ. అలఘుబలు లనివాతకవచాఖ్యులు వీరులు ఘోరదానవు
ల్జలనిధిఁగొంది నుందురు రసాధ్యులు నిర్జరసిద్ధసాధ్యకిం
దలినరకిన్నరద్యుచరనాయకకోటికి మూఁడుకోట్లవా
రలవలనం గలంగెడు నిరంతరబాధల ముజ్జగంబులున్. 148
చ. మఱియును నెందఱేని నసమానబలు ల్సురలోకకంటకు
ల్తఱచుగ బాధ చేసెదరు దైత్యు లవధ్యులు నిర్జరాళి కే
డ్తెఱ నెఱయంగ వీర! భవదీయశరార్చులపాలు సేసి యం
దఱ నుఱుమాడి యెంతయు హితం బొనరింపుము మాకు నర్జునా! 149
వ. అని సునాసీరుండు సమారాధనంబున. 150
క. తనతొడినభూషణంబులు, తనదుకిరీటము నభేద్యతరకవచంబుం
దనసుతున కొసఁగ గాండివ, ధనువున నగజయము గుణము దాఁచి కడంకన్. 151
క. హాయము లనూరుసవర్ణము, లయుతంబు వహింప సూతుఁ డై మాతలియు
న్నియమింపఁ దనరునరదము, నయదము నెక్కించఁగఁ బనిచి హర్షం బెసఁగన్. 152
తే. అసురలోకంబు నిర్జింప ననుపఁ బొంగి, సంగరోత్సాహ మెదలోన సందడింప
నడరు పెంపున నరుగునయ్యర్జునునకు, నిర్జరులు హర్షమున నిట్లనిరి కడంగి. 153
సీ. ఈరథం బెక్కి మున్నింద్రుండు నిర్జించె శుంభన్మహాదైత్యు జంభదైత్యు
నీశతాంగమున బర్హిర్ముఖేంద్రుఁడు త్రుంచె నాజిని స్తంభ్రు వృత్రాసురేంద్రు

నీయరవంబున నెగిచె గోత్రవిభేది పరిపంథిఘనమహాబలుని బలుని
నీ తేర గాఢ మాయించె సుత్రాముండు, పాకదైతేయు నిర్భయసహాయు
తే. నీమహాస్యందనంబున నేఫు మాపె, నముచిముఖదానవశ్రేణి నమరవిభుఁడు
నీవు మీతండ్రియట్లన నిఖిలదనుజ, పతుల నోర్చుము దీనిచేఁ బాండవేయ! 154

వ. అని పల్కి దేవసంబంధం బైన దేవదత్తం బనుశంఖం బిచ్చినం బుచ్చుకొని యర్జునుండు మాతలియుం దానును దద్రథాధిరోహణంబు చేసి నివాతకవచవధార్థం బతిరభసంబున నరుగువాఁడు ముందటఁ గరిమకరికఠోరపూత్కారవారిధారాలవాసారపూర్యమాణ రోదసీనిరంతరాకాలసంపాదితోడుభ్రమంబును నమలడిండీరపిండఖండమండితాఖండపాండుర్యధుర్యరోచిరనిశసాంద్రచంద్రికాక్రాంతదేశదిశాభాగంబును వితతవిద్రుమలతానికుంజపుంజసమభిరంజితప్రదేశనిర్దిష్టసంతతాదిష్టచరమసంధ్యావిశేషరాగంబును గమఠఝుషకుళీరతిమితిమింగిలాదిసత్త్వసంపాతసంభృతాచ్ఛోదితధ్వనినిలీననిఖిలచేతనారవంబును దటవిధూతపాతవికిరదవిరళపరాగవినిభృతద్విరేఫకుసుమమంజరీవిశాలలవలీలవంగలుంగలతాలాస్యవిభవంబును బక్షభూభృదవిరతప్రచారాభిషవణంబును నమేయవాహినీవధూముఖప్రసక్తభూషణంబును నగు మహాసముద్రంబు డగ్గఱి తదీయోదరంబున. 155

చ. కనియెఁ బురంబు నమ్రమణికాంచనసౌధము నత్యుదగ్రసా
ధనము నసాధ్యశిల్పఘనదారుణసాలము నద్భుతైకస
జ్జనసముదగ్రఘట్టము విశాలతరాట్టము నుద్భటారిత
ర్జనము ననల్పగర్జనసురద్విషదుజ్జ్వలితంబు నిమ్ముగన్. 156

మ. కని యత్యుద్ధతి శంఖ మొత్తుటయు నాకంపించె ధాత్రీతలం
బనిలస్కంధము లేడు చిక్కువడియె న్యాదోనిధు ల్డిందె ఘూ
ర్ణనముం బొందె సురేంద్రలోకములు విన్నంబోయెఁ బాతాళము
ల్వినియోగంబులు దప్పె భూతచయము ల్వ్రీలె న్దిశాభాగముల్. 157

వ. ఇట్లు యుగవిగమసమయఘనఘనాఘనకఠోరదీర్ఘతరశతసహస్రభైరవం బగునమ్మహారవంబు కర్ణశూలంబై తాఁకినఁ గనలి దానవులు హలముసలపరశుపట్టిసప్రాసపరిఘాముద్గర ముసుండి దండ కోదండ కుంతకులిశభల్లభిందివాల శంఖ శక్తి కర్తరీ కఠార క్షురారలఖిత్రతోమరత్రిశూలఖట్వాంగ చక్రచంద్రహాస మహాంకుశ గదాపాశ పాషాణప్రముఖంబు లగు మహాస్త్రశస్త్రంబులు వహించి వికటగర్జారవభరంబున నంబరంబు పిక్కటిల్ల నొక్కపెట్ట యమ్మహానగరంబు వెడలి తదీయస్యందనంబుఁ జుట్టుముట్టి. 158

మ. ఘనశస్త్రాస్త్రమహాతివర్షము నొగి న్గర్జామహాడంబర
ధ్వనిసంపీతఘనాఘనౌఘనిపతద్ధారాళధారామహా
శనివర్షంబుల ద్వంద్వ మొందఁ బయిపై సంరంభశుంభద్గతి
న్వనధుల్ ఘూర్ణిల బిట్టు వాసవిపయి న్వర్షించె నొక్కుమ్మడిన్. 159

క. వాలికెమెఱుంగుఁదూపులు, నాళీకోదరునిమఱఁది నలిదైత్యులపైఁ
గీలించెఁ బేరుపేర, న్భాలమునఁ బదేసికంకపత్త్రములు వడిన్. 160

మ. అలుకం దానవు లొక్కుమ్మడి తగియస్యందనోరుద్యుతి
స్ఖలనంబు న్సురసిద్ధచారణమహాశ్చర్యంబు గావించుచు
న్గలహక్షోణియు నాకసంబు దిశలుం గాండప్రకాండంబులం
గలయం గప్పి యదల్చి యార్చిరి సమాకంపింప భూతావళుల్. 161

తే. భయభరంబున వెలవెలఁ బాఱి రపుడు, త్రిదశసారథి ధృతి దప్పె తేరు గడప
బ్రమసియుండినఁ దాన సారథియుం రథియుం, నగుచుఁ బరిమార్చె నరికోటినర్జునుండు.

క. నిర్జరసారథి యర్జును, దుర్జయవిక్రమము సమదదోహాలతయు దోః
ఖర్జూభరంబు సారథి, యౌర్జిత్యముఁ జూచి మిగుల హర్షముఁ బొందెన్. 163

సీ. అసురు లుద్ధతి శూలహాలభిందివాలంబు లడరించి రడఁగించె నర్జునుండు
దైత్యులు దండించి దండశంకులశక్తు లిగిడించి రుడిగించె నింద్రసుతుఁడు
దైతేయు లేచి ముద్గరగదాంకుశములు పఱపించి రదలించె ఫల్గునుండు
సురవైరు లల్కఁ దోమరకుంతగుణములు సారించి రెడలించె సవ్యసాచి
తే. కణయకంపరఖేటకక్రకచకులిశ, చక్రఖట్వాంగకుద్దాలచంద్రహాస
వివిధశస్త్రాస్త్రములు వైచి రపఘళించె, శుక్రశిష్యుల ద్రోణశిష్యుండు గెలిచె 164

వ. అయ్యవసరంబున. 165

శా. జంభారిప్రభవప్రయుక్తనిబిడజ్యారావగంభీరసం
రంభభ్రామితగాండివప్రసరదస్త్రవ్రాతదివ్యత్పరా
సంభిన్నాంగములై సురారితనువు ల్సంగ్రామరంగంబునం
గుంభద్రోణము లట్ల బిట్టు గురిసెం ఘోరంబుగా రక్తముల్. 166

క. చేయునది లేక దనుజులు, మాయాయుద్ధంబు సేయ మదిఁ దలఁచి ధృతిం
బాయక వైచిరి విద్యా, పైయాత్మ్యము మించఁ బరుషవర్షాస్త్రంబుల్. 167

క. వడిఁ బాము త్రేలఁగట్టిన, వడువున నలుగడల ముసరి వార్వాహంబు
ల్జడివడి కురియఁదొడంగెను, వెడవెలుపును లేక పాండవేయునిమీఁదన్. 168

మ. బలభిద్ధ్వంసివరంబునం గొనినదివ్యన్మారుతాస్త్రంబుచే

జలవాహంబులు వట్టఁజేసె నరుఁ డక్షయ్యప్రతాపంబున
న్గలయం గప్పిరి దారుణాశ్మముల నుగ్రస్వాంతులై యేచి దై
త్యులు పార్థుం గులిశాస్త్ర మేసి యవి తోడ్తోఁ ద్రుంచె నాతం డొగిన్. 169

చ. అనలసమీరణాత్మకములైనమహాస్త్రము లేసి యుద్ధతిం
దనుజులు గాడ్పుతోఁ బెరసి నల్గడ లొక్కట విస్ఫులింగము
ల్గనకనఁ గ్రాలఁ బావకశిఖ ల్వెస ముంచె సురేంద్రనందను
న్గనలి యతం డణంచె నవి గ్రక్కున వారిమహాశుగంబులన్. 170

చ. తిమిరమహాస్త్ర మేసి రణతీవ్రత చూపిరి దైత్యపుంగవుల్
క్రమమునఁ గప్పె నల్గడల గాఢమహోద్ధతిఁ జిమ్మచీఁకటుల్
తెమలె దిశావివేకమును ధీరతయు న్వెస నెల్లవారికిం
భ్రమసి సురేంద్రసారథియుఁ బాఱఁగ వైచెఁ బ్రతోద మవ్వలన్. 171

క. రథ్యములు పఱవ నేరక, మిథ్యాభిమతంబు లయ్యె మెయి మఱచి సమి
ద్రథ్యు ధనంజయుఁ గానక, తథ్యమునకు లేక యుండెఁ దత్సారథియున్. 172

వ. భయం బంది యర్జున! యెటపోయె దని యెలుంగెత్తి యాహ్వానంబు సేసి తొల్లి దేవాసురసమరంబు లనేకంబులు చూచితిం గాని యిట్టిభయోద్రేకజన్యంబు లగుజన్యంబులు సూడ వీరు వరజనితవీర్యదర్పితులు గావున వీరిసంప్రహారంబు ఘోరంబు. అని పల్కిన మాతలి నూఱడించి యించుకసేపు మద్భుజావిహారంబు చూడు మని ఫల్గునుండు.

శా. జంభధ్వంసివరంబునం గనినయస్త్రంబు న్మహాసారమున్
శుంభద్విక్రమబాహుదర్పములు సంశోభిల్ల సేసెం దమ
ల్పంభారం బడఁగన్ దిశ ల్విపులవైశద్యంబు నొందన్ సుర
స్సంభావింప భయంపడంగ దితిజు ల్సంగ్రామరంగంబునన్. 174

మ. జవ మేపాఱఁగఁ గూలె దైత్యతనువు ల్సర్వంసహాపీఠిఁ బెం
డవగాండీవధనుఃప్రకాండభవకాండప్రస్ఫుటోచ్చండతాం
డవపాండిత్యవిశేషవిభ్రమకృతాడంబప్రతీకంబులై
యపనీద్రంబులభంగి నింగి యద్రువన్ హాహానినాదంబులన్. 175

వ. ఇట్టినివాతకవచులు నిరవశేషులై మడసిన సంక్రందననందనుండు (తదీయనారీసమాక్రందనంబు) తత్పురంబులోనికిం జని యంతయుం గనుంగొని మాతలి కిట్లనియె. 176

తే. కనకమయహట్టకుట్టిమకాంత మగుచు, వివిధమణిసౌధములును వస్తువులు గల్గి
నిష్ఠురంబునఁ గాఁపుండ కితరమైన, పురమునం జేల నిల్చె నిర్జరవిభుండు. 177

ఉ. నావుడు నిట్లనుం ద్రిదశనాయకుసారథి నిర్జరేశ్వరుం

జీవనరాశిలోన సృజియించెను దైత్యభయంబుచేత దే
వావలి కుంద నిప్పుర ముదగ్రగతిం దనుసూను లంత రా
జీవభవుం బ్రసన్నునిగఁ జేసి మహాబలవీర్యవంతులై. 178

క. ఇందుండఁగ నింద్రాదిక, బృందారకవరులతోడఁ బెనఁకువ నెందుం
గ్రిందుపడకుండఁ దపమున, నందిరి వర మఖిలభువనహాననోత్సుకతన్. 179

వ. కావునం దద్విజయార్థంబుగా విజయ నిన్ను వాసవుండు పనిచె, నిమ్మహాసురులు మరు
ద్గరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యులకసాధ్యు లిట్టివారల విక్రమంబునం జంపి పెంపు గాంచి
తివి. భవదీయసత్త్వసాహసంబులకుం గొలఁది యెక్కుడి యది యని యర్జునుం బ్రస్తు
తించి మాతలి రథంబు గ్రమ్మఱించె. ఇట్లు నివాతకవచులఁ బరాభవించి భవ్యతేజో
దుర్నిరీక్షుండై పాండవేయుండు మరలి వచ్చువాఁడు ముందట. 180

ఆ. వివిధవృక్షగుల్మవిస్తీర్ణమై కడుఁ, బొలుపు మిగులు నొకతపోవనంబు
నతివిచిత్రశిల్ప మగుపట్టణంబును, నుజ్జ్వలంబు లగుచు నున్నఁ గాంచి. 181

క. సురసారథి! యిది యెవ్వరి, పుర మిమ్మహనీయఘనతపోవిపినం బె
వ్వరిది యిది నాదుదృష్టికి, హరహర యతివిస్మయంబు నాపాదించెన్. 182

వ. అనవుడు నమ్మహాత్మునకు నాతఁ డిట్లనుఁ దొల్లి పులోమియుఁ గాళికయుం ననునసుర
కాంత లిత్తపోవనంబున దివ్యసహస్రవర్షంబు లత్యుగ్రనియమంబునఁ బద్మగర్భు
నారాధించి తత్ప్రసాదంబునం గనకమయంబై కామగమనం బైనయిప్పురంబునం
దనుసుతు లాహవంబునం ద్రిదశులఁ దొడరి వధ్యులు గాకుండ వరంబు వడసి రిది
హిరణ్యపుర మిందుఁ బౌలోమ కాలకేయు లనునసురు లుండుదురు. వీర లింద్రాది
దేవతల కసాధ్యు లనిన నట్టేని యిప్పురంబుమీఁదం దేరు వఱపు మని ఫల్గునుండు
మాతలిం బనిచిన. 183

సీ. సంవర్తమాతరిశ్వమనోహరరయమ్ము లగునశ్వములును దీవ్యద్విభూతిఁ
జిత్రచంక్రమము సుస్థిరనేమిఘోషంబు నత్యద్భుతంబులై యంద మొంద
నమరారిపురముపై నాతఁ డుప్పరవీథి నరదంబు వఱపిన నసురవరులు
వేన శతాంగములు షష్టిసహస్రకంబుతోఁ బెరసి యెక్కుమ్మడిఁ బురము వెడలి
తే. యింద్రుఁ డనుబుద్ధి నల్కతో నింద్రతనయుఁ
దాఁకి యార్చుచు నతఁడును దారుణాస్త్ర
వృష్టిజన్యంబు లగుశస్త్రవితతి యేసి
తద్రథాళికి గతినిరోధంబు సేసె 184

వ. వారును మాయాయుద్ధనిబద్ధబుద్ధులై తమపురంబులతోడ నంతరిక్షంబునకు నెగసిన

నిశితశరనికరపంజరప్రపాతంబున నూర్ధ్వగతినిరోధంబు చేసి వారి నేలంబడ జేసి
ఫల్గునుండు వీరి నన్యప్రకారంబున జయింపరా దని. 185

సీ. బ్రహ్మాదులును నాత్మ భావించి నిజముగా నేదేవుమహిమంబు లెఱుఁగలేరు
భూర్భువస్స్వర్ముఖంబులు లోక జాలంబు లేదేవుకృపఁ జేర్చి నెలమి చెందు
భక్తి నేదేవునిపాదపంకజములు తలఁచువారల కసాధ్యంబు లేదు
గజరాక్షసాదిమూర్ఖవ్రాతముల నెల్ల నేదేవుఁ డడఁగించి యింపుఁ జెందె
తే. భక్తపరతంత్ర మేదేవుభవ్యమూర్తి, యట్టిదేవుని హృదయంబునందు నిలిపి
పాశుపతదివ్యబాణంబు పరమనిష్ఠఁ, దొడి ప్రయోగించెఁ ద్రిదశశత్రువులమీఁద

చ. శరభతరక్షుసింహకిటిసైరిభఖడ్గమహోక్షపక్షిసం
జరసురయక్షరాక్షసపిశాచమహోరగభూతరూపము
ల్సురనరకిన్నరద్యుచరలోకభయంకరముల్ విచిత్రముల్
పరుసను నుప్పతిల్లి వెసఁ బట్టి గ్రసించె సురారివీరులన్. 187

వ. ఇవ్విధంబున నరునుండు సురల నఱువదివేలరథంబులవారల హిరణ్యపురనివాసుల
గీటడంచి వచ్చి వాసవునకుం బ్రణామంబు చేసిన నతండు నివాతకవచపౌలోమ
కాలకేయాదిరాక్షసవధప్రకారంబు మాతలివలన విని. 188

క. సురలకు హిత మొనరించితి, ధర కేగుము నిన్నుఁ జూడఁ దద్దయు వేడ్కన్
ద్వరితపడుచున్నవారలు, హరివిక్రమ! నీసహోదరాదులు పెరిమన్. 189

క. కదనమున నిన్నుఁ దొడరఁగఁ, ద్రిదశమరుత్సిద్ధసాధ్యదేవాదులలో
నెదు రెవ్వరు లే రనినన్, బదపడి యింక మానవుండు ప్రతి యె నీకున్. 190

ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ద్రోణసుతుండును గర్ణుఁడున్ రణ
క్షోణి నవశ్యమున్ భవదిషుప్రహతిన్ మహితానుభావసం
ప్రాణబలాఢ్యు లయ్యు నిట రాక్షసు లట్లనె యోదు రింక న
త్రాణుల ధార్తరాష్ట్రుల దురంబున గెల్చుట నీకుఁ బెద్దయే. 191

వ. అని పల్కి వాసవుం డనేకమణివిచిత్రపీతాంబరాభరణంబులు గట్ట నిచ్చి యనిపిన
నర్జునుం డవనీభువనంబునకు వచ్చి యగ్రజులకుం బ్రణమిల్లి తమ్ములం గౌఁగిలించు
కొని ధౌమ్యాదులకు నమస్కరించి ద్రౌపది నుపలాలించి తక్కినవారలకు యథో
చితంబు సేసి తనవృత్తాంతం బాద్యంతం బెఱింగించి. 192

క. క్రమమున సమస్తరిపులన్, సమరమున జయించి యగ్రజన్ముని మాన్యున్
బ్రవిమలమతి ధర్మాత్మజుఁ, బ్రమదమునన్ విశ్వ మెల్లఁ బాలింపించెన్. 193

వ. ఈయాఖ్యానంబు వ్రాసినం జదివిన వినిన నాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధియుం బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు నగును. 194

ఆశ్వాసాంతము

శా. వ్యాపారిప్రవరాన్వవాయగణనీయప్రౌఢిగంభీరస
ల్లాపానందితవిశ్వ! విశ్వభువనాలంకార! లంకాదిక
ద్వీపానీతసువస్తుతర్పితసమాధేయాఖిలక్ష్మాప! వి
ద్యాపాండిత్యవివేక! నిత్యకృతకృత్యా! బంధుచింతామణీ! 195

క. అర్థినికరార్థితప్రద!, సార్థవహకులాభినంద్య! సంచితధర్మా!
సార్థచరితార్థ! సంగర, పార్థ! యశోవర్ధనార్థ! పరమార్థనిధీ! 196

మాలిని. అచలవిపులధైర్యా! హరివిద్వత్సపర్యా!
ఖచరవినుతకీర్తీ! కామినీహృద్యమూర్తీ!
యుచితజనవివేకా! యూరుజన్మప్రవేకా!
సుచిరశుభవినోదీ! సుస్థిరశ్రీప్రమోదీ! 197

గద్య. ఇది శ్రీమత్కమలనాభపౌత్ర మారయామాత్యపుత్ర వినయవిధేయ శ్రీనాథ నామధేయప్రణీతం బైనహారవిలాసం బనుమహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును సప్తమాశ్వాసము.

హారవిలాసము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1953.

పద్యకావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అడవిమల్లెలు	...	0	8
అధ్యాత్మరామాయణము	...	2	0
అనంతునిఛందము, (ఛందోదర్పణము)	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము, అబ్బయామాత్యునిది	...	1	0
అప్పకవీయము, క్రొత్తకూర్పు	...	5	0
,, శ్రీగిడుగురామమూర్తిపంతులవిమర్శ	...	0	12
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	8
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	4
అన్యవ్యాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	...	0	12
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రమహాభారతము:—			
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	...	1	8
,, టీక (పాతది)	...	8	0
ఆదిపంచకము	...	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7	8
శాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆది సభాపర్వములు	...	4	0
ఆరణ్యపర్వము	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	...	4	0
శాంతిపర్వము	...	4	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	...	4	0
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, మూలము	...	0	3
,, టీకతో	...	0	10
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, శ్రీమల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది		0	12
ఆనందరంగరాట్ఛందము	...	1	8
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	...	0	6
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు (నిఘంటుత్రయము) కాలికో	...	2	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

పోస్టుబాక్సు 1372. 292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి. 1

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	12
నరసభూపాలీయము, సటీక	...	3	0
నరసింహపురాణము	...	2	8
నలోపాఖ్యానము సటీక	...	0	12
నలచరిత్ర, ద్విపద, క్యాలికో బైండు	...	2	4
నాచికేతోపాఖ్యానము, మిక్కిలి మల్లికార్జునకవి	...	1	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము	...	2	8
నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	12
నీతిపద్యసంగ్రహము, సటిప్పణము	...	0	6
నీతిచంద్రిక, శ్రీ చిన్నయసూరిగారిది	...	0	12
,, టీకతో	...	1	4
నీలాసుందరీపరిణయము	...	0	12
నీతిశతకసంపుటము—I (20 శతకములు)	...	3	0
పంచతంత్రము, వేంకటనాథరాజకవి	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, పింగళిసూరన	...	2	0
పల్నాటివీరచరిత్రము	...	4	0
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు	...	1	0
పాండురంగమాహాత్మ్యము, లఘుటీక, క్యాలికో బైండు	...	6	8
బిల్హణీయము	...	1	4
భక్తిరసశతకసంపుటము I, 20 శతకములు	...	3	0
,, II ,,	...	3	0
,, III ,,	...	3	0
భాస్కరరామాయణము	...	8	0
భారతసావిత్రి	...	0	2
భగవద్గీతా కందార్థములు	...	1	4
,, పద్యకావ్యము శ్రీగోపీనాథ వేంకటకవికృతము	...	1	4
భోగినీదండకము	...	0	2
మనుచరిత్ర, వఝ్ఝల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలు కాగితములమీఁద ముద్రితము	...	5	0
మల్లభూపాలీయము, నీతిశతకము, ఎలకూచి బాలసరస్వతిది, వేదము లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి టీకతో	...	1	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్య	...	2	0
డిటో ఆకొండి వ్యాసమూర్తిగారిది	...	0	3
రత్నపరీక్ష, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4

	ప్రతి 1-కి	రూ.	అ.
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	6	0
రంగరాయచరిత్రము	...	1	0
రాఘవపాండవీయము, సటీక	...	4	0
రాజశేఖరవిలాసము	...	0	12
రాజయోగసారము, ద్విపద	...	0	8
రాధికాసాంత్వనము, క్రొత్తకూర్పు	...	1	8
రామరాజీయము	...	0	12
రామాభ్యుదయము	...	2	0
రుక్మిణీకల్యాణము, సటీక	...	0	10
రుక్మిణీపరిణయము	...	0	12
రుక్మాంగదచరిత్ర, ఏకాదశీమాహాత్మ్యము	...	1	8
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము) సటీక	...	1	8
వసిష్ఠజనకసంవాదము	...	0	12
వామనపురాణము	...	5	0
వాసిష్ఠరామాయణము, ద్విపద	...	1	4
వివేకసింధువు, కొండనార్యప్రణీతము	...	1	8
విదురనీతి, సటీక, ఆంధ్రభారతములోనిది	...	0	6
వీరభద్రవిజయము, పోతనది	...	2	8
వేమనపద్యములు	...	0	8
,, బ్రౌనుదొరగారి ఇంగ్లీషుతో	...	1	8
,, (2728) చిన్నసైజు	...	3	8
,, (2728) ఆంగ్లతాత్పర్యముతో	...	7	8
వేమనశతకము	...	0	4
వైజయంతీవిలాసము	...	1	4
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవి	...	1	0
శశాంకవిజయము (తారాశశాంకవిజయము)	...	1	8
శివలీలావిలాసము	...	0	8
శివధర్మము, తామరపల్లి తిమ్మయ్య	...	1	8
శుకసప్తతి, కదిరీపతికృతము	...	3	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవి	...	3	0

☞ మావద్ద అనేక సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు, నాగరిలిపిగ్రంథములు, అరవగ్రంథములు, ఇంగ్లీషుగ్రంథములు దొరకును.

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
పోస్టుబాక్సు 1872, చెన్నపురి. 1